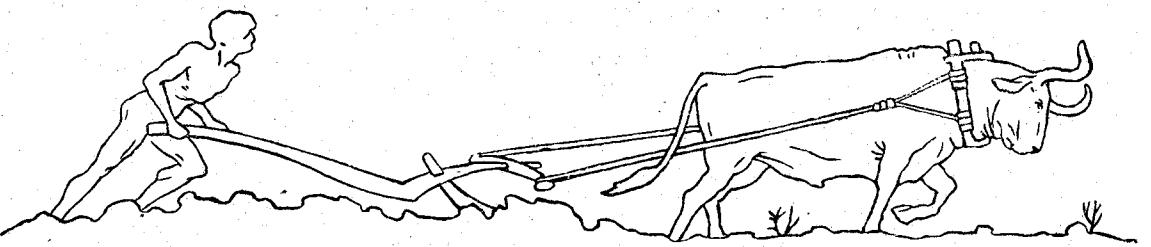

ΝΕΑ ΓΥΝΑΙΚΑ

ΓΡΟ ΘΑΛΕΙΔΑΣ ΦΛΩΡΑ

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΔΑ

ΕΤΟΣ Ζ' 31 ΙΑ-
ΝΟΥΑΡΙΟΥ 1907

Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ *

Εἰς τὰ ἔθιμα καὶ τὰς προλήψεις τοῦ Ἀλβανικοῦ λαοῦ φαίνεται πως ὁ χαρακτὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ ἔλλειψις τοῦ πολιτισμοῦ ἐκ τῆς χώρας του ἀκριβέστερον διαγινώσκεται οὗτος ἐν τῇ τάσει ἣν ἔχει πρὸς τὰς ληστρικὰς ἐπιδρομὰς —razzia— κατὰ τῶν γειτόνων φυλῶν τῶν ἔχουσῶν μάλιστα διάφορον υφήσκευμα. Πλειστάκις ἄνευ αἰτίας, πολλάκις δὲ ἔνα ἀμνόν, ἢ μίαν δάμαλιν κλαπεῖσαν, καὶ συγχάκις διὰ τὸν φόνον μέλους τινὸς τῆς φυλῆς vendetta —σύμπασα ἡ φυλή, εἰς ἣν ἀνήκον δι φονευθεῖς ἢ τὰ κλαπέντα ζῶα, ἐπέρχεται πανστρατικὴ κατὰ τῆς ἄλλης ἀπειλούσα πανωλεύθριαν καὶ αὐτῆς καὶ τῶν χωρίων ἐν οἷς κατοικεῖ. Πολλάκις δὲν ἀρκοῦσι μία καὶ δύο συμπλοκαί, διπος τεθῆ τέρμα εἰς τὴν οἰκτρὰν ταύτην κατάστασιν. Ἡ πάλη αὐτῇ ἔξακολουθεῖ, μετὰ διάφορα διαλείμματα, εἴτε ἔνεκα τοῦ χειμῶνος, εἴτε ἔνεκεν ἀνακωχῆς συνομολογουμένης ἐν τῇ ἄνω κυρίως Ἀλβανίᾳ μεταξὺ τῆς ἐορτῆς τοῦ Ἅγιου Ἀντωνίου καὶ τῶν Ἅγιων Πάντων, ἐπὶ μῆνας καὶ ἐνίστε ἐπὶ ἐν καὶ ἐπὶ δύο ἔτη, περατοῦται δὲ εἴτε διὰ τῆς ικανοποιήσεως τῆς προσβληθείσης φυλῆς, λαμβανομένων τῶν ἀντιποίων, εἴτε διὰ συμβιβασμοῦ, καθ' δὲν πολλάκις γίνεται καὶ συμψηφισμὸς τῆς κεφαλῆς ἐνὸς ἀνθρώπου πρὸς ἓνα βοῦν, ἢ μίαν δάμαλιν, ἢ πρὸς 300 περίπου φράγκα. Οὕτω λησμονοῦνται πρὸς καιρὸν καὶ ἡ ἔχθρα, καὶ ἡ ἀπώλεια πολλῶν δεκάδων

* Τὸ κεφάλαιον τοῦτο εἶνε ἀπόσπασμα ἀνεκδότου συγγράμματος τοῦ κ. Νικολάου Σκωτίδη Γενικοῦ Προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀπὸ Κερκύρας εἰς τὴν Βόρειον Ἡπειρὸν καὶ τὴν Νότιον Ἀλβανίαν». Τὸ ἔργον ἐγράφη τὸ 1886 διε τὸ συγγραφεὺς ἥτο πρόξενος εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον.

Ἀλβανῶν φονευθέντων κατὰ τὰς συμπλοκὰς καὶ αἱ πυρποληθεῖσαι οἰκίαι καὶ τὰ κλαπέντα κτήνη, μέχρις οὖ, διδομένης ἀφορμῆς μετά τινα ἔτη, ἀρξονται νέαι ἐπιδρομαί.

Ἐκ τῆς λυπηρᾶς ταύτης καταστάσεως, ἥτις δύμως δὲν ἀποτελεῖ τὸν γενικὸν κανόνα ἐν Ἀλβανίᾳ, τούλαχιστον τῇ μεσημβρινῇ, ἥτιν κατάστασιν ἀντελήφθημεν καὶ ἐμελετήσαμεν προχωρήσαντες εἰς ἵκανον μέρος αὐτῆς, δύο τῶν νεωτέρων περιηγητῶν καὶ συγγραφέων δι μὲν Γάλλος, δὲ Ἐλβετός ἔξηγαγον συμπεράσματα ὑπερβολικὰ καὶ σκληρὰ περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν Ἀλβανῶν.

Εἶναι ἀληθῶς ζοφερὰ ἡ εἰκὼν, δι' ἣς δι πρῶτος ἔξ αὐτῶν, δι Albert Dumont εἰκονίζει τοὺς Ἀλβανοὺς ἐν τῷ ἀριστῷ αὐτοῦ κατὰ τὰ ἄλλα συγγράμματι «Le Balkan et l'Adriatique» δημοσιευθέντι ἐν Παρισίοις, ἐν ἔτει 1874. Εἶναι παραπλησία τῇ εἰκόνι, δι' ἣς δι Τάκιτος εἰκόνισεν ἄλλοτε τοὺς Γερμανούς, καὶ ταῖς περιγραφαῖς τῶν ἀγρίων φυλῶν τῶν κατοικουσῶν ἐν τῇ κεντρικῇ Ἀφρικῇ.

«Οἱ Ἀλβανοί» γράφει οὗτος¹, μὴ ποιούμενος διάκρισιν μεταξὺ τῶν Γκέγκηδων καὶ τῶν Τόσκων, οὐδὲ ἄλλας τινὰς ἀναγκαίας διακρίσεις «ἐν πάσαις ταῖς πρᾶξεσι των ὑπείκουσι» μόνον εἰς στιγματάν ὥνησιν, ἐλαύνονται μόδην ὑπὸ τοῦ ἐντοίκου, οὐδαμῶς δὲ προβλέπουσι τὰς συνεπείας αὐτῶν. «Ἄν εἶναι καλοί, εἶναι κατὰ φυσικὴν κλίσιν, μὴ πιστεύοντες διτὶ ἡ καλοσύνη των παρέχει αὐτοῖς δικαιώματα ἐπὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ ἄλλου, ἢ διτὶ ἡ

»καλοσύνη τούτου πρὸς αὐτὸν τοῖς ἐπιβάλλει
»μακρὰν ἀνάμνησιν. Λαμβάνουσι τὰ δῶρα μὴ
»σκεπτόμενοι τὸ παράπαν ὅτι ὁφείλουσι νὰ
»θεωρῶσιν αὐτὰ ὡς ἐνθύμημα· δίδουσι δὲ δῶρα
»μὴ ἀξιοῦντες ὡς ἀνταπόδοσιν τὴν εὐγνωμο-
»σύνην τοῦ λαμβάνοντος. Εἶναι εὔτυχεῖς δίδον-
»τες, εὔτυχεῖς λαμβάνοντες, ὡς τὰ παιδία, ἄτινα
»ἐνεργοῦσιν, οὐδενὸς ἔχοντος ὑπόλειπομένου ἐκ
»τῆς εὐχαρίστου ἐντυπώσεως, ἥν ὑπέστη ἡ ἄ-
»πλη αὐτῶν φύσις, μετὰ τὴν σύντομον στιγ-
»μήν, καθ' ἥν διήρκεσεν αὕτη. Αἰσθάνονται ὅτι
»δύναμις τις ὑπεροτέρᾳ δεσπόζει αὐτῶν καὶ ὅτι
»ὁφείλουσι νὰ δέωνται πρὸς τὸν Θεόν· ἀλλ' ὅ-
»μως εἶναι ἀδρησκοι, ἢ μᾶλλον δὲν σκέπτονται
»περὶ τῆς θρησκείας. Καὶ ὁ καθολικὸς δύναται
»νὰ εἴπῃ ἐν στιγμῇ τινὶ «ὅ Θεός τοῦ Μωά-
»μενθ εἶναι ἔξι ίσου μέγας» καὶ ὁ Μουσουλμά-
»νος δύναται νὰ ζητήσῃ τὸν Χριστιανὸν ἱερέα,
»ἢ νὰ μεταβῇ εἰς τὰς πανηγύρεις τοῦ Ἀγίου
»Γεωργίου καὶ τῶν Χριστουγέννων, ἢ νὰ ἀνάψῃ
»κηρία εἰς τὸν Ἀγιον Νικόλαον. Ἐλλείπει ἀπὸ
»τοῦ Ἀλβανοῦ ἡ συνείδησις. Καὶ αὐτὸ τὸ μι-
»σος του προέρχεται ἔξι ἐνστίτου, ἐκλείπον, ἀμα
»ἴκανον ποιηθῆ, ἀνευ οὐδεμιᾶς ἀναμνήσεως. Ἡ
»εἰμαρμένη μόνη διευθύνει τὰς πράξεις του
»καὶ ὅταν ἔτι φονεύῃ λέγει ὅτι «ὅ Θεός τὸ
»ἡμέλησεν οὗτο». Καλὸς εἶναι οὐχὶ ὁ ἐνάρε-
»τος, ὁ δεσπόζων τῶν παθῶν του, ἀλλ' ὁ ἰσχυ-
»ρὸς ὁ δεσπόζων τῶν ἀλλών, κακὸς δὲ ὁ ἀ-
»σθενῆς ὁ δειλός».

»ρικῇ ἐπαφῇ. Τὸ μῆσος, ἡ λύπη, ἡ χαρά του
»ἐκδηλοῦνται μετὰ βαρβάρου κτηνωδίας. Ὁτε
»ὅ Ἀλβανὸς εἶναι ὠδγισμένος, οὐδὲν δύναται
»νὰ ἀναχαίτισῃ τὸν βραχίονά του. Νομίζει τὴν
»ἐκδίκησιν τόσον ἵεράν, ὃσον τὸ θρησκευτι-
»κὸν καθῆκον. Θεωρεῖ αὐτήν, ὡς τὸν καλλίτε-
»ρον τρόπον, καθ' ὃν θὰ ἡδύνατο γὰρ καθαγια-
»σθῇ, τὴν δὲ λύπην, ὡς κτύπημα, ὅπερ ταράσ-
»σει καὶ εἰς ὃ δὲν πρέπει νὰ ἀντιτάσσεται
»τις. Ἀγπατῷ τὰς πενθίμους σκηνάς, καθ' ὃς
»ἡ λύπη καταντᾷ εἰς παραφροσύνην, καὶ τὰ
»μοιρολόγια καὶ τὰ ἐπικήδεια ἔσματα, δι' ὃν
»αἱ γυναικεὶς κρατοῦσαι τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀπο-
»θνήσκοντος ἐκδηλοῦσι τὴν βάρβαρον ἐνέρ-
»γειαν τῆς ψυχῆς των. Ὁ Ἀλβανὸς δὲν ἔχει
»οὐδὲν ἐθνικὸν ἔσμα δυνάμενον νὰ συγκριθῇ
»πρὸς τὰ τραγούδια τῆς νεωτέρας. Ἐλλάδος,
»οὐδεμίαν θρησκευτικὴν πεποίθησιν, οὐδεμίαν
»ἀπολύτως ἴδεαν περὶ πόλεως καὶ πατρίδος».

«Οπωσδήποτε ὁ Gillerou φαίνεται μετριώ-
»τερος καὶ δικαιότερος τοῦ Dumont, ἐφ' ὃσον
»κατέρχεται πρὸς τὴν χώραν τῶν Ἀλβανῶν
»Τόσκων, δεχόμενος ὅτι ἔκει ἥρξατο πνέων ἐλα-
»φρός τις καὶ εὐεργετικὸς ἀήρ, ὅστις προϊόντος
»τοῦ χρόνου θὰ διαλύσῃ τοὺς πάγους τῆς βαρ-
»βαρότητος.

Αἱ εἰκόνες καὶ τὰ συμπεράσματα τῶν δύο
»περιηγητῶν περὶ τῶν Ἀλβανῶν δὲν δύνανται
»νὰ θεωρηθῶσι τὸ παράπαν πιστὰ καὶ ἀκριβῆ.
Καὶ βεβαίως συγκριατικὲς πάγτη ξένοι πρὸς τὰ

Φιλοσοφῶν δὲ Γάλλος συγγραφεὺς ἐπὶ τῶν αἰτίων τῆς καταστάσεως ταύτης φαίνεται σκληρότερος εἰς τὰ συμπεράσματα του ἀποφαινόμενος «ὅτι ταῦτα ἔγκεινται εἰς τὴν φύσιν αὐτὴν τοῦ Ἀλβανοῦ, εἰς τὴν στενότητα καὶ νωρίζορθητα τοῦ πνεύματός του, εἰς τὸν ἐγωισμόν, ὅστις ἀποκλείει αὐτὸν ἀπὸ παντὸς συνεταιρισμοῦ καὶ ἀπὸ πάσης σκέψεως περὶ γενικωτέρουν συμφέροντος, καὶ εἰς τὴν φιλαργυρίαν τού».

Τὴν εἰκόνα ταύτην συμπληροῦ διὰ ζιφερῶν ἔξ ίσου χωμάτων ὁ Ἐλβετός περιηγητής Alfred Gillieron ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «Grèce et Turquie» δημοσιευθέντι ἐν ἔτει 1877.

«Κατ' αὐτὸν ὁ Ἀλβανὸς διαφέρων πάντη τοῦ Ἑλληνος, ὅστις ἐλαυνόμενος ὑπὸ τῆς εὐ-
»φυΐας του ὑπείκει εἰς ἐλαφρὰς μόνον καὶ πα-
»ροδικὰς ἐντυπώσεις, διέπεται ἀπολύτως ὑπὸ¹
»τῶν ἐνστίκτων του. Τὰ αἰσθήματα ἐκρήγγυνυ-
»ται μετὰ παραδόξου ἐνεργείας, ώς τὸ διπλον
»δύπεο ἐκπυοσοῦσετε. ἄμα τῇ ἐλαύνστη ἐψωτε-

¹ Αἱ κρίσεις ἀνται ἀναφέρονται εἰς τὸ ἔτος 1886, δῆτα ἐγδάφη τὸ βιβλίον τοῦτο. "Ιωσαὶ ἔκποτε ἐπῆλθε

οὔτε αὐτοὶ ἀποτελοῦντες τὸ εἰκοστὸν περίου
τοῦ Ἀλβανικοῦ λαοῦ, οὕτε πάντες οἱ Ἀλβα-
νοὶ δύνανται νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς νευρό-
σπαστα ἐλαυνόμενα μόνον ὑπὸ τῶν ἐνσίκτων
ἄνευ συνειδήσεως, ἄνευ οἰαςδήποτε βουλή-
σεως καὶ τάσεως πρὸς τὴν πρόσοδον καὶ τὸν
πολιτισμόν, καὶ ὡς ἀμβλεῖς τὸν νοῦν, ἔγω-
σται καὶ φιλάργυροι, ὡς πρὸς πάντων ὑποστη-
ρίζουσιν οἱ δύο περιηγηταί.

Ο Αλβανὸς φύσει λεπτὸς καὶ ὁδὺς τὸν νοῦν
εἶναι εἰς τῶν εὐφυεστέρων λαῶν τοῦ κόσμου
ῶς ἀπέδειξε καὶ ἀποδεικνύει ἐν πάσῃ ἐργασίᾳ
ἥν ἐπεχειρήσεν, εἴτε ὡς λόγιος, εἴτε ὡς στρα-
τιωτικός, εἴτε ὡς ἔμπορος, εἴτε ὡς πολιτικός
ἄμα ἔξελθων τοῦ στενοῦ κύκλου, ἐν ᾧ διετέλε
ἐν τῇ πατρῷδι του ἀκαλλιεργήτῳ καὶ ἀμορφώτῳ

"Αν ύπόκειται ένιοτε εἰς παροδικάς ἐντυπώσεις, ὡς δύναται νὰ συμβῇ καὶ παντὶ πεπολιτισμένῳ λαῷ ἐν στιγμαῖς μάλιστα κοινωνικῶν, θρησκευτικῶν καὶ πολιτικῶν κρίσεων ἐν γένει σκέπτεται, κρίνει, βούλεται καὶ ἐνεργείσης συμφώνως τῷ δρθῷ λόγῳ καὶ τῷ δικαίῳ οὐχὶ ἵσως κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ἀπολύτου φιλοσοφίας, ἀλλ' οὐχὶ βεβαιώσεις καὶ κατὰ τὰ ἔνστι κτα τῶν ἀγρίων λαῶν. "Αν ἀπομακρύνεται πολλάκις τοῦ δρθοῦ λόγου, δὲν γίνεται τοῦτο εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχεν. "Αν ἡ ἀγάπη του μεταβάλλεται εἰς μῆσος, συντελούσιν εἰς τοῦτο ἡ ἀπιστία, ἡ προδοσία, ἡ ἀτιμία καὶ ἡ αὐτοδικία. "Αν κλέπτῃ καὶ ληστεύῃ, ἀνταποδίδει τὴν γενομένην αὐτῷ κλοπὴν καὶ ληστείαν ἀνταπίστει τὸν συμπατριωτῶν του. "Αν φονεύῃ, φονεύεται καὶ αὐτός. Τὴν φοβερὰν ἀρχὴν «κόκα πὲρ κόκα» δὲν δύναται τις νὰ ἀξιώσῃ, δπως ἀποσκορακίσωσιν οἱ ἀμόρφωτοι Ἀλβανοί, δταν κρατῆ ἀτυχῶς ἑτέροις ἀρχὴ ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ πολιτισμοῦ «δρθαλμὸν ἀντὶ δρθαλμοῦ καὶ δδόντα ἀντὶ δδόντος» ἀρχὴ ἀποκρουμένη μὲν καὶ δικαίως μετ' ἀγανακτήσεως, ἀλλ' ὅμως συγχάκις ἐφαρμοζομένη ἐν διαφόροις κύκλοις καὶ περιστάσεσιν.

Ο Αλβανὸς εἶναι καλός, βεβαίως, κατὰ φυσικὴν κλίσιν, διότι σπέρμα τοῦ καλοῦ ἔγκειται ἐν τῇ φύσει τοῦ ἀνθρώπου· ὅταν δὲ τὴν καλοσύνην του ἐκδηλοῖ, εἴτε διὰ τῆς ἔνειας, ἢ οὐδεὶς δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ αὐτῷ, εἴτε διὰ τῆς ὑποστηρίξεως τοῦ ἀσθενοῦς, πιστεύει ὅτι τοῦτο καταλείπει ἀνάμνησιν τῷ ἔνεισιμῳ κα-

βελτίωσις διὰ τῆς Ἰδρύσεως σχολείων, ὡς πρό εἰκαστιάς ἥμέλησε νὰ ἔνεργήσῃ ὡς Ὄθωμανική Κυβέρνησης, ἐν τῇ Βορείῳ Ἡπείρῳ παρὰ τοῖς Τουρκαλβανοῖς.

εὔεογετονμένῳ καὶ ἐπιβάλλει τὴν εὐγνωμοσύνην.

³Αν καλὸς κατ' αὐτὸν εἶναι ὁ Ἰσχυρός, ἐξ
ίσου καλὸς εἶναι καὶ ὁ μεριμνῶν περὶ τῆς οἰ-
κογενείας του καὶ περὶ τῶν συμπατριωτῶν του,
εἴτε ἐν εἰδήνη, εἴτε ἐν πολέμῳ, συμβιβάζει δὲ
αὐτοὺς διὰ τοῦ συνδιαλλακτικοῦ ἥθους του καὶ
καὶ διὰ τοῦ κύρους, διπερ τῷ παρέχει ἐν τῇ
φυλῇ ἡ περὶ τῆς καλοσύνης του φήμη.

"Αν δ Ἀλβανὸς δὲν ἔχῃ πεποιθησιν εἰς τὴν θρησκείαν του, αἰσθάνεται ὅμως ὅτι δύναμις τις ὑπερτάτη διευθύνει αὐτόν, καὶ τὴν δύναμιν ταύτην, εἴτε ἐν τῷ Θεῷ, εἴτε ἐν τῷ Χριστῷ, εἴτε ἐν τῷ Μωάμεθ, εἴτε ἐν τῷ Ἀλῆ, σέβεται, καὶ ὑπὲρ τῆς δυνάμεως ταύτης ἀποθνήσκει μετ' αὐταπαροήσεως.

"Αν δ Ἐλβανὸς ζῶν ἐν μεμονωμένῃ χώρᾳ
ἀμιοιῷ πολιτισμοῦ, ἀκούει ὅμως μετ' ἀπορίας
καὶ θαυμασμοῦ τὰς προόδους, ἃς ἐπέτελεσαν
ἐν τῷ κόσμῳ αἱ μηχανικαὶ κυρίως ἐπιστήμαι.
Ζητεῖ μετὰ περιεργείας τοὺς λόγους καὶ εὔχε-
ται δπως ἵδη καὶ αὐτὸς ἐν τῇ πατρίδι του τὰ
προϊόντα τῆς μεγάλης ταύτης ἀναπτύξεως. "Αν
αὐτὸς στερῆται πάσης σχεδὸν ἀναπτύξεως, διότι
δὲν εἶχε σχολεῖον ἐν τῇ πατρίδι του, πέμπει
ὅμως εὐχαριστώς τὸ τέκνον του εἰς αὐτό, ἀν
τυχὸν ὑπάρχῃ τοιοῦτον, καὶ σέβεται καὶ ξενί-
ζει ποιθύμως τὸν διδάσκαλόν του.

Ζῶν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ τὸν πατριαρχικὸν βίον, ἀποτροπιάζεται τὰ οἰκογενειακὰ σκάνδαλα, ἔξαγριοῦται ἐπὶ τῇ προσβολῇ τῆς οἰκογενειακῆς τιμῆς καὶ πλήττει διὰ τῆς μαχαίρας, στῆθος πρὸς στῆθος, ὅταν ὁ προσβάλλων αὐτὸν εἴναι ἔξ ίσου ἴσχυρός, κρυφίως δὲ καὶ δόλω, ὅταν οὗτος βοηθῆται καὶ ὑπὸ ἄλλων.

Καίπερ ἀγέρωχος καὶ ὑπερήφανος τὸν χαρακτῆρα, ἀποκαλύπτει ὅμως τὴν κεφαλὴν πρὸ τοῦ μεγαλείου τῆς διανοίας, τῆς οἰκογενείας, τῆς γενναιότητος, τῆς δόξης καὶ τῆς τιμῆς. Ζηλωτὴς αὐτῶν, εἴναι δὲ γενναιότερος τῶν ἀνθρώπων θέτων τὸν ἀριστερὸν αὐτοῦ βραχίονα ἐπὶ τῶν διθαλαῖων, δῆπος μὴ τὸν ταοάσσει ἢ λόγυν.

¹ Τοῦτο ἀπέδειξε πρὸ πολλῶν αἰώνων καὶ ὅτε ὑπῆ-

Πάντοτε ἐπὶ διοικήσους αἰῶνας διωκόμενος καὶ διὰ τῆς εὐφυΐας του διαγινώσκων τὰς ἀνθρωπίνους ἀδυναμίας, κατ' ἀρχὰς μὲν δυσπιστεῖ πρὸς τὴν κοινωνίαν καὶ περιεσκεμένως προβαίνει εἰς τὴν ἀναπτυξιν στενῶν φιλικῶν σχέσεων ἔνεκα δὲ τῆς ἐπιφυλάξεως του ταύτης ἔχαρακτηρίσθη παρά τινων ὡς πονηρὸς καὶ κρυψίνους, εἴται ὅμως, ὅμα πεισθῆ περὶ τῆς εἰλικρινείας τοῦ ἐπιζητούντος τὴν φιλίαν του, γίνεται ὁ εἰλικρινέστερος καὶ διαρκέστερος τῶν φίλων, ὁ δεινότερος δὲ ἐχθρός, ἀμα ἀπατηθῆ παρ' αὐτοῦ.

"Ἄν δὲ Ἀλβανὸς φείδεται τῶν χρημάτων καὶ διὰ τῶν οἰκονομῶν του αὐξάνῃ τὴν περιουσίαν του, δὲν δύναται ὅμως νὰ χαρακτηρίσθῃ ὡς φιλάργυρος αὐτὸς δῆτις δαπανᾷ ἀφειδῶς ταύτην ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως καὶ εὐημερίας τῆς πόλεως, εἰς ἥν ἀνήκει, καὶ τῆς χώρας του.

Ζῶν δῶς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς μέρη ὁρεινά, δὲν ἔχει τὴν φαντασίαν λίαν ζωηράν, ὡς οἱ μεσημβρινώτεροι αὐτοῦ λαοὶ καὶ ποίησιν γλυκεῖν· ἀλλ ἐκφράζει διὰ τῆς ποιήσεως του ἀρχούντως τὰ αἰσθήματα τοῦ ἔρωτος, τοῦ μητρικοῦ φίλτρου, τῆς πατρόδιος καὶ τοῦ πολέμου, ὡς ὑπεδείξαμεν ἐν ἄλλῳ κεφαλαίῳ. Ἄλλ' ἀν οἱ Ἀλβανοὶ δὲν διατελῶσιν ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει καὶ δὲν εἶναι ἄξιοι τῶν εἰκόνων, δι' ὃν εἰκονίζονται ὑπὸ τοῦ Dumont καὶ τοῦ Gillieron, δὲν ἔπειται ὅτι ἔχουσι πολιτισμόν, ἢ τούλαχιστον ὅτι κέκτηνται δι', οἱ Ἀλβανοὶ τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἐλλάδος, οὗτ' ἐμπόριον ἀρά, οὔτε βιομηχανίαν, οὔτε γεωργίαν· καὶ κατὰ τοῦτο συμφωνοῦμεν μετὰ τῶν δύο συγγραφέων. Βεβαίως ὅμως τῆς τοιαύτης καταστάσεως αἰτία δὲν εἶναι ὁ ἐγωισμὸς καὶ ἡ ἀβελτηρία, ἥν ἀποδίδει αὐτοῖς ὁ Albert Dumont.

Φύσις ὁρεινὴ τὸ πλεῖστον καὶ ἀγρία ἡ Ἀλβανία δὲν ἡδύνατο νὰ μορφωθῇ ἀφ' ἑαυτῆς. Δὲν ἔστερειτο μὲν τῆς τάσεως πρὸς τὸ καλὸν καὶ ὠραῖον, τάσεως σχετικῆς πρὸς τὴν φύσιν

οὔτε ὑπὸ τὸν Γεωργιον Καστριώτην ἐπὶ μισθῷ ἐν Εὐρώπῃ ὑπὸ τὸν ἡρωα Μερκούριον Μπόναν καὶ σήμερον ὑπηρετῶν ἐν τῷ Τουρκικῷ στρατῷ.

N. ΣΚΩΤΙΔΗΣ

της ἀλλ' εἶχεν ἀνάγκην, ὡς πάντες οἱ λαοί, ζωογονήσεως αὐτῆς διὰ τῆς στενῆς ἐπιμιξίας μετ' ἄλλων πεπολιτισμένων λαῶν.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ κυρίως τῶν ὁρέων οὐδέποτε ὑπέκυψαν εἰς οὐδένα. Οἱ ἀρχαῖοι "Ἐλληνες δὲν εἶχον καταλάβει ἡ τὰς ἀκτὰς τῆς Ἡπείρου καὶ Ἀλβανίας, δποι εἶχον ἰδούσει σημανούσας πόλεις τὴν Ἀπολλωνίαν καὶ τὴν Ἐπίδαμνον. Ὁ μεγαλεπήβολος Πύρρος ὁ Β'. ἔνετρύφα μόνον εἰς τὰς νίκας καὶ τὰς κατακτήσεις, οὐδὲ τὸ πράπαν σκεπτόμενος νὰ μεταφέρῃ ἐκ Κερωνύρας καὶ Ἰταλίας εἰς τὴν Ἡπειρον καὶ Ἀλβανίαν τὸν πολιτισμόν. Οἱ Ρωμαῖοι μετὰ διαφόρους ἐπιθέσεις, ἀφήκαν αὐτὴν ἀνεξάρτητον οἱ δὲ Βιζαντινοὶ αὐτοκράτορες μετὰ μικρούς πολέμους, ἐκόντες ἀκοντες, οὐδαμῶς ἐπεζήτησαν νὰ κυβερνήσωσιν αὐτὴν ἐπ' ἀγαθῷ καὶ πολιτισμένος οὐδεὶς λαὸς πεπολιτισμένος ἦλθε ποτὲ εἰς στενὴν μετ' αὐτῆς συνάφειαν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ κάτω Ἀλβανίᾳ, ἢ ἐμερίμνησε περὶ αὐτῆς. Ἡ φωνὴ τῶν δρυῶν τῆς Δοδώνης καὶ τὸ ἄσμα τῶν Μουσῶν καὶ οἱ παιᾶνες τοῦ Ἀπόλλωνος ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς Ἀπολλωνίας ἥκουντο πολὺ μακρὰν αὐτῆς. Κοι αὐτῇ ἡ ἡχὼ αὐτῶν δὲν ἀνήκει ἐντὸς τῶν ἀγρίων φαράγγων της.

Οὗτως ἀπομεμονωμένη ἡ Ἀλβανία ἐγκατελείφθη εἰς ἑαυτὴν μακρὰν τῶν φώτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ ὅμως αὕτη παρέχει, εἴπερ τις καὶ ἄλλη χώρα, ἔδαφος ἐπιτήδειον πρὸς ταῦτα, χάρις εἰς τὴν μεγάλην εὐφυΐαν καὶ εἰς τὰ πολλὰ φυσικὰ προτερήματα τῶν κατοίκων της, ἀτινα διὰ τῆς παιδείας καὶ τῆς ἀναπτύξεως διπωσδήποτε τῆς συγκοινωνίας ἐν τισι κέντροις ἥρξαντο ἀπό τυνος χρόνου γινόμενα καταφανέστερα ἐν τῷ σχηματισμῷ κοινωνιῶν τινων ἐν αἷς ἥρχισεν ἀναπτυσσόμενος κοινωνικὸς βίος στερεός διπωσδήποτε. Δύναται τις δὲ νὰ ἔλπισῃ ὅτι δικοιωνικὸς βίος θὰ ἀναπτυχθῇ προϊόντος τοῦ χρόνου, διὸ διπωσδήποτε πανταχοῦ τῆς Ἀλβανίας ἡ πνευματικὴ καὶ ἡθικὴ μόρφωσις πρὸς ἥν, διμολογητέον, οὐδέποτε ἡ Ὁθωμανικὴ Κυβερνησίς παρέβαλεν ἐν τῷ Κράτει της δυσκολίας.

Ε Π Ω Δ Ο Ι

ΟΡΘΡΟΣ ΒΑΘΥΣ

ΑΥΓΗ

Βράδια ἀπαλὰ ἔρωτόθυμα, τὸ μισοκοιμισμά σας τινάξετε, τὰ δνειρά ποὺ ὑφαίνει,
σήκω, παρδά, ἀπ' ἀνάμυησι παλιὰ γοητευμένη...
"Ορθρος βαθὺς καὶ πλούσια λάμπουν τ' ἀστρα.

Τὸ μεσονύκτιο πέρασε καὶ σεῖς τὰ μυστικά σας, πλάνες ψυχές, στὰ μυῆματα νὰ κρύψετε καὶ πάλι...
"Ορθρος βαθὺς καὶ πλούσια λάμπουν τ' ἀστρα,
καὶ ἡ αὐγὴ δὲν πρόβαλεν ἀκόμη ἀναγελάστρα,
καὶ τὰ πουλιά δὲν μπήκανε σὲ τραγουδιοῦ κραυ-

[πάλη,

καὶ δὲν ξυπνήσαν στὰ βουνά, στὸ χαρωπὸ ἀκρο-

[γιάλι...

"Ορθρος βαθὺς καὶ πλούσια λάμπουν τ' ἀστρα.

ΗΛΙΟΣ

Τώρα ποὺ Ἡλιος κύνησε γιὰ τὰ οὐράνια πλάτια τὸ κάθε δάκρυ τ' ἀρρωστο, τὸ νόδο τὸ διώχνει ἡ μάγισσα ζωή, τὰ θολωμένα μάτια ἀπ' τῆς χαρᾶς ἀστράφατον τὸν πόδο.

Τώρα ἡ πλάσι, σὰν ψυχὴ ποὺ γιορτινὴ ξυπνάει, παίρνει τὸν φλοίσθουν, τὰ πουλιά, τῶν ποταμῶν

[τὸ ρόθο,

ἀπτιλακεῖ τὴν ἔοημιά, ἀνθια φοράει καὶ φρίσσει ἀπ' τῆς τρέλλης ἀνοίξεως τὸν πόδο.

K' ἐνῷ τὴν ἄνοιξι ἡ χαρὰ σὰν λύρα τραγουδάει, στὰ πλάγια πλάγια τὸ οὐρανοῦ ὡς νὰ μεσονυρήσῃ, παίρνει ἐνα νέφος πορφυρῇ χλαμύδα τον καὶ

[πάει

τὸν κόσμον δὲ Ἡλιος βασιλιᾶς μὲσ' τῆς ζωῆς

[τὸν πόδο.

'Εσύ 'σαι ἡ πιὸ πανέμορφη καὶ χαρωπὴ παρθένα σὰν κατεβαίνης ἥρεμα ἀπ' τὰ δρη...
ψηλὰ τὸ μέτωπο, χρυσᾶ μαλλιὰ καὶ στολισμένα

μὲ τῆς Ἀγάπης τ' ἀργυρὸ δάστροι, ὡς κόρη, ποὺ ἀναπνοή ἀπ' τὰ δέλτα σοῦ ἐμέστωσε τὰ στήθη, τοῦ λόγγου ἡ βρύση τῆς δροσιᾶς σοῦειπε τὸ πα-
[ραμύθι,
καὶ τῆς Ἀγάπης τὸ γλυκὸ τραγοῦδι.

Πρὸν κατεβῆς ἀπ' τὰ βουνά στοῦ κάμπου ἐδῶ [τὴ χλώρη,
Αὐγή, ἀπὸ τὸ ἀνάβλεμμα καὶ τὸ ροδογελό σου στὰ δνειρά μου χάρισε, νὰ γίνουν ἔργα, ὡς κόρη, πανώραια σὰν τὸν κρῦνο σου, σὰν τὸν Αὐγερινό σου, ποὺ λάμπει Ἀγάπης ἀστρινο λουλοῦδι.

ΜΠΡΟΣ ΣΤΗΝ ΕΙΚΟΝΑ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Ψηλά, ἔνα πράσινο βουνό, κιόλοχαρο ἐδῶ κῦμα, κρόκοι πορφύρες στὸ οὐρανοῦ τὰ πλάτη,
μακριά, μαργαριτόφαια τῶν διμιχλῶν τὰ κράτη...
"Ω πόθοι σεῖς γολάζοι, δίχως κρῦμα,

στείλτε τὴν ροδογέννητην Ἰδέα ν' ἀνατείλη
σὰν χαραγγῆς κ' ἔρωτικὸ κελάιδισμά στὰ χεῖλη.

Γελᾶ τῆς γῆς ἡ ζωγραφιὰ κ' ἀναρριγεῖ τὸ κῦμα, μά, χείλη σεῖς ἀθῶα καὶ δίχως κρῦμα,
μέσ' τῆς ζωῆς τὸ φίλημα μπρόστας στὴ μαγεύ-

[τρα ύλη
γιατί βαθιὰ ἀπὸ τὴν ψυχή
ζητᾶτε προσευχή;

ΚΩΝ. Σ. ΓΟΥΝΑΡΗΣ

Ο ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΗΣ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ

— Παράδοσις —

Τοπάρχει στη Ρόδο μιὰ οίκογένεια στὸ μαράσι¹ τῆς Παξιμάδας γνωστὴ μὲ τὸ ὄνομα «Τοῦ Κκίννου»². Τὰ μέλη τῆς οίκογενείας αὐτῆς ἔχουν τὸ χάρισμα ὅταν κανένας τους ἐγγίζει μὲ τὸ χέρι καὶ μαλάξει δλίγον ἀπ' ἔξω τὸν πονεμένο λαιμὸν εἴτε παιδιοῦ εἴτε μεγάλου ἀνθρώπου, νὰ γίνεται καλά. Σὰν ζωηρὸν ὄνειρο τὸ θυμοῦμαι ἀκόμα, ποὺ πηγάναμε στὸ σχολεῖο ἔνα πρωὶ κ' ἐπεράσαμε καὶ ἀπὸ τοῦ ἔξαδέρφου μου τὸ σπίτι νὰ τὸν πάρουμε κ' ἔκεινον μᾶς μας. Τὸν ηὔραμε νὰ περιμένῃ στὴν ἔξωπορτά τους μὲ δεμένα τὰ λαιμά. Μᾶς είτε πῶς σήμερα δὲν θὰ ἐρχότανε στὸ σχολεῖο γιατὶ πονοῦσε τὰ λαιμά του κ' ἐπερίμενε τὴ μητέρα του νὰ τὸν πάρῃ στοῦ Κκίννου. Ή παράδοσις λέγει δτὶ νὰ οίκογένεια αὐτὴ ἐπῆρε τὸ χάρισμα τοῦτο ἀπὸ τὸ ἀκόλουθο περιστατικό:

Ο πάππους των δι Κκίννος δταν ἥτον νέος ἥτον δι καλύτερος τραγουδιστὴς καὶ λυριστὴς. Στοὺς καλύτερους γάμους καὶ χοροὺς αὐτὸν ἐπροτιμοῦσαν νὰ παῖζῃ τὴ λύρα. Μιὰ νυχτὶ τὸν Αὔγουστο ἔξεκίνησε νὰ πάῃ μὲ τὴ λύρα του στὴν Κρεμαστὴ γιὰ νὰ βρεθῇ τὴν ἄλλη μέρα στὸ πανηγύρι τῆς Παναγιᾶς τῆς Καθολικῆς. Ἐπήγανε ἀκροθαλασσὰ τὸ περιγάλι τῶν Τριαντῶν, κι' ὅταν ἔφτασε τὰ μεσάνυχτα κοντὰ στὰ θολάρια, βλέπει νὰ ἔχουνται ἀπὸ

¹ Συνοικία. ² Τὸ ὄνομα προφέρεται μὲ τρόπον ποὺ ἔννοει κανεὶς ἀμέσως τὸ δι τὸ κ είνε διπλό.

τὴ θάλασσα ἔνα κουπάδι 'Ανεράδες, τὸν βάζουν στὴ μέση νὰ παῖζῃ τὴ λύρα κι' ἀρχινοῦν αὐτὲς τριγύρω τον τὸ χορό. Ὅστερο ἀπὸ κάμποση ὥρα ἔκραξε δι πετεινός.

— «Πάμε νὰ φύγουμε» λέει μιὰ 'Ανεράδα, «δι πετεινὸς ἔκραξε».

— «Χορεύετε ἀκόμα εἰπε νὴ πρώτη, κ' εἰν' δι μαῖρος». Ο χορὸς κρατεῖ πιὸ ζωηρός. Ωστερα πάλι ἀπὸ κάμποση ὥρα, κράζει πάλι δι πετεινός.

— «Πάμε νὰ φύγουμε» λέγει μιὰ ἄλλη, «δι πετεινὸς ἔξανάραξε».

— «Χορεύετε ἀκόμα, λέει πάλι δι πρώτη, κ' εἰν' δι κόκκινος». Καὶ δι χορὸς ἔξακολουθεῖ ἀκόμα ζωηρότερος. Όσταν δμως πρὸς τὸ μέρος τῆς ἀνατολῆς ἀρχισε νὰ φαίνεται κάποιο φῶς καὶ ἔκραξε καὶ πάλι δι πετεινός, τότε λέει δι πρώτη διαλύνοντας τὸ χορό: «Τρεχάτε τόρα νὰ φύγουμε κ' εἰν' δι ἀσπρος». Οι 'Ανεράδες ἔφευγαν ἄλλη ἀπ' ἕδω κι' ἄλλη ἀπ' ἔκει. Ταραγμένος δι Κκίννος σηκώνεται δλόρθος καὶ προφταίνει κι' ἀρπάζει τὴν τελευταία 'Ανεράδα ἀπὸ τὰ μαλλιά.

— «Αφησέ με» τοῦ λέει δι 'Ανεράδα.

— «Δὲ σάφινω» τῆς λέει δι Κκίννος.

— «Αφησέ με κι' δι, τι χάρι θέλεις νὰ σὲ κάμω».

— «Ἀκουσε, 'Ανεράδα μου, ἔχασα τὴν ἀραβινιαστικά μου μὲ τὰ λαιμά της, νὰ μοῦ πῆσ ποιὸ εἶνε τὸ γιατρικό, γιὰ νὰ μὴ πάρῃ κι' ἄλλος τὸν καμό μουν.

— «Ἄμε, τοῦ λέει δι 'Ανεράδα, ἐσύ καὶ τὰ παιδιὰ τῶν παιδιῶν σου θὰ γγίζετε μόνο μὲ τὸ χέρι σας ἀπ' ἔξω τὰ πονεμένα λαιμὰ καὶ θὰ γειαίνουν». Κ' ἔτσι τὴν ἐπαράτησε κι' ἔφυγε.

Σημ. — Γιὰ τὸν Κκίννον αὐτὸν διηγοῦνται οἱ ἀνθρώποι ποὺ τὸν ἔφταξαν πῶς κανένας λυριστὴς δὲν ἡμιποροῦσε νὰ τοῦ παραβῆῃ στὰ λιανοτράγουδα.

Μιὰ μέρα ἔπαιζε τὴ λύρα στὸν καφενὲ μαζὶ μὲ ἔναν ἄλλο ξακουστὸ λυριστὴ. Ο κόσμος περίεργος ἐμαζεύτηκε τριγύρω

νὰ δῃ ποιὸς θὰ νικήσῃ ἀπὸ τοὺς δυό. Ο ἄλλος δι λυριστὴς λέει ἔνα δίστιχο ποὺ μ' αὐτὸ ἐπερίμενε πῶς δι Κκίννος δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ δώσῃ ἀπάντησι. Τὸ δίστιχο ἥταν τοῦτο.

— Ο "Ηλιος στὴν 'Ανατολὴ καὶ τὰστρο" ναι στὴ Θελειά τὸ δένω τὸ σκοινὶ κι' δποιος μπορεῖ ἀστρολύση.

— Όταν τὸ ἐτελείωσε ἐκύταξε λοξὰ τὸν Κκίννον δι δποιος πράγματι ἔφανηκε στενοχωρεμένος στὴν ἀρχή. Άλλ' ἀφοῦ ἐτράβηξε μερι-

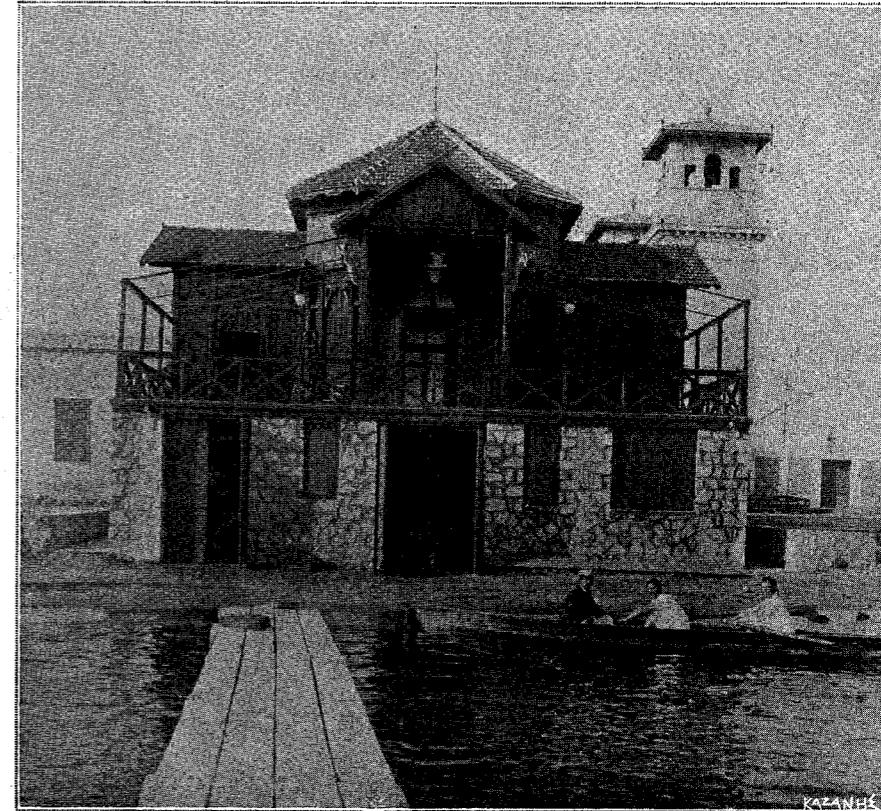
κὲς δοξαριές, ἔξαφνου ἔφανηκε μιὰ γαλήνη στὸ πρόσωπό του καὶ ἀπαντᾶ:

— Μὴ τὸ τεντώνεις τὸ σκοινὶ κ' εἰν' δι θελιά στὴ μέση Νὰ μὴ λυθῇ δι ἀγάπη σου καὶ πάει ἀλλοῦ καὶ δέσει.

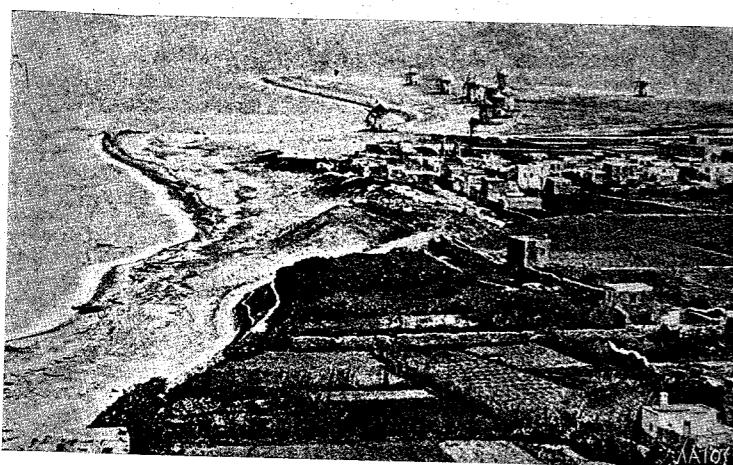
... καὶ ὑστερα ἀπὸ μιὰ ἑβδομάδα δλες οἱ κοπέλλες κι' δλα τὰ παληκάρια ἐτραγουδούσανε στὸν ἴδιο σκοπό:

— Μὴ τὸ τεντώνεις τὸ σκοινὶ κ' εἰν' δι θελιά στὴ μέση.

ΠΑΥΛΟΣ ΓΝΕΥΤΟΣ

ΤΟ ΕΝ ΦΑΛΗΡΩ ΠΕΡΙΠΤΕΡΟΝ ΤΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΟΜΙΛΟΥ — ΑΠΟ ΤΟ ΔΕΓΚΩΜΑ Π. Σ. ΣΑΒΒΙΔΟΥ

Η ἀκροθαλασσὰ ὅπου οἱ 'Ανεράδες ἔπιασαν τὸν Κκίννον.

ΔΥΟ ΕΒΔΟΜΑΔΕΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗ

— ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ ΥΠΟ Β* —

Τὴν ἐσπέραν τῆς 16ης Μαρτίου 1873 (v. ἡμ.).
Τὸ εἰπεβιάσθημεν ἐν τῷ λιμένι τῆς Σύρου ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου «Βιέννη» τῆς ἑταϊρίας Λλόϋδ, τὸ διποῖον περὶ τὴν ἐνάτην ὥραν ἀπέπλευσεν.
Ἐν τῷ πλοίῳ συνήντηθημεν μετά τινος ἀκού-
ραστου ταξιδιώτου, τοῦ Κυρίου Π. ἐκ Λυβέκ-

* Ό δια τού στοιχείου Β. δηλούμενος συγγραφεὺς τῶν ταξιδιωτικῶν τούτων ἐντυπώσεων είναι ἡ ὑπότιτλος Υψηλότης ὁ πρᾶγκιψ- διάδοχος τοῦ Σάξ-Μάινιγγεν Βερονάδος. Ἡ Αὐτοῦ Υψηλότης είναι υἱὸς τοῦ νῦν ἡγεμονεύοντος δουκὸς τοῦ Σάξ-Μάινιγγεν Γεωργίου Ἡρακλείου, καὶ τῆς πραγκιπίσσης Καρολίτας τῆς Πρωσίας, ἐγεννήθη δὲ τῇ 1ῃ Ἀπριλίου (v. ἡμ.) 1851 ἐν Μάινιγγεν. Ἡτο λοιπὸν 22 ἑτῶν νεανίας γράφων τὰς ὄραιάς ταύτας καὶ πλήρεις παρατηρητικότητος κορητικὰς ἀναμνήσεις Τού. Πλὴν τῆς στρατιωτικῆς του μορφώσεως ἔξεπαιδεύθη καὶ ἐν τοῖς Πανεπιστήμιοις τῆς Ἐπειδέργης καὶ Λιψίας, παροχολούθησε δὲ τὸν Γαλλο-γερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1871 μετασχών τῶν μαχῶν Wörth, Sedan καὶ Orleans, καὶ τῆς πολιορκίας τῶν Παρισίων. Τῷ 1867 ἐγένετο τὸ πρῶτον ἀνθυπολογιαγός ἐν τῷ 95ῳ πρεξιβ συντάγματι, μέχρι δὲ τοῦ 1873 εἰλη προσαρχή εἰς ταγματάρχην. Τῷ 1880-82 μετέειη εἰς τὸ μέγα Ἑπιτελείον. Ἐπιθυμῶν ἵνα γνωρίσῃ ἐπει τοῦ σύνεγγυς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν γλώσσαν αὐτῆς ἐπεχείρησε μακρὸν ἀνά τὰ διάφορα αὐτῆς μέρον ταξιδίου, μετά δὲ τὴν εἰς Γερμανίαν ἐπάνοδον Του προήχθη εἰς συνταγματάρχην καὶ διοικήθη διοικητῆς τοῦ ἐπ' ὄνομάτι τοῦ Αντοκάρατορος Φραγκίσκου Ἰωσῆφ συντάγματος τῶν γερεναδιέων. Ἐκτοτε προήχθη εἰς στρατηγὸν ταξιαρχῶν καὶ μεραρχῶν, τῷ δὲ 1895 διοικήσθη στρατηγὸς διοικητῆς (Kommandierender General) τοῦ βου στρατιωτικοῦ σώματος (ἐν Βρεσλαύᾳ), καὶ στρατηγὸς τοῦ πεζικοῦ. Ταῦτα πλὴν τῆς ἀρχηγίας πολλῶν συνταγμάτων Πρωστικῶν καὶ Σάξονικῶν είναι καὶ Γενικός ἐπόπτης τῆς δευτέρας Jnspektion τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ.

Πλὴν τῆς γεωμανικῆς, γνωρίζει τὴν τε γαλλικὴν καὶ ἀγγλικὴν καὶ τούτων τῶν δύο τελείωτερον τὴν νέαν Ἑλληνικήν, ἥν διμιεῖ καὶ γράφει μετὰ ἀπιστεύτου εὐ-
χεούσεις, καὶ οὐτὸς ὁστε ἐν ὅδαις σχολῆς μετέφρα-
σεν εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν τὸν Fiesko τοῦ Σχίλλερ
(ἐν Βερολίνῳ 1888) καὶ τὴν Emilia Galotti τοῦ Λέσιγγ
(ἐν Ἀθήναις 1891). Ἔνεκα τῶν περὶ τὴν φιλολογίαν
μελετῶν αὐτοῦ τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βρεσλαυίας
ἀνεκήρυξεν αὐτὸν ἐπίτιμον διδάκτορα τῆς φιλοσοφίας.
Ἐπὶ τῶν Γερμανῶν ποιητῶν λατρεύει τὸν Γκάιτε καὶ
εἴ τῶν νέων Ἑλλήνων τὸν Βαλαωρίτην, οὗ πλεῖστα
ὅστια τεμάχια ἀπό στήθους γνωρίζει. Ἀγαπᾷ θερμῶς
τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα καὶ θλίβεται καὶ αὐτὸς ὅτι δὲν
κατωθῷσαμεν ἀκόμη νά ἔχωμεν ἄξιον λόγου στρατόν.
Εἴναι δὴ η τετάρτη φορά καθ' ἣν ἐπισκέπτεται τὴν
Ἑλλάδα, ταύτην δὲ καὶ πάλιστας ἀλλας ἑλληνι-
κάς χώρας ἀκριβέστατα ἐξ ἐπισκέψεων του γνωρίζει,
καὶ μετὰ ἔκπλησσούσης ἀκριβείας ἐνθυμεῖται ὅσα εί-
δεν η ἦκουσεν εἰς τὰ διάφορα Ἑλληνικά μέρη. Ἐνυμ-
φεύθη ἐν Βερολίνῳ τῇ 18ῃ Φεβρουαρίου 1878 τὴν
Αὐτῆς Βασιλικὴν Ὕψηλότητα τὴν προγιαίπισσαν τῆς
Πρωσσίας Καρλόπολιν, τὴν σεπτηνὶ ἀδελφὴν τῆς ἡμε-
τέρας Πριγκίπισσης Σοφίας καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος
Γουλιέλμου.

κης τῆς Γερμανίας, δοτις ἥτο συνοδός μας καθ' ὅλην τὴν ἐκδρομὴν ταύτην.

‘Η θάλασσα κατὰ τὸν νυκτερινὸν ἡμῶν πλοῦν
ἥτο πολὺ ταραγμένη· διεῖ δὲ τὴν πρωΐαν ἀνήλ-
θομεν εἰς τὸ κατάστρωμα, δὲν ἐβλέπομεν πλέον
τὸ σύμπλεγμα τῶν ἐλληνικῶν νήσων. Πέριξ
ἡμῶν δὲν δὲν ὑπῆρχε τι ἄλλο εἰμὶ οὐδανὸς καὶ
θάλασσα. ‘Ο δρῖζων ἥτο λίαν αἰθριος ἄλλ’ ὅχι,
πρὸς δυσμὰς ἐφαίνετο λευκὸν νέφος πολὺ ἔκτε-
ταμένον καὶ ἐγκρινοῦς δλως διαγράμματος.
Πλησιάζοντες ἀνεγνωρίσαμεν μετ’ εὐφρυσύνης
ὅτι εἴχομεν πρὸς ἡμῶν τὰ εὑρέα νῶτα χιονο-
σκεποῦς ὅρους, οὕτινος αἱ ἔκτυφλωτικῶς λευ-
καὶ φάραγγες καὶ κορυφαὶ μετ’ αὐξανομένης
διαρκῶς ἐνεργείας ἀνεφαίνοντο, ἐνῷ οἱ πρό-
ποδες αὐτοῦ ἐκαλύπτοντο ὑπὸ κναῶν νεφε-
λῶν. Περὶ τὴν μεσημβρίαν κατεπλεύσαμεν εἰς
τὸν μικρὸν τῶν Χανίων λιμένα.

Ἐπειδὴ ἡ Γερμανία δὲν ἔχει τίδιον Προξενεῖον ἐν Κορήτῃ, είχον παρακαλέσει τὸν ἐν Σμύρνῃ Γενικὸν Πρόξενον τῆς Αὐστρίας νὰ μὲ συστήσῃ εἰς τὸν ἐν Κορήτῃ συνάδελφόν του, δότις (V. Stiglich) καὶ τρώοντι εὐθὺς μετὰ τὸν κατάπλουν ἥμῶν ἀνήγλυθεν εἰς τὸ ἀτμόπλοιον.
Τοῦ προσηγορίας πρεσβύτης ἔχων σεβασμίαν λευκήν γενειάδα καὶ κόμην. Εξήλθομεν εἰς τὴν Ἑριάν. Διὰ πρώτην φορὰν ἐπάτησα τὸ ἔδαφος τοῦ βασιλείου τοῦ Μίνωος, τὴν γενέθλιον χώραν τῆς Ἀριαδνῆς καὶ τῆς Φαίδρας, τὴν περίφημον ἐκ τῶν μύθων νῆσον, ἣτις εἶναι σχεδὸν terra incognita εἰς τὸν Εὐρωπαῖον, καὶ τὴν δποίαν ταχέως, ἀπέιρως πολύ, ἔμελλε νὰ ἀγαπήσω.
Ἐπειδὴ δὲ πολιτισμὸς ἐνταῦθα δὲν ἔχει ἐπὶ τοσοῦτον ἀκόμη προχωρήσει ὥστε νὰ ὑπάρχουν ξενοδοχεῖα — πρὸς τί ἀλλως τε — ἀνάγκη δὲν ἔνεος κατὰ τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα νὰ ξένισθῇ ὑπό τινος, ἡ ξενία δὲ αὐτὴ προσηγορία καὶ εἰς ἐμὲ ὑπὸ τοῦ Προξένου.

Μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν μου πρὸς τὸν Γενικὸν Διοικητὴν (Ρεδίφ πασσᾶν), ορθυμόν τινα Παλαιότουρκον, οὗτινος ἡ διαγωγὴ ἥρμαζε μᾶλλον εἰς ὀλολύζοντα δερβίσην ἢ εἰς Ἐξοχότητα, ἐδέχθην τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Γραμματέως αὐτοῦ, (Ἄριστάρχης Βένης) προσελθόντος διὰ νὰ μὲ συνυδεύσῃ εἰς περίπατον ἐφ' ἄμαξης. Ο περίπατος οὗτος ἐγένετο διὰ μέσου τῆς οὐδὲν ἄξιον λόγου παρεχούσης πόλεως πρὸς τὸ πεοιβόλιον

Τούρκουν τινὸς Βέη. Μόλις διέλθῃ τις τοὺς ρυπαροὺς δρόμους, ὅποιον ἔκτακτον θέαμα παρουσιάζεται πρὸ τῶν ὅμμάτων του. Εὐρεῖα πεδιὰς πρὸ τῶν ποδῶν ἡμῶν, ὑπεράνω τῆς ὅποιας ὡς πράσινος τάπης ἥσαν ἔξηπλωμένα χλόη καὶ σπαρτά, ἢ ἐνδίσκοντο πυκνοὶ καὶ ἔκτεταμένοι ἐλαϊῶνες, ἐν οἷς πολλαχοῦ κυπαρισσῶνες ἢ πίτυες ὑπεροχάνως τὰς κορυφὰς αὐτῶν πρὸς τὸν οὐρανὸν ἔξετεινον· καὶ ἐπαύλεων δὲ καὶ χωρίων πλῆθος χαριέντως ἐφαίνετο. Ὁπισθεν ἥσαν πράσινα χαμηλότερά πως ὅρη, ὑπερβαλλόμενα ὑπὸ τῶν χιονοσκεπῶν πλευρῶν τῶν Λευκῶν Ὄρέων. Μαγευτικώτατον ἀληθῶς τοπεῖον.

Τῇ 18ῃ τοῦ μηνὸς ἡρχίσαμεν τὴν περιοδείαν.

“Η συνοδία ήμων ηὗξηνθη προστεθέντων τοῦ τε υἱοῦ καὶ τοῦ γαμβροῦ τοῦ Προξένου ὁ γαμβρὸς οὗτος (H. Hillebrand) τοῦ Προξένου ἀντιτροσσωπεύει ἐν Χανίοις τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς. Υπὸ τοῦ Πασσᾶ μᾶς ἐδόθη συνοδία ἐκ τεσσάρων ἐφίπτων χωροφυλάκων (σουβαρήδων) καὶ τις ἀξιωματικὸς τῆς ἀστυνομίας, ἔχοχον ὑπόδειγμα διὰ Φάλσταφ.

Καίτοι δύσχροος ετο ο δι την ανατεθεῖσα εἰς αὐτὸν ἐντολὴ ἦτο η τιμητικωτάτη τοῦ βίου του, οὐχ ἦτον ἐφαίνετο ὡς ἐὰν ἀπεστέλλετο πρὸς ἀπότισιν ποινῆς, διότι ο γιγαντώδης κορμὸς αὐτοῦ περιβεβλημένος τεραστίου χονδρὸν ἐπενδύτην προσυένει εἰς αὐτὸν τόσην ζέστην, ὥστε δχι μόνον είχε διαρκῶς ἀνεψηγμένα τὸ περιλαίμιον καὶ τὰ τέσσαρα ἀνώτερα κομβία τῆς στολῆς του, εἰς τοόπουν ὥστε γὰρ δύναται τις γὰ 'Εν πλήρει σκότει εἰσήλθομεν εἰς τὰ μεγαλοπρεπῶς ἄγρια στενὰ τῶν Κομιτάδων, καὶ ἐφθάσαμεν τέλος, βαδίζοντες ἐπὶ ἐπικινδυνοτάτων ἀτραπῶν, περὶ τὴν ἐνδεκάτην καὶ ἡμίσειαν τῆς νυκτὸς εἰς τὰ Σφακιά. Ο Καϊμακάμης τοῦ μέρους τούτου ὑπεδέχθη ἡμᾶς καὶ μᾶς παρέθηκεν καλὸν δεῖπνον· κατάκοποι δικαὶοι διετέθησαν μετέβημεν μετ' ὀλίγον εἰς τὰ νυκτερινὰ ἡμῶν καταλύματα.

Τὴν ἐπομένην πρωῖαν ἔθαυμάσαμεν τὴν θέαν τῶν Σφακιῶν, ὅπερ χωρίον εἶναι κατετεμημένον εἰς χωριστὰς διμάδας οἰκιῶν, ἢ ἀνεγείρεται ἐπὶ τῶν ἀποτόμως ἐπ τῆς θαλάσσης ἀνυψουμένων ὁρέων, ὃν αἱ κορυφαὶ εἶναι κεκαλυμ-

Ταύτης τῆς μορφῆς προηγουμένης ἐξήλθο-
μεν ἔφιπποι ἐκ τῶν Χανίων.

Διηρχόμεθα τὸ πρῶτον ἐπὶ μακρόν, ἄθλιον δρόμον μεταξὺ βράχων καὶ θαλάσσης, λίαν ἐπίπονον, ἔως ὅτου ἐφθάσαμεν εἰς τὴν πεδιάδα, ἐξ ἣς πάλιν ἡ δροσειρὰ ἐν ὅλῃ τῇ μεγαλειότητί της ἔξειλισσετο. Μετὰ πέντε ὥρῶν πορείαν ἐφθά-

κιανοί, οἱ πρωταγωνισταὶ τῆς τελευταίας ἐπαναστάσεως, φιλοκίνδυνοι ἀνθρώποι, οἵτινες μόνοι κατὰ τὸν χειμῶνα ἐπιστρέφουσιν εἰς τὸ χωρίον των, τὸ δὲ θέρος μετὰ τῶν ζώων των μένουσι εἰς τὰς δορεινὰς βισκάς καὶ ἐν πλήρει ὑπαίθρῳ

τῆς εὐεπιτυχίας. Μετά τούτα ἀρχαὶ πολεμοφόρα σαμεν εἰς Βάμον, μικρὸν καὶ ὑψηλὰ κείμενον χωρίον. Ἐνταῦθα περιεποιήθη ἡμᾶς ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Πασσᾶ, ὁ εὐπαίδευτος καὶ φιλόφρων Μπεζέτ βένης, παραθέσας εἰς ἡμᾶς· ἐγχώριον οἶνον, πολὺ δόμοιον πρὸς τὸν τῆς ἐν Σικελίᾳ Μαρσάλας, καὶ ἐν ψητὸν ἀρνίον.

Ἐνδυναμωθέντες ἔξηκολοινθήσαμεν τὴν ἐπὶ τῶν ἡμίονων πορείαν καὶ μετ' ὀλίγον ἔθελγε τοὺς ἡμετέρους ὄφθαλμοὺς εὑρεῖα καὶ δργῶσα ναι μία τῶν ὀλίγων εἰσόδων πρὸς τὸ ἀπομονωμένον χωρίον. Χθὲς μᾶς ἐφάνη πολὺ φρικώδης καὶ ἐνιαχοῦ τόσον σκοτεινή, ὥστε δὲ

ηδυνάμην νὰ βλέπω τὰ ὅτα τοῦ ἵππου μου, τῷρα δικαὶος κατεπλήχθη μὲν ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεπείας τῆς φύσεως.

Ἐπὶ μίαν ὥραν καὶ ἐν τέταρτον διηρχόμεθα ἔφιπποι μεταξὺ δύο βροχωδῶν τοῖχων, ὕψους 8-900 ποδῶν, οἱ τοῖχοι δὲ οὗτοι ἐνιαχοῦ τόσον συνέκλινον ὡστε δὲν ἦδυνατό τις νὰ ἐκτείνῃ πρὸς τὰ πλάγια ἀμφοτέρους τοὺς βραχίονας· εἶναι δὲ κεκαλυμμένοι ὑπὸ δένδρων καὶ θάμνων, λόχιης καὶ ἀνθέων, ἀτινα ἐν ἀνατολικῇ δαψιλείᾳ καὶ ἐν εὐχύμῳ πρασίνῳ χρώματι ἐκ τῶν σχισμῶν καὶ ρωγμῶν ἀνέβλινζον καὶ προεξεῖχον. Ἐκεῖ μὲν μέρος δρούς ἀποκοπὲν διεσκόρπισε γιγαντώδη θρύμματα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἐκεῖ δὲ βρύει ὁ κισσὸς ἔχων κοριδὸν πάχους ἀνθρωπίνου σώματος· ἐνταῦθα ἐκβλαστάνουν δέσμαι ἵων τῶν "Ἀλπεων μετριοφρόνως ὑπὸ κλάδους δάφνης κυπτόντων" ἀρκεῖ—οἱ δρφαλμοὶ δὲν δύνανται νὰ κορεσθῶσι βλέποντες τὰς πάντοτε μεταλλασσομένας εἰκόνας, αἵτινες διὰ τοῦτο εἰς ὠραιότητα πάντοτε ἐπιδίδουσι, διότι ἐνεκα τῶν ἐλικοειδῶν καμπᾶν τοῦ στενοῦ ἔχει τις ἐνώπιόν του ἐκάστοτε δὲν ὅλον τέλειον θέαμα. Ἐφότιμεν ἀναλογιζόμενοι διὰ τὴν προτέραν νύκτα διήλθομεν ἔφιπποι αὐτὸν τοῦτον τὸν δρόμον, διὰς ἀλλως τε πρὸ τῆς τελευταίας ἐπαναστάσεως δὲν ὑὰ ἦτο διόλου διαβατός. Ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς φάραγγος, πρὸς ἥν καὶ αὐτὴ ἡ τῆς Ἐλβετικῆς Ταμίνης (ἔξαιρουσμένων τῶν ὑδάτων) παραβαλλομένη οὐδὲν ἀξιον λόγου φαίνεται, ἐπορευόμεθα ἐπὶ τῶν ὁρέων ἔφιπποι ἀναντα κάταντα, ἐπὶ ὥρας εὐρισκόμενοι εἰς παραδεισίους τοποθεσίας, καὶ ἔχοντες ἔξ αριστερῶν θαυμασίαν ἀποψιν τῶν Λευκῶν Ὁρέων, καὶ ἐνώπιον ἡμῶν τὰς ἔφόρους καὶ ἐλαιώνων μεστὰς κατωφερείας, αἱ διόποιαι ἥρεμα κατήρχοντο μέχρι τοῦ κυανοῦ Κρητικοῦ πελάγους. Παρὰ τὸν Ἀρμυρόν, δρμητικὸν ρύακα ἐκατέρωθεν φραττόμενον ὑπὸ πυκνῶν θάμνων, ἐσταματήσαμεν διὰ νὰ πίωμεν καφέν. Ὁ χονδρός μας Βέγαρα (οὕτως ὀνομάζετο ὁ ἀξιωματικὸς) διὰς ἐπὶ δύο ἡμέρας εἶχε στερηθῆ τῆς γλυκείας ἀπολαύσεως τοῦ ναργιλέ, ἐκραύγαζε μακρόθεν διερωτῶν περὶ τοῦ δργάνου τούτου, ὡς ἡ ἔλαφος κελαρύζει δι' ὑδαρ, καὶ σχεδὸν ἐδάκρυσεν ἐνεκα ἐλλείψεως τούτου.

Μόλις περὶ τὴν ὄγδόνην καὶ ἡμίσειαν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Ἀργυρούπολιν, τὸν νυκτερινὸν

ἡμῶν σταθμόν, ὅπου διὰ Καϊμακάμης πάλιν ὑπεδέχθη ἡμᾶς φιλοξένως. Ἀνεξωγόνησεν ἡμᾶς ἐν πιλάφι, καὶ μετὰ μίαν ὥραν τερπνῆς συνδιαλέξεως κατημθύνθημεν ἀν μὴ εἰς κλίνην, ἀλλὰ τοῦλάχιστον διὰ νὰ καταλιθῶμεν. Τὴν πρωῖν εἶδομεν ἐκ τῆς στέγης ποίαν θέσιν, ἴδεώδη δι' οἰνδήποτε. Ἀνάκτορον, κατεῖχεν διὰ Πύργος τοῦ Καϊμακάμη τῆς Ἀργυρούπολεως. Δύο ἄγριαι κοιλάδες μετὰ ρυάκων περιβάλλουσιν αὐτὸν ἀνυψούμενον ἐπὶ τινος λόφου, ἐν ἀποστάσει ἐκατοντάδων τινῶν βημάτων ἀπὸ τοῦ χωρίου. Τοῦ λόφου τούτου ὑπερέχει πρὸς δυσμάς ἀπόκρημνον δρός δπερ μετὰ καὶ τῶν περιχώρων τοῦ Πύργου περιεβάλλετο διὰ τοῦ ἐφαρινοῦ μανδύου κατεσπαρμένου δι' ἐρυθρῶν, κυανῶν καὶ λευκῶν ἀνεμωνῶν. Τὸ χωρίον τούτο, καθὼς καὶ ἄλλα πολλὰ ἀτινα διήλθομεν κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, εἶναι κατὰ τὸ δύο τρίτα ἐρείπια. Καθ' ἄ δικας λέγεται ἡ λυπηρὰ εἰ καὶ τόσον γραφικὴ αὐτὴ ἐρήμωσις, χρονολογεῖται ἡδη ἀπὸ τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως τοῦ 1821.

Πορευόμενοι ἔφιπποι διήλθομεν πετρώδεις τινὰς κοιλάδας, κεκαλυμμένοις πυκνῶς ὑπὸ θάμνων, κερατεῶν, δάφνης, μυρσίνης στελεχώδους, καὶ διαρρεομένας ὑπὸ ρυάκων, ὡς τὸ ὕδωρ κυλιόμενον ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου αὐτῶν ἥρεμα ἐκελάρυζεν. Ἰδιαιτέρως φυτικόν τι καὶ δαψιλῶς περιελισσόμενον πετρώδες ἀντρον, ἐξ οὗ τὸ ὕδωρ ἥρεμα καταρρέει, ἐφάνη εἰς ἡμᾶς διτινοῖς ἀληθῆς ἔρδα εἰδύλλιον, ἡ διαμονὴ τῶν Μουσῶν, ἀς κατοπτεύει διὰ Πάν ἐν μορφῇ τράγου, δπισθεν τῶν θαλλουσῶν ροιῶν καὶ ροδοδαφνῶν. Ἐν τῇ τελευταίᾳ κατωφερεία πρὸ τῆς Ρεθύμνης διέρχεται τις διὰ δάσους δρυῶν, δπερ ἀκόμη δυστυχῶς δὲν εἶναι σύσκιον. Ἐντεῦθεν εἶδομεν τὸ πρῶτον τὴν Ἱδην, τὸ ὑψιστὸν δρός τῆς νήσου, δπερ ὅμως πολὺ ἀπέχει τοῦ νὰ εὑφοριάνη τὸ δύμα, ὡς ἡ μακρὰ σειρὰ τῶν Λευκῶν Ὁρέων. Ἐν Ρεθύμνῃ κατελύσαμεν παρὰ τῷ προξενικῷ πράκτορι τῆς Αὐστρίας, πλοιούσιω Ἐλληνι. Η πόλις τῆς Ρεθύμνης ἔχει ἰδουμῆτη ἐπὶ γλώσσης γῆς εἰσχωρούσης εἰς τὴν θάλασσαν, ἡς τὴν ὑψίστην κορυφὴν ἀποτελεῖ φρούριον, ἰδρυθεν ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν, δπερ μᾶλλον κοσμεῖ ἡ προστατεύει τὴν πόλιν. Ἐν τῷ φρουρῷ εὐρίσκεται ἡ μωαμεθανικὴ συνοικία, οἱ Ἐλληνες κατοικοῦσι κάτω. Τὸ Ρέθυμνον ἔχει περὶ τὰς 7-8 χιλιάδας κατοίκων.

[Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχὲς]

Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ ΙΩ. ΚΑΛΙΤΣΟΥΝΑΚΙ

Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ Η ΣΥΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ*

ΣΧΕΣΕΙΣ ΑΙΘΕΡΟΣ ΚΑΙ ΥΛΗΣ

Ἐὰν διὰ τοῦ αἰθέρος τὸ φῶς καὶ διὰ ηλεκτρούσμὸς συνεδέθησαν καὶ συνεχωνεύθησαν εἰς ἐν δόλον, ἡ ἔξοχος αὔτη ἐπιτυχία τοῦ αἰθέρος δὲν εἶναι οὕτε ἡ σπουδαιοτέρα. Αἱ νεώταται ἐρευναὶ τῆς Θεωρητικῆς Φυσικῆς τείνουσι νὰ ἀποδώσωσιν εἰς αὐτὸν πολὺ γενικωτέραν σημασίαν. Διὰ τοῦ αἰθέρος τείνει νὰ δημιουργηθῇ τὸ Σύμπαν, νὰ ἔξηγηθῇ αὐτὴ ἡ μᾶζα, νὰ ἔξαφανισθῇ ἡ ὑλη καὶ νὰ ἀναχθῇ εἰς ἐνέργειαν, εἰς ηλεκτρισμὸν διόλκηθον διὰ τοῦ ιοντικούς.

Ἡ διὰ τοῦ αἰθέρος διάπλασις δλων τῶν μορφῶν τῆς ὑλης καὶ δι' αὐτοῦ δημιουργία τοῦ παντὸς εἶναι τὸ δύνειρον, τὸ συλληφθὲν ἐντὸς τῶν ἀρχαίων Ἐλληνικῶν Σχολῶν καὶ ἀπασχολοῦν σήμερον τοὺς πλείστους τῶν φυσικῶν.

Αἱ γνώσεις ἡμῶν ὅμως ἐπὶ τῶν φαινομένων τῶν σχέσεων ὑλης καὶ αἰθέρος, αἱ διόποιαι θά ἡδύναντο νὰ μᾶς δημηγήσωσιν εἰς τοῦτο, ἡσαν λίαν περιωρισμέναι μέχρις ἐσχάτων. Ἀλλ' αἱ τελευταῖαι ἀνακαλύψεις τῆς Φυσικῆς ἐπὶ τῆς ἀγωγιμότητος τῶν ἀερίων, ἐπὶ τῶν ἀκτίνενεργῶν οὐσιῶν, ἐπὶ τῶν καθοδικῶν ἀκτίνων, διεφώτισαν θαυμασίως τὸ μέγα τοῦτο καὶ πρωτεῦον αὐτῆς πρόβλημα.

Αἱ ἀνακαλύψεις αὗται, αἱ διόποιαι συνελόνισαν ἐπὶ βάθρων τὸ οἰκοδόμημα τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν καὶ ἀνέτρεψαν δοξασίας ἀρχαίωτάτας καὶ θεμελιώδεις, ἀγούσιν εἰς νέας θεωρίας τοῦ ηλεκτρισμοῦ καὶ τῆς ὑλης καὶ ἀνοίγουσι νέας ἀπόψεις ἐπὶ τῆς Φυσικῆς συστάσεως τοῦ Σύμπαντος.

Αἱ ἐρευναὶ ἐπὶ τῆς ἀγωγιμότητος τῶν ἀερίων παρέσχον ἀπλετον φῶς καὶ δι' αὐτῶν ἡ Ἐπιστήμη προέβη ἐνδότερον, δσον οὐδέποτε μέχρις ἐσχάτων, εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τῆς συστάσεως τῆς ὑλης καὶ τῶν ἀμοιβαίων ἐνεργειῶν ὑλῆς καὶ αὐτής της συγματισμὸν ιόντων, τὰ δόπια, κινούμενα ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ηλεκτρικῶν δυνάμεων προσοκαλοῦσι τὸν θεοφυγούμενα φαινόμενα Οὕτω, ἐάν διὰ ηλεκτρισμὸς τοῦ ἀγωγοῦ εἶναι θετικός, θὰ προσελκύσῃ τὰ ἀρνητικά ιόντα καὶ τοιουτορόπως θὰ ἔξουδετερωθῇ διὰ ηλεκτρισμὸς αὐτοῦ, ὑπὸ τοῦ ἀντιθέτου τῶν ιόντων. Ομοία δε κίνησις τόσον τῶν θετικῶν δύναμεων καὶ τῶν ἀρνητικῶν ηλεκτρισμῶν ιόντων, σχηματίζει τὸ ηλεκτρικὸν δεύμα, τῆς πρώτης περιττώσεως.

Ἡ ἀγωγιμότης ὅμως τῶν ἀερίων ἔξαφανίζεται, ἐάν ἐκλείψῃ καὶ τὸ ηλεκτρικὸν πεδίον ἐντὸς τοῦ δόποιου εὐρίσκονται. Διότι τὰ σχηματισθέντα ιόντα, ἐλκόμενα ἀμοιβαίων, συναντῶνται καὶ καταλήγουσιν εἰς τὸν σχηματισμὸν οὐδετέρων μορίων, ητοι τῆς ἀρχαίης καταστάσεως.

Αἱ ἀκτίνες Χ δὲν εἶναι δικαὶοι τῆς παραγωγῆς τῶν ιόντων, τὸν θεοφυγούμενον τοῦτο τὸν ἀτομικὸν ἀφεταφισμὸν ἀνενοίσκεται πανταχοῦ. Αἱ ὑπεριώδεις ἀκτίνες, ὡς καὶ αἱ καθοδικαί, ή σέρμανσις εἰς ὑψηλὴν θερμοκρασίαν, χημικαὶ τινὲς δράσεις καὶ πλείστα ἀλλα αἴτια προσαλοῦσι τὴν γένεσιν ιόντων οὐτως, ὃστε πάντοτε τὰ ἀερία παρέχουσι τοιαῦτα.

Ἡ σύγκρουσις τῶν ιόντων μετὰ τῶν μορίων δύναται ἐπίσης γὰ παραγάγῃ νέα ιόντα καὶ ίδιως ἐάν αἱ ταχύτητες εἶναι μεγάλαι καὶ η πίεσις τοῦ ἀερίου μικρά.

ήμιδων τὸ ἔλαχιστον ἡλεκτρικὸν φορτίον, τὸ δόποιον δυνάμεθα νὰ ἐπιτύχωμεν μεμονωμένον, διὰ διαφορικόμεθα πρὸ μονάδος φυσικῆς ή ἄλλως πρὸ αὐτοῦ τοῦ ἀτόμου τὸ ἡλεκτρισμόν.

Αἱ ἔρευναι ἐπὶ τῶν ἴόντων ἐγνώσιαν πλεῖστα στοιχεῖα των, ὡς τὴν ταχύτητα, τὴν μᾶζαν καὶ ἄλλα καὶ κατέδειξαν, διὰ τὰ μὲν θετικῶς ἡλεκτρισμένα εἶναι μεγάλα, δῆλος τὰ ἀτόμα τῆς Χημείας, τὰ δὲ ἀρνητικῶς ἡλεκτρισμένα εἶναι χιλιάρις περίπου μικρότερα.

Οὕτω διὰ τῶν ἔρευνῶν τῆς Φυσικῆς ἀποκαλύπτεται διὰ πρώτην φοράν ἐν τῇ Ἐπιστήμῃ, διὰ τὸ ἀτόμον, εἰς τὸ δόποιον πρὸ πολλοῦ ἐσταμάτησεν ἡ Χημεία, δὲν εἶναι τὸ μικρότερον τμῆμα τῆς ὑλῆς, ἀλλ' διὰ δύοδιαιρεῖται καὶ αὐτὸς εἰς τμημάτια, ἐξ ὧν τὰ ἀρνητικῶς ἡλεκτρισμένα εἶναι χιλιάρις περίπου μικρότερα. Τὰ ἔλαχιστα ταῦτα σωμάτια, ἥτοι τὰ ἀρνητικὰ ἴόντα, ἐκλήθησαν εἰδικάτερον ἡλεκτρόνια (electrons).

Ἄλλα ποία ἡ φύσις καὶ τίνες αἱ ἰδιότητες τῶν ἔλαχιστων τούτων σωματίων, τῶν ἡλεκτρίοντων; Ή σπουδὴ τῶν καθοδικῶν ἀκτίνων καὶ ἡ ἔρευνα τῶν ἀκτινενεργῶν σωμάτων παρέσχον σπουδαίας καὶ πολυτίμους γνῶσεις ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

Αἱ ἔργασίαι Ἰδίως τοῦ σοφοῦ Ἀγγλου φυσικοῦ Crookes κατέδειξαν, διὰ αἱ ἡλεκτρικαὶ ἔκκενώσεις διὰ μέσου ἡραιωμένων ἀερίων, προκαλοῦσι τὴν γένεσιν τῶν καλούμενων καθοδικῶν ἀκτίνων. Αἱ ἀκτίνες αὗται εἶναι μὲν σκοτειναὶ, ἀλλὰ προσβάλλουσι τὰς φωτογραφικὰς πλάκας, παράγουσιν ἀποτελέσματα θερμαντικὰ καὶ μηχανικά, προκαλοῦσι τὴν ἐμφάνισιν τῶν ἀκτίνων τοῦ Röntgen καὶ μεταβάλλουσι διεύθυνσιν διὰ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ μαγνητισμοῦ.

Τὸ παράδοξον τοῦτο φῶς, ἐφ' οὐ ἐπιδρά τοιουτορόπως διὰ μαγνητισμός, ἀπεδείχθη καὶ ἡλεκτρισμένον· ἡ ἰδιότης αὗτη θὰ ἡτο ἀνεξήγητος, ἐὰν δύοδιαιρεῖται, διὰ τῶν διαφορῶν δὲ ταχύτητος δύναμεθανεῖται τὰς φωτογραφικὰς πλάκας, παράγουσιν ἀποτελέσματα τοῦ θερμομότητος, καὶ μηχανικά, προκαλοῦσι τὴν ἐμφάνισιν τῶν ἀκτίνων τοῦ Röntgen καὶ μεταβάλλουσι διεύθυνσιν διὰ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ μαγνητισμοῦ.

Τὸ παράδοξον τοῦτο φῶς, ἐφ' οὐ ἐπιδρά

τοιουτορόπως διὰ μαγνητισμός, ἀπεδείχθη καὶ ἡλεκτρισμένον· ἡ ἰδιότης αὗτη θὰ ἡτο ἀνεξήγητος, ἐὰν δύοδιαιρεῖται, διὰ τῶν διαφορῶν δὲ ταχύτητος δύναμεθανεῖται τὰς φωτογραφικὰς πλάκας, παράγουσιν ἀποτελέσματα τοῦ θερμομότητος, καὶ μηχανικά, προκαλοῦσι τὴν ἐμφάνισιν τῶν ἀκτίνων τοῦ Röntgen καὶ μεταβάλλουσι διεύθυνσιν διὰ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ μαγνητισμοῦ.

Ποία λοιπὸν ἡ φύσις τοῦ φωτὸς τούτου; Πρῶτος δὲ Crookes, διὰ τῶν περιφήμων ἔρευνῶν του, ἔθεσε τὰς βάσεις νέας θεωρίας, καθ' ἣν αἱ καθοδικαὶ ἀκτίνες εἶναι ἡλεκτριόντα ἐν κινήσει. Ή δύοδιαιρεῖται τὸ πρώτον τῆς Ἀγγλικῆς Σχολῆς διεστηρόχθη καὶ ἐβεβαιώθη ἀσφαλῆς διὰ τῶν ἐργασιῶν τοῦ φυσικοῦ J. J. Thomson: Οὕτως ἀπεδείχθη, διὰ τὴν ταχύτητας τῶν ἡλεκτριόντων εἶναι ἀνεξάρτητος τῆς φύσεως τοῦ φωτός τοῦ, ἐξ οὐ ταῦτα προηλθον, καὶ διὰ τὸ ἡλε-

κτρικὸν φορτίον αὐτῶν εἶναι ἵσον πρὸς τὸ εὑρεθὲν διὰ τῶν προγενεστέρων φαινομένων¹. Ἐν γένει δὲ ἀποδεικνύεται διὰ αἱ καθοδικαὶ ἀκτίνες εἶναι φύσεως ὑλικῆς, ἥτοι ἔχουσιν ἀδράνειαν καὶ ἐπομένως καὶ μᾶζαν².

Ἐκ τῆς ἐπισταμένης ἐρεύνης τῆς καθοδικῆς ἀκτινοβολίας ἀγόμεθα τοιουτορόπως εἰς τὸ σπουδαιότατον συμπέρασμα, διὰ πᾶν ὑλικὸν ἀτομον ὑποδιαιρεῖται εἰς ἡλεκτριόν, ἀρνητικῶς ἡλεκτρισμένον καὶ πάντοτε τὸ αὐτὸν οἰαδήποτε καὶ ἀντὶ εἶναι ἡ ὑλη ἐξ ἡς παρήκμη, καὶ εἰς τὸ ὑπόλοιπον μέρος τοῦ ἀτόμου, τὸ δόποιον εἶναι ἡλεκτρισμένον θετικῶς δι' ἵσης ποσότητος.

Ίδον λοιπόν, διὰ ἐν τῇ συστάσει οἰαδήποτε ὑλικῆς οὐσίας ὑφίσταται κοινὸν στοιχεῖον τὸ ἡλεκτριόν.

Τὰ θεμελιώδη ταῦτα τῆς Φυσικῆς ζητήματα διεφωτίσθησαν ἵσχυρῶς ὑπὸ τῆς ἀνακαλύψεως της τριπλής φορτίου τῶν σωμάτων, τῶν κληθέντων ἀκτινενεργῶν.

Αἱ ἀκτινενεργοὶ οὐσίαι ἔχουσι τὴν ἰδιότητα νὰ ἐκπέμπωσιν ἀκτίνας ἀοράτους, αἱ δόποιαι προσβάλλουσι τὰς φωτογραφικὰς πλάκας, καθι-

¹ Πρὸς εὑρεσιν τῆς ταχύτητος ἐφηρμόσθησαν πλεῖσται μέθοδοι, στηριζόμεναι εἰς μετρήσιμες εἴτε τῶν ἀποκλίσεων, αἱ δόποιαι προσέχονται ἐκ τῆς ἐπιδράσεως μαγνητικοῦ καὶ ἡλεκτρικοῦ πεδίου, εἴτε τῆς ἀκτίνος καμπυλότητος τῆς τροχιᾶς τῶν ἡλεκτριόντων ὑπὸ δρισμένους δρόους καὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ δυναμικοῦ, εἴτε καὶ τῆς ποσότητος τοῦ μεταφερομένου διὰ τῶν ἡλεκτρισμοῦ καὶ τῆς θερμαντικῆς ἐνεργείας, τῆς παρεχομένης εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον εἰς θερμομότητοικόν στοιχεῖον καὶ ἐν γένει διὰ δύο διαφορῶν τοιούτων μετρήσεων. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν μετρήσεων τούτων, δὲν καὶ ἐξαχθέντα διὰ ποικίλων μεθόδων, συμφωνοῦσι κατὰ τρόπον λίαν ἴκανοποιητικον σχετικῶς.

² Ως ἀπεδείχθη, ἡ ταχύτης τῶν ἡλεκτριόντων δύναται νὰ φθάσῃ τὰς 100,000 χλιομέτρων κατὰ δευτερόλεπτον. Διὰ τῶν διαφορῶν δὲ ταχύτητος δύναμεθανεῖται τὰς πλεῖστα εἴδη τῶν καθοδικῶν ἀκτίνων, τὰς ἀποτελοῦσται τὰ σχετικὰ φάσματα.

³ Αἱ ἰδιότητες τοῦ φωτὸς τούτου ἐπαληθεύουσι θαυμασίων τὸν ὑπόθεσιν τοῦ Crookes. Ως ἀπεδείχθη αἱ καθοδικαὶ ἀκτίνες δύνανται νὰ προκαλέσωσι κινήσεις τῶν σωμάτων, τὰ δόποια συναντῶσιν οὗτοι μικρὸς μύλος τίθεται εἰς κίνησην περιστροφικήν, ἐδὸν ἐπὶ τῶν περιγύρων του προσπέσωσιν αἱ ἀκτίνες αὗται. Ἐκτὸς τούτου θεομάνουσι τὰ ἀντισκέματα, τὰ δόποια τύπουσι φύλλον λευκοχρόνου δύνανται τοιουτορόπως νὰ ἐρυθροπυρωθῆται. Πειράματικῶς δὲ ἀπεδείχθη, διὰ αἱ καθοδικαὶ ἀκτίνες μεταφέρουσιν ἡλεκτρισμὸν καὶ ἀποκλίνουσιν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ μαγνητισμοῦ. Τοιουτορόπως, κατὰ τὰ πειράματα τοῦ Rowland, ἡ καθοδικὴ ἀκτινοβολία ἀντιστοχεῖ πρὸς ἀλλήλης ἀποτελεῖται.

Κατὰ τὴν θεωρίαν αἱ ἀκτίνες αὗται, παρουσίᾳ καταλλήλου μαγνητικοῦ πεδίου, δρεῖλουσι νὰ ἀκολουθῶσι τροχιάν ἐλικοειδῆ. Τὸ πειράματα ἐπηλήθευσε τελείως τὸ φαινόμενον τούτο.

στῶσι τὰ ἀέρια εὐηλεκτραγωγὰ διὰ τῆς παραγωγῆς ιόντων ἐντὸς αὐτῶν, διέρχονται διὰ λεπτῶν μεταλλικῶν φύλλων καὶ προκαλοῦσι τὸν φωσφορισμόν.

Αἱ ἰδιότητες τῶν ἀκτινενεργῶν σωμάτων ἀνεκαλύφθησαν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Becquerel εἰς τὰ ἀλατα τοῦ οὐρανίου. Μετὰ τοῦτον διὰ Curie, σπουδαίως βιοθρόνυμενος ὑπὸ τῆς διασήμου κυρίας του, ἐπεχείρησε τὰ περιφήματα πειράματα αὐτοῦ, δι' ὃν ἀνεκαλύφθη τὸ φάδιον, ὅπερα 100,000 φοράς πλέον ἀκτινενεργὸς τοῦ οὐρανίου.

Οὐδεμιᾶς, κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἀνακαλύψεως ἡ ἐπίδρασις ἐκτείνεται τοσοῦτον καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις καὶ διαφωτίζεις ἔξαιρέτως διγκώδεις διμάδας φαινομένων τέως ἀνεξήγητων, ὡς ἡ ἀνακάλυψις αὗτη. Τὸ φάδιον ἀποτελεῖ τὴν κορωνίδα μακρῶν ἐργασιῶν, δυσχερεστάτων καὶ πολυμόθων, ἐντὸς τοῦ πυκνοτέρου σκότους λαβυρινθώδους τμήματος τοῦ ἀγνώστου.

Ο καταπληκτικότερος χαρακτήρες τοῦ φάδιον εἶναι, διὰ διαχέει συνεχῶς κειμάροφους ἀκτίνων, αἱ δόποιαι διμοιάζουσι μὲν πρὸς τὰς ἀκτίνας τοῦ Röntgen ἀλλὰ διαφέρουσιν αὐτῶν κατά τινας σπουδαίας ἰδιότητας. Κατὰ τὰς ἐρεύνας δὲ τοῦ Curie ἔκαστον γράμμον φάδιον ἐκπέμπει καταπληκτικὴν ποσότητα θερμότητος, ἀνερχομένην εἰς 100 μονάδας καθ' ὁρανό.

Ἐκτὸς ὅμως τοῦ φάδιον ἀνεκαλύψεως καὶ πλεῖστα ἄλλα σώματα ἀκτινενεργά. Εξ ὅλων δὲ τῶν οὐσιῶν τούτων αἱ μᾶλλον ἀκτινενεργοὶ προσβάλλουσι πιθανῶς ἀληθεῖς μεταμορφώσεις.

Καὶ οἱ μὲν φυσικοὶ οἱ μᾶλλον συντηρητικοὶ δέχονται, διὰ ἡ νῆλη τῶν ἀκτινενεργῶν σωμάτων ὑπόκειται εἰς ἐξέλιξιν, βαίνουσαν ἀπὸ καταστάσεως ἀσταθοῦς πρὸς ἄλλην εὐσταθή. Τὸ σῶμα μετὰ τὴν μετάπτωσιν ἀπὸ τινος καταστάσεως εἰς ἄλλην κατέχει νέας ἰδιότητας· καὶ ἐὰν μὲν δὲν εἶναι πλέον ἀκτινενεργόν, ἀποτελεῖ τὸ εὐσταθές τέρομα τῆς μεταμορφώσεως, ἐὰν δὲ καὶ τὸ νέον τοῦτο σῶμα εἶναι ἀκτινενεργόν, θὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἐξέλιξιν μέχρις διατάξεως τοῦ καταλήξης εἰς τὴν εὐσταθή κατάστασιν. Οὕτω τὸ φάδιον μεταμορφούμενον καταλήγει εἰς ἡλιον, ἀφοῦ διέλθῃ διὰ διαφόρων ἐνδιαμέσων καταστάσεων, αἱ δόποιαι αἵτιοι ἀντιστοιχοῦσιν εἰς τὸν ἀλληλοδιαδόχους βαθμοὺς τῆς ἀποσυνθέσεως τῶν ἀτόμων του.

Διὰ τοῦ μετασχηματισμοῦ τούτου τοῦ φάδιον ἐξηγεῖται ἡ ὑπὸ αὐτοῦ ἐκπομπή ἐνεργείας, καὶ τὰ σχετικὰ φαινόμενα δὲν ἀντιτίθενται πλέον πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς διατηρήσεως αὗτῆς. Διότι κατὰ τὸν μετασχηματισμὸν ὑπόθετομεν, διὰ τὸ φάδιον ἐπασχετικά φαινόμενα τελείωσης τελείωσε τελείωσης τοῦ φωτός.

γούς· ἡ μιστηριώδης αὕτη ἐκπομπή εἶναι ἀέριοις ἀσταθεῖς καὶ ἀδρανὲς χημικῶς, ὑπὸ τινας ἐπόψεις δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀτμός, καὶ χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῆς κυρίας ίδιότητος αὕτης τῆς ἀκτινενεργείας.

Ἐσχάτως οἱ Ramsay καὶ Soddy διὰ τῆς φασματικῆς ἀναλύσεως τοῦ αερίου, τοῦ φάδιον, παρετήρησαν φαινόμενον ἐκτάκτου σπουδαιότητος: Τὸ φάδιον, στοιχεῖον ὀρισμένον τελείωσης, παράγει ἄλλο στοιχεῖον ἐπίσης ὀρισμένον, τὸ

παράγοντα περιφέρωσες τῆς θεωρίας της Επιστήμης την θεμελιώδη ἀρχὴν τῆς ἐνεργείας τῶν ἀληθημάτων;

Πᾶς δύνανται νὰ ἐξηγηθῶσι τὰ φαινόμενα ταῦτα τῶν ἀκτινενεργῶν σωμάτων;

Σήμερον, ἐκ τῶν γενομένων πειραματικῶν ἔρευνῶν δεχόμεθα διὰ τὰς φωτογραφικάς πλειστανταί πιθανῶς ἀληθεῖς μεταμορφώσεις.

Καὶ οἱ μὲν φυσικοὶ οἱ μᾶλλον συντηρητικοὶ δέχονται, διὰ τὴν τριπλήν της τριπλής φορτίου τοῦ φάδιον, συνάγεται τὸ γενικὸν συμπέρασμα, διὰ τὰς ἀκτίνες αἵσταθες διασταθοῦς πρὸς ἄλλην εὐσταθή. Τὸ σῶμα μετὰ τὴν μετάπτωσιν ἀπὸ τινος καταστάσεως εἰς ἄλλην κατέχει νέας ἰδιότητας· καὶ

τέχει, δπως συμβαίνει π. χ. εἰς τὰ συνήθη χη-
μικὰ φαινόμενα¹.

Τὰ δύο δὲ εἰδη τῶν ἀκτινοβολιῶν, τὰ ἀποτελούμενα ἔξι ίόντων καὶ ἡλεκτριόντων προέρχονται ἐκ τῆς διαλύσεως τῶν ἀσταθῶν ἀτόμων, τῶν ἐκπεμπομένων ἐκ τῶν ἀκτινενεργῶν σωμάτων. Ἡ ἀερώδης ἐκπομπὴ ἀποτελεῖται ἔξι ίόντων, περὶ τὰ δυοῖα συνηθροίσθησαν μόριά τινα καὶ δύναται νὰ ἀποσυντεθῇ ἐκ νέου οὐτως, ὅστε νὰ παραχθῶσι νέα σώματα.

‘Η ξενήγησις αὐτῇ τῶν ἴδιοτήτων τῶν ἀκτινεργῶν σωμάτων θέλγει μὲν τὸ πνεῦμα διὰ τῆς ἀπλότητός της, ἀλλὰ καὶ καταπλήσσει, διότι δὲ αὐτῆς εἰσερχόμεθα ἀποτόμως καὶ βαθέως εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων.

"Άλλοι δῆμως μᾶλλον τολμηροί προβαίνουσι περαιτέρω καὶ δέχονται, δτι ἡ ἀκτινενέγυεια εἶναι κοινὴ εἰς ὅλα τὰ σώματα, ἀποτελοῦσα οὐσιώδη ιδιότητα τῆς ὕλης, ὡς φάνονται ἀποδεικνύοντα πλεῖστα πειράματα. Οὕτως εὑρισκόμεθα πρὸ νέου προβλήματος, τῆς συνεχοῦς ἀποσύνθεσεως, μέχρι τελείας διαλύσεως, τοῦ ὑλικοῦ ἀτόμου. Πιθανὸν τὸ φαινόμενον νὰ διαρκῇ ἐπὶ μακρότατον χρόνον. Ἡ διάρκεια αὗτη, ἀποτελοῦσα στιγμὴν ἐν τῷ ἀπείρῳ τοῦ χρόνου, δὲ γον οὖνδιαφέρει τὴν Ἐπιστήμην.

Αλλὰ κατά τὴν θεωρίαν ταύτην πρέπει νὰ ἔγκαταλείψωμεν τὴν ἴδεαν, εἰς τὴν διποίαν ἐξ ἐνστίκου εἰμεθα προσκεκολλημένοι, ὅτι ἡ συνήθης ὑλὴ εἶναι τὸ εὐσταθέστερον πάντων ἐν τῷ Σύμπαντι καὶ νὰ δεχθῶμεν τοῦναντίον, ὅτι οἰονδήποτε σῶμα εἶναι ὅμιοιν πρὸς ἐκρηκτικὴν οὐσίαν, ἡ διποία ἀποσυντίθεται μετὰ μεγάλης βραδύτητος. Ἡ ὑπόθεσις αὗτη οὐδόλως μὲν ἀντιφάσκει πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐνεργείας, ἐνέχει δικινέας συνεπείας, αἱ διποῖαι ἐνδιαφέρουσιν εἰς μέγιστον βαθμὸν τοὺς φιλοσόφους.

* * *

¹ Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτη παραμένει ἀνεξήγητος ἡ ἐν τῷ ἔλαχίστῳ ἀτόμῳ ὑπαρξίᾳ τόσον μεγάλης ποσότητος ἐνεγείας. Τὸ δὲ ζῆτηται ὅμως ἀφορᾶ τὸν βαθμὸν καὶ οὐχὶ κατ' ἀρχὴν τὸ φαινόμενον. "Αλλως τε ὑφίσταται ἡ μεγάλη διαφορά, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ συνήθους χημακῆς ἀντιδράσεως μεταξὺ ἀτόμων ἀλλὰ περὶ μετασχηματισμοῦ αὐτοῦ τοῦ ἀτόμου καὶ ἐπομένως ἡ ἐκτεπμορένη ποσότης ἐνεγείας εἶναι βαθμοῦ ὅλως διαφόρου.

μαρμόνων οὐκεις οἰστοφοροῦ.
Τὴν ἔξηγησιν τοῦ ζητήματος τούτου πολλοὶ ἀνέζητησαν διὰ διαιρόδων ὑποθέσεων ἐπὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ ἀτόμου. Οὗτω τινὲς φαντάζονται αὐτό, ὃς ὅτι ἰδωμέν, ἀνάλογον πρὸς τὸ ἥλικακὸν σύστημα, ἦτοι ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ θετικοῦ ἴοντος, περὶ τὸ δόποιον στρέφεται μέγας ἀριθμὸς ἡλεκτριόνων, συγχρατουμένων διὰ τῆς ἡλεκτρικῆς ἔλεσεως, ἀλλοὶ δὲ ἄλλως. Διὸ τοιούτων ὑποθέσεων ἔξηγειται ἡ μεγάλη ποσότης ἐνεργείας, ἣν περικλείει τὸ ἀτόμον.

Ἡ ὑπαρχεῖς τῶν ἡλεκτριόντων ἐτέθη ὡς βάσις εἰς νέας εὐδυτάτας θεωρίας τοῦ ἡλεκτρισμοῦ καὶ τοῦ φωτός καὶ πρὸς ἔξήγησιν τῶν φαινομένων, τὰ δύοτα προέρχονται ἐκ τῶν σχέσεων ὑλῆς καὶ αἰθέρος καὶ τῶν ἀμοιβαίων ἐνεργειῶν αὐτῶν. Αἱ μέχρι τοῦδε γενόμεναι θεωρητικαὶ ἔρευναι κατέδειξαν, ὅτι τόσον αἱ καθαρῶς μηχανικαὶ θεωρίαι, ὅσον καὶ αἱ ἡλεκτρομαγνητικαὶ εἶναι ἀνίκανοι πρὸς ἐπαρκῆ ἔξήγησιν τῶν φαινομένων τούτων.

Αἱ ὑπότιμεσι τῶν Coulomb καὶ Ampère, καθ' ἃς ὁ ἡλεκτρισμὸς ἀπεδίδετο εἰς Ἰδια φευστὰ ἀβαρῇ, διαρρέοντα τοὺς ἄγωγούς, κατεργίφθησαν ὑπὸ τοῦ ὑπερόχου συστήματος τῶν Faraday καὶ Maxwell. Τὸ σύστημα τοῦτο ἐπεκράτησε μέχρις ἐσχάτων, ὡς ἐδημιουργήθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἡ ἐνέργεια ἐθεωρεῖτο ἐγκαυματιδρυμένη εἰς τὰ διηλεκτρικά.

Νῦν διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν ἡλεκτριόν-
των ἀγόμεθα δοκιστικῶς εἰς ἔννοιαν ἀτομικῆς
συστάσεως τοῦ ἡλεκτρισμοῦ: τὰ ἡλεκτριόντα εἴ-
ραι τὰ ἄπομα τοῦ ἡλεκτρισμοῦ, τὰ δὲιαίρετα
διὰ τῶν σημερινῶν μέσων τῆς Ἐπιστήμης¹. Αὕτα
εἶναι ἡ αἵτια τῶν φαινομένων τῆς ἀγωγιμό-
τητος τῶν ἀερίων, ἡ δοποία νῦν ἐπεκτείνεται
διοίως καὶ ἐν τῇ περιπτώσει τῶν μετάλλων.
Οὕτω ἐπανερχόμεθα μὲν εἰς τὰς ἀρχικὰς ίδεας
ἐπὶ τῆς ἀτομικῆς φύσεως τοῦ ἡλεκτρισμοῦ, ἀλλ᾽
ἄπλοιος τοῦτον μετέλλον τυπωματάντινον, καὶ δια-

‘Υπὸ τοιοῦτον πνεῦμα συνετάχθη ἡ νεωτέρᾳ ἡλεκτρομαγνητικὴ θεωρία τοῦ Lorentz, ἣτις ἀφ’ ἐνὸς περιλαμβάνει τὰς ἴδεας τῶν Maxwell καὶ Faraday ἐπὶ τῆς μεταδόσεως τῶν ἡλεκτρομαγνητικῶν ἐνεργειῶν διὰ τοῦ αἰθέρος καὶ ἀφ’ ἑτέρου ἀποδίδει τὴν αἰτίαν αὐτῶν εἰς τὴν στραγματικὴν ὑπαρξίαν θετικῶν καὶ ἀρνητικῶν ἀτόμων τοῦ ἡλεκτροισμοῦ. Τοῦτο εἶναι συνέπεια τῶν θεμελιωδῶν ἵδεων ἐπὶ τῶν σχέσεων φωτὸς καὶ ἡλεκτροισμοῦ. Διότι, ὡς εἴπομεν ἥδη, μεταξὺν ἡλεκτρικῶν καὶ φωτεινῶν ἀκτίνων οὐ-
εμία οὖσιώδης διαφορὰ ὑφίσταται: ἐπομένως τῶν μόριον, ἐκπέμπον φῶς, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς περιέχον ἐν ᾧ πλείονα ἀτομα τοῦ ἡλεκτροισμοῦ ἢ ἡλεκτριόντα, τὰ δποῖα, διὰ τῆς καλμικῆς κινήσεώς των, καθίστανται κέντρα κτινοβόλα. ’Αλλὰ καὶ ἀντιστρόφως: αἱ ἡλεκτρικαὶ δυνάμεις τῶν φωτεινῶν ἀκτίνων δύ-

¹ Τὰ πειράματα παρέσχον ἀρκούντως σαφῆ εἰκόνα
ἀλλὰ τὰ ἀρνητικά ἡλεκτριόντα, εἰς ἄπομα ταῦτα τοῦ ἀρ-
νητικοῦ ἡλεκτρισμοῦ. Διὰ τὰ τοῦ θετικοῦ ἡλεκτρι-
σμοῦ πολὺ δόλιγας γνώσεις ἔχομεν καὶ δὲ θετικὸς ἡλε-
κτρισμός φαίνεται ἀναποστάστως συνδεδεμένος μετά
ὑπέκτων ἀτόμων.

ανται νὰ προκαλέσωσι τὴν κίνησιν τῶν ἡλεκτριόντων καὶ νὰ μεταδώσωσιν εἰς αυτὰ μέρος τῆς ἐνεργείας των. Διὰ τῶν κινήσεων τούτων ὃλεκτριόντων ἔξηγοῦνται ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ Lorentz τὰ δύο ἀντίστροφα φαινόμενα τὸ τῆς ἀκτοπομπῆς καὶ τὸ τῆς ἀπορροφήσεως τῶν ἀκτιοβολιῶν, ὡς καὶ πλεῖσται λεπτομέρειαι αὐτῶν.

Ἡ θεωρία αὕτη περιέλαβεν ἐκτὸς τῶν φαινομένων τῆς ἡλεκτρικῆς καὶ θερμαντικῆς ἀγωγιμότητος καὶ τὰ θερμοήλεκτρικά καὶ ἡχθη εἰς νέα φαινόμενα σπουδαιώτατα καὶ ἔντελῶς ἄγνωστα. Οὗτως ἐπειδὴ τὰ ἡλεκτριόντα ὑφίστανται τὴν ἐπίδρασιν τοῦ μαγνητισμοῦ, ἀγόμενα διέσπαντα σώματά τοις ἀλλοιοῦνται διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ μαγνητισμοῦ ἐπὶ τῆς φωτεινῆς πηγῆς. Πράγματι δὲ Zeemann ἐπηλήθευσε διὰ τοῦ πειράματος τὴν πρόγνωσιν ταύτην τῆς θεωρίας τοῦ Lorentz. Ἡ περίφημος αὕτη πειραματικὴ ἐπαλήθευσις, ἐνίσχυσε σπουδαίως τὴν θεωρίαν, δι' ἣς προεκλήθη, καὶ ἐγένετο ἀφορμὴ πακρᾶς σειρᾶς ἐρευνῶν πολὺ εὐρυτέρας σημασίας. Διὰ τῶν ἐρευνῶν τούτων ἡ θεωρία ἐπροποιήθη οὖσιαδῶς καὶ οὕτω ἐξήγησε μὲν τὰς λεπτομερείας, ἀπώλεσεν δὲ μάρτιον τὴν ἀρχικὴν ἀπλότητα αὐτῆς.

Τὸ ἄτομον τῆς Χημείας δὲν ὑποτίθεται πλέον περιλαμβάνον ἐν μόνον ἡλεκτριόν, ἀλλὰ θεωρεῖται ὡς ἀποτελούμενον ἐκ κέντρου ἀκινήτου καὶ θετικῶς ἡλεκτρισμένου, περὶ τὸ διπολον κινοῦνται, ὡς δορυφόροι περὶ πλανήτην, πλείστα ἀρνητικά ἡλεκτριόντα, πολὺ μικρο-έρας μᾶζης τῆς τοῦ κέντρου, δπερ ἀποτελεῖ τὸ πρωτεύον μέρος τοῦ ἀτόμου.

Ἐξ ὅλων τούτων καταφαίνεται ή σπουδαιότερης τῆς θεωρίας τοῦ Lorentz, ή ὅποια εἶναι πολὺ γενικωτέρα τῆς τοῦ Maxwell καὶ ἐπικρατεῖ νῦν ἐν τῇ Φυσικῇ. Η θεωρία τοῦ Maxwell σταματᾷ εἰς τὰ φαινόμενα, τὰ προερχόμενα ἐκ τῶν σχέσεων ὑλῆς καὶ αἰνέος, ἐνῷ ή τοῦ Lorentz οὐ μόνον ἐπιτρέπει τὴν σύμπτησιν εἰς ἐν ὅλον μακρᾶς σειρᾶς φαινομένων διαφόρου φύσεως, ἀλλὰ καὶ μᾶς εἰσάγει πολὺ βαθύτερον εἰς αὐτὰς τὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν ἀιόμων τοῦ ἡλεκτρισμοῦ καὶ τῆς ὑλῆς, σχέσεις, αἵ δυοποιαὶ σήμερον ἀποτελοῦσι τὸ σπουδαιότερον τῶν προβλημάτων.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙ. Ἀλλ' ἀν τῇ θεωρίᾳ τοῦ Lorentz ἐπιβάλλεται ἡδη εἰς τὸ πνεύμα καὶ ἔξακολουθεῖ νὰ καταπτῇ ἔδαφος εἰς τὴν Ἐπι-στήμην, παραβαλλομένη δύμως πρὸς τὰς ἀρχὰς

ης κρατούσης Μηχανικής παρουσιάζει δυσχε-
ρείας σοβιαράς ἀντίκειται εἰς τὴν θεμελιώδη ἀρ-
χὴν τῆς δράσεως καὶ ἀντιδράσεως τοῦ Νεύτωνος.

Καὶ ἥδη ὑπέρ τίνος ὀφείλομεν νὰ ταχιδῶ-
μεν, ὑπέρ τῶν νέων τούτων θεωριῶν ἡ ὑπέρ
ῶν παλαιῶν καὶ ἀκλονήτων μέχρι τοῦδε ἀρ-
χῶν τῆς Ἐπιστήμης;

Βεβαίως, ἐὰν τὸ ἔρωτήμα τοῦτο ἐτίθετο πρὸ
οἰλίγων ἀκόμη ἔτῶν, οὕτε θά συνεζητεῖτο κανόν
αὐτοῦ αἱ γεγονικαὶ ἀρχαὶ θὰ ἐθριάμβευνον ἐν τῇ
παντήσει. Σήμερον δὲν ἔχει οὗτο. Αἱ
θεμελιώδεις ἀρχαὶ, αἱ διέπουσαι οὐ μόνον τὴν
Φυσικήν, ἀλλ' ὅλας σχεδὸν τὰς Φυσικὰς Ἐπι-
στήμας, δὲν εὑρίσκονται πλέον ἐν ἀρμονίᾳ μετὰ
οὐ πειράματος νῷς ἄλλοτε. Τὰ πειραματικὰ
ἔξαγόμενα τῶν τελευταίων ἔτῶν ἐκλόνισαν τὴν
πτὶ τῶν ἀρχῶν τούτων ἀπόλυτον πεποιθησιν
αὐτῶν τῶν φανατικώρων ὅπαδῶν των.

Ενδισκούμεθα ἀρδα γε εἰς τὰς παραμονὰς με-
άλης κρίσεως ἐν τῇ Φυσικῇ καὶ τῇ Ἐπιστήμῃ
ἐν γένει; Αἱ γενικαὶ ἀρχαὶ, ἐφ' ὃν ἰδρύθησαν
όσα ἀριστουργήματα θὰ καταρρεύσωσι; Καὶ
μνηστυχῶς δὲν πρόκειται περὶ μεμονωμένου κλο-
νισμοῦ. "Ολαι αἱ ἀρχαὶ ενδίσκονται κατὰ τὸ
μᾶλλον ἡ ἡπτον ἐν κινδύνῳ καὶ ἴδιᾳ ἡ ἀρχὴ¹
μᾶζης μᾶζης. Οἱ ὑπολογισμοὶ τοῦ Abraham καὶ
εἰς πειράματα τοῦ Kauffmann ἀπέδειξαν, ὅτι
ἡ κοινὴ μηχανικὴ μᾶζα, ἡ μέχρι τῆς χθὲς ὡς
σταθερὰ καὶ ἀμετάβλητος θεωρούμενη, οὔτε
ὑφίσταται κάνεν εἶναι μηδέν! Καὶ ὅτι ἡ μᾶζα
ῶν ἡλεκτριόντων εἶναι φύσεως ἡλεκτροδυνα-
μικῆς.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ μᾶζα δὲν εἶναι τλέον σταθερά, ως ἐνομίζετο, ἀλλὰ αὐξάνει μετὰ τῆς ταχύτητος· ἡ δὲ ταχύτης τῶν ἥλεκτριοντων ὃς πρὸς τὸν αἰλίθερον δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ ἢ καὶ νὰ φθάσῃ κανὸν μονίμως τὰς 300 000 χιλιομέτρων κατὰ δευτερόλεπτον, ἵτοι τὴν ταχύτητα τοῦ φωτός. Αὐτὸς εἶναι τὸ μέγιστον τῆς ταχύτητος τῆς μάζης.

Ούτως οὐ μόνον ἡ μᾶζα ἐξηγήθη ἥδη, οὐ μόνον ἐγγνώσθη ἡ φύσις αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπειρίχθη μεταβαλλομένη μετὰ τῆς ταχύτητος.

Ἐξ ὀλῶν τούτων τῶν ἐρευνῶν τῆς Θεωρη-
τικῆς Φυσικῆς ἀναφαίνεται νέα Ἐπιστήμη, νέα
Μηχανική, γενικωτέρα τῆς κρατούσης καὶ καθ'
ὅτινή μὲν ἀδράνεια, ἐπομένως καὶ ἡ μᾶζα, αὐ-
τόνει μετὰ τῆς ταχύτητος, ἡ δὲ ταχύτης τοῦ
φυτὸς θὰ εἶναι τὸ ἀνυπέρβλητον δριον. Ἡ
συνήθης Μηχανική, ἀπλουστέρα οὖσα, θὰ ἀπο-
τελῇ μερικὴν περίπτωσιν ταύτης, τὴν πρώτην
τροσέγγισιν.

Η θαυμασία δύμως ἀρχὴ τῆς διατηρήσεως τῆς ἐνεργείας ἀνθίσταται ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην εἰς τὰς προσβολὰς τῶν θεωρητικῶν, οἱ δποῖαι ἐκίνησαν τὸν πόλεμον τοῦτον κατὰ τῶν ἀρχῶν. Μέχρι σήμερον καὶ αὐταὶ αἱ ἴδιότητες τοῦ φαρδίου δὲν κατώρθωσαν νὰ κλονίσωσι τὴν ἀρχὴν ταύτην, ἡ δὲ εὐκαμψία της παρέχει τὴν βεβαιότητα, διτὶ πολὺ δυσκόλως θὰ καταρριφθῇ. 'Ἐν γένει δὲ ἐκ τῆς ἐργασίας, ἡ δποῖα γίνεται νῦν πρὸς διάσωσιν τῶν ἀρχῶν, πιθανὸν νὰ διατηρηθῶσιν αὗται. 'Αλλ' αἱ περὶ αὐτῶν ἀμφιβολίαι θὰ ὑφίστανται μέχρις ὅτου τὸ πείραμα, ἔξ οὗ προηλθον καὶ διὰ τοῦ δποίου ἐπαληθεύονται, λύσῃ δριστικῶς τὸ ζήτημα.

ΤΟ ΣΥΜΠΑΝ

Καὶ ἥδη ποῖον τὸ συμπέρασμα δὲν τῶν μεγάλων τούτων ἐρευνῶν τῆς Φυσικῆς;

Ἡ βαθεῖα σπουδὴ τῶν ἡλεκτριόντων παρέχει θαυμασίαν καὶ διαυγεστάτην ἀποψιν τῆς Φύσεως, ἀνοίγει νέους δρόζοντας ἐν αὐτῇ καὶ ἐπιτρέπει νὰ διδῷσιν τὴν σύστασιν τοῦ Σύμπαντος.

Καὶ ἐν πρώτοις ποίᾳ ἡ φύσις τῆς ὑλῆς ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἀποτελέσματα τῶν νεωτάτων ἐρευνῶν;

Τὸ πείραμα, ὃς εἶδομεν, ἀπέδειξεν ὅτι τὸ ἀρνητικὸν ἡλεκτρίδιον εἶναι κοινὸν στοιχεῖον εἰς πᾶν εἶδος ὑλῆς. Ἐπειδὴ τὰ ἡλεκτριόντα ταῦτα ἐξηγοῦσιν ἐντελῶς τὴν ἀδράνειαν, καθίσταται εὐλογὸν νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι αὐτὴ ἡ ὑλὴ, ὑφ' ὅλας τὰς μορφάς της, συνίσταται ἐξ ἀθροίσματος, κατὰ τὸ μᾶλλον ἡ ἥττον πολυπλόκου, ἡλεκτριόντων. Τὸ ὑλικὸν ἀποτελεῖται ἐκ συστήματος ἡλεκτριόντων, τὰ δποῖα δὲν εἶναι οὔτε ὑλὴ ἀπλῆ, οὔτε ὑλὴ ἡλεκτρισμένη, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο ἡλεκτρισμός, ἐνέργεια!

'Αλλ' ἐὰν ἡ ὑλὴ εἶναι ἀδροῖσμα ἀπόμων καὶ ἐὰν τὰ ἀποτελοῦνται ἐξ ἡλεκτριόντων, οἵτοι ἐκ μονάδων ἡλεκτρισμοῦ, τί εἶναι αἱ μονάδες αὗται, τὰ ἡλεκτριόντα; Τί εἶναι ὁ ἡλεκτρισμός;

Τὸ ἡλεκτρίδιον, κατὰ τὰ ρηθέντα, πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς ἀπλοῦν ἡλεκτρικὸν φορτίον. Τὸ ἡλεκτρίδιον εἶναι λοιπὸν ὅγκος μικρὸς ὠρισμένος, εἰς τι σημεῖον τοῦ αἰθέρος, ἔχων εἰδικὰς ἴδιότητας¹. Οὕτω κατὰ τὸν Kelvin ἡ ὑλὴ ἀπο-

τελεῖται ἐκ σημείων, ὅπου ὁ αἰθήρ σχηματίζει δίνας οἱ Wiechert καὶ Larmor τὰς δίνας ἀντικαθιστῶν διὰ στρέψεως τινος τοῦ αἰθέρος καὶ ἄλλοι ἄλλως. Τὸ σημεῖον δὲ τοῦτο μεταδίδεται μετὰ ταχύτητος ἡ δποῖα δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὴν ταχύτητα τοῦ φωτός.

Τὸν αἰθέρα λοιπὸν φανταζόμεθα πληροῦντα δόλοκληρον τὸ Σύμπαν. Μεταμόρφωσις τοῦ αἰθέρος τούτου, συμμετρικῶς διατεταγμένη περὶ τι σημεῖον, εἶναι τὸ ἡλεκτριόν, ἡ μονὰς αὗτη τοῦ ἡλεκτρισμοῦ ἀδροῖσμα δὲ τοιούτων ἡλεκτριόντων ἀποτελεῖ τὸ ὑλικὸν ἀποτελεῖ τὸ Σύμπαν τῆς Χημείας.

Οὕτω ἡ ὑλὴ διὰ τῶν φυσικῶν ἐρευνῶν, τῶν θαυμασίων τούτων ἀνασκαφῶν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ἀναλύεται εἰς ἡλεκτρισμόν, ἐνέργειαν, παλμοὺς τοῦ αἰθέρος. Τὸ ὑλικὸν ἀποτελεῖται ἀντικείμενον τῶν πολυμόρχων ἐργασιῶν τῆς καθαρᾶς Χημείας, εἰς τὸ δποῖον πρὸ πολλοῦ ἐσταμάτησεν ὁριστικῶς αὗτη, δὲν εἶναι, κατὰ τὰς ἀσφαλεῖς ἐρεύνας τῆς Φυσικῆς, ἡ τὸ σχετικῶς εὐρὺν ὑθατόρον τῶν ἡλεκτριόντων. Τὸ ἀποτομον τοῦτο ἀπώλεσε τοὺς χαρακτῆρας του, διελύθη τελείως, μετεβλήθη εἰς παλμοὺς τοῦ αἰθέρος. Οὕτω τὸ ὑλικὸν Σύμπαν εἶναι ἐνέργεια, ἡλεκτρισμός, ὁ δὲ αἰθήρ ἡ ἀρχική, ἡ μόνη ἀληθής, πραγματικὴ ὑλὴ, ἐξ ἣς τὸ πάν!

Ἡ ὑλὴ δὲν ἐξηγήθη μόνον, ἀλλὰ καὶ διελύθη, ἐξηφανίσθη τελείως! . . .

"Οθεν ἐκ τοῦ αἰθέρος ἐδημιουργήσαμεν τὸ Σύμπαν. 'Αλλ' ὁ αἰθήρ οὗτος ὑφίσταται πράγματις;

Τὸ πᾶν συμβαίνει ὡς ἐὰν ὁ αἰθήρ ὑφίσταται, ἀν καὶ φαινόμενά τινα, ὡς ἡ παγκόσμιος ἔλξις, παραμένουσιν ἀνεξήγητα δι' αὐτοῦ. 'Αλλὰ μὴ λησμονῶμεν, ὅτι οὐδὲν συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἐπεκτάσεως τῆς Μηχανικῆς τῆς ψευδοῦς ὑλῆς καὶ εἰς τὸν αἰθέρα¹.

μᾶλλον διατηροῦσιν τὴν ὑλικὴν φύσιν καὶ τοιουτοῦ πότως ἡ ἀναγωγὴ δόλοκληρον τῆς ὑλῆς εἰς ἐνέργειαν εὑρίσκει ἀντιρρήσεις σοβαράς. Εἶναι ὅμως λίαν πιθανόν, ὅτι καὶ τὰ θετικὰ ἡλεκτριόντα δὲν εἶναι ἀπλά καὶ δύνανται νὰ ἀποσυντεθῶσιν εἰς κέντρα ἀνάλογα πρὸς τὰ ἀρνητικά, ὡς ὑποστηρίζεται, ἀορίστως εἰσέτι, ὑπὸ τινῶν ἐρευνῶν.

¹ "Αν ἡ μᾶζα τῶν ἀρνητικῶν ἡλεκτριόντων θεωρῆται φύσεως ἡλεκτρομαγνητικής, δὲν δυνάμεως δύμως νὰ εἴτωμεν τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τὰ θετικά: Δὲν ἔχομεν εἰσέτι σαρῆ ἔννοιαν τῶν τελευταίων τούτων, τὰ δποῖα

Ἐν τούτοις ἡ Φυσικὴ δὲν δύναται εἰσέτι νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην τῆς Φιλοσοφίας, καὶ ἐπί τινα ἔτη ἀκόμη δὲν θὰ προχωρήσῃ πέραν τῶν ἡλεκτριόντων. Εὰν τὰ ἡλεκτριόντα κατέκτησαν τὴν Φυσικήν, δὲν εἶναι δύμως καὶ τὸ τέρμα, εἰς δὲ δρεῖλει νὰ σταματήσῃ ἡ Ἐπιστήμη. Τὸ πείραμα, ὁ ἀδέκαστος καὶ ἀμείλικτος οὗτος κριτής, δὲν εἶπεν εἰσέτι τὴν τελευταίαν του λέξιν, ὃς πρὸς τὴν φύσιν τοῦ θαυμασίου τούτου συμβόλου, τοῦ ἡλεκτριόντος.

Αὐτὸ εἶναι νῦν τὸ μέγα ἐρώτημα, τὸ δποῖον τίθεται πρὸ τῆς Φυσικῆς. Ἐνώπιον τοῦ ζητήματος τούτου ἡ Ἐπιστήμη ἵσταται σκεπτική. 'Επ' αὐτοῦ ἡ ἐπιστημονικὴ σκαπάνη τύπει μὲν

ώστε ἡ Φυσικὴ θὰ ὀνάγετο εἰς κεφάλαιον τῆς Μηχανικῆς, συμφώνως πρὸς τὰς ἰδέας τοῦ Καρτεσίου.

Σήμερον δύμως, ἐκ τῆς σπουδῆς ἰδίως τῶν ἡλεκτρικῶν φαινομένων πλειστοὶ τῶν φυσικῶν ἀναστρέψουσι τὸ πρόβλημα καὶ ἀντὶ τῆς ἀναγωγῆς τῆς Φυσικῆς εἰς τὴν Μηχανικήν, δέχονται τὴν ἡλεκτρικὴν ἐξήγησιν τῶν φαινομένων τῆς ὑλῆς καὶ τῆς κινήσεως. Οὕτω ἡ Μηχανικὴ ἀνάγεται εἰς τὸν ἡλεκτρισμὸν καὶ νέον σύστημα μεγαλοπρεπές, περιλαμβάνον ὅλα τὰ φυσικὰ φαινόμενα, ἀναδεικνύεται. Ἡ λύσις αὗτη φαίνεται γενικωτέρα τῆς πρώτης καὶ εὑρίσκεται μᾶλλον ἐν ἀρμίᾳ μετὰ τῶν νεωτέρων ἐρευνῶν.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΑΙΓΑΙΝΗΤΗΣ
Καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου

¹ Ἐν τῇ συντάξει τῆς ἐκτεθείσης διατριβῆς ἐλήφθησαν ὑπὸ ὅψιν ἐκτός τῶν ἀρχικῶν ὑπομνημάτων καὶ τὰ ἐργα τῶν H. Poincaré, L. Poincaré, Bouasse, Drude, Boltzmann, Maxwell, Hertz, Brillouin, Lippmann, Crookes, J.J. Thomson, Mascart, Cornu, Picard, Chwolson, Duhem, Boussinesq, Kayser, Abraham, M. et Mme Curie καὶ ἄλλων.

ΚΑΖΑΝΗΣ

VARCOTLA

ΓΡΟ ΘΑΛΕΙΔΑΣ ΦΛΩΡΑ

H A N T A R T I S *

— Γιατί νὰ θέλης νὰ προφυλαχθῆς;
— Γιατί... Τελείωσε πρῶτα! Μου τὰ εἶπες
ὅλα;

— "Οχι ὅλα..."
— "Α!"

— Θέλω νὰ σου πῶ ἀκόμη ὅτι δὲν εἶμαι...
— "Ο ἄφοβος καὶ ἄψυχος ἵπποτης;..."

— Ναι. Δὲν ἔκαμα μεγάλα κρίματα: δὲν ἐγέλασα κορύτσια, οὔτε ἀφησα νόθα δὲν ἔκαμα νὰ ξεχάσῃ τὰ καθήκοντά της ἡ γυναῖκα τοῦ καλυτέρου φίλου μου, ἀλλά. . . ἀλλά. . . ἀλλά. . . ὑπῆρχε ἔγωγιστής, κάποτε ἐλαφρός, καὶ πιστὸς ποτέ. . . Ἐπροξένησα θλύψεις κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥτον βαθείας διέρρεας, ἀλλοίμονον! μικροσκληρότητας, μικρότητας, διὰ νάποφύγω τὴν ἐνόχλησιν ἀντεγκλήσεων.. .

— "Υπῆρξε καιρός, τὴν ἐπαύριον μιᾶς κατακτήσεως, ποὺ δὲν αἰσθανόμουν διόλου εὔθυμον τὸν ξαντόν μους ὑπῆρξε καιρός, τὴν ἐπαύριον μιᾶς οργῆσες, ποὺ δὲν ἡμποροῦσα νὰ ὑπερηφανεύωμαι. . ."Α! πόσο τόρα ποὺ τὸ ἀνακινῶ ἐμπρόδεις εἰς τὰ μάτια σου μοῦ φαίνεται κοινόν, μέτριον ἀκόμη τὸ παρελθόν μου. . . Χθὲς μόλις, ἐνῷ ἥσσυν εἰς τὴν Σάρτην, καὶ μοῦ ἔγραφες αὐτὰ τὰ γράμματα τὰ γεμάτα θέλγητρον, ἀφινόμουν σχεδὸν εἰς. . . "Η ἀνία, ἡ μόνωσις, ἡ περίστασις. . ."Α! ἡμελαγχολία! . . . Ἐξαναεῖδα πολλὲς φορὲς μίαν γυναῖκα ποὺ δὲν ἀγαπῶ, ποὺ δὲν ἀγάπησα ποτέ μου. . .

— Καὶ ποιὰ ἥτον λοιπὸν ἡ ἔρωμένη σας;

— Ναι. . . Μία σχέσις διακοπεῖσα καὶ ἐπαναληφθεῖσα πάλιν, δὲν ἥξενώρ γιατί. . ."Ελεγα μέσα μου: «Δὲν σημαίνει τίποτε. . . » Πάει κι' αὐτό, μολαταῦτα, σᾶς δρκίζομαι. . . Τὰ ἐχάλασα ὅλως διόλου. . .

— Πότε;

— Τὴν ἐπαύριον τῆς ἐπιστροφῆς σας. . .

— "Η Ζοζάννα ἐψιθύρισε:

— "Όταν ἥμουν εἰς τὴν Σάρτην. . . τὴν περασμένην ἐβδομάδα. . ."Α! ἐννοῶ τόρα τὰ γράμματά σου! . . .

— Καὶ ἀρχίσε νὰ κλαίῃ.

— Μήν κλαῖς ἀγαπημένη μου, μὴ ξηλεύῃς! Δὲν εἶνε τίποτε. . .

— Δὲν ἔχω τὸ καθαίωμα νὰ θυμάσω. . . δυμώς μὲ κάμνει νὰ πονῶ αὐτό. . .

— Τὴν ἐπαρηγόρησε. Τῆς ἐπανέλαβε ὅτι ἔκει-

«Παναθήναια» σελ. 220.

νην εἶχε ἀγαπῆσει μόνον μέναν διάπυρον ἔρωτα, ἀνήσυχον, ζηλότυπον, μὲ μίαν ἀπλότητα παιδιοῦ, ἔνα ἐνθουσιασμόν νεανικόν. Μὲ δλα τὰ δυνατά του ἡθέλησε νὰ κατακτήσῃ τὴν ψυχὴν ἡ ὅποια ἐδίδετο καὶ συγχρόνως ἐπροσπαθοῦσε νὰ μείνῃ κρυφή! Πόσα στρατηγήματα διὰ νὰ συλλάβῃ τὴν σκέψιν τῆς Ζοζάννας τὴν στιγμὴν μάλιστα κατὰ τὴκ ὅποιαν ἡ σκέψις αὐτὴ ἐμορφώνετο! Πόσαι παγίδες ἀκούσιαι εἰς μίαν ἐρώτησιν, εἰς ἔναν κακὸν ὑπῆρχε ἔγωγιστής, κάποτε ἐλαφρός, καὶ πιστὸς ποτέ. . . Ἐπροξένησα θλύψεις κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥτον βαθείας διέρρεας, διέρρεας μεγάλης! . . .

— Μολαταῦτα ὑπέφερε νὰ βλέπῃ τὴν φύλην του μέσα εἰς τὸ περιβάλλον τοῦ **Γυναικείου Κόσμου**. . . "Υφίστατο ἡ δυστυχὴς τὸν κύριον Φουκάρο καὶ τὴν ἐνοχλητικὴν οἰκειότητα ποὺ τῆς ἐπεδείκνυε ἡ Φλοιόρ. Επίγιαινε νὰ ἰδῇ παντὸς εἴδους ἀνθρώπους, ἀνθρώπους οἱ ὅποιοι τὴν ὑπεδέχοντο ὅχι καὶ μὲ τόσην εὐγένειαν. . . "Ἐκαμενε οἰκονομίας ἐπὶ τῶν μετρίων ἀπολαῦν της, ἐφοροῦσε τὰ ροῦχα τοῦ περασμένου χρόνου, ἔτρωγε εἰς τῆς Μαριέττας κέταξίδενε εἰς τρίτην θέσιν. . . Καὶ δὲν ἡμποροῦσε νὰ τὴν βοηθήσῃ, νὰ τῆς κάμη πιὸ εὔκολην τὴν ζωὴν, πιὸ ὀδραίαν. . .

— "Η Ζοζάννα διεμαρτύρετο. Ο Νοέλ τὴν διέκοψε:

— Σούτ! . . . Μιλᾶς ἔπειτα. . .

— Καὶ εἶπε πῶς ἥθελε νὰ μοιρασθῇ μαζί της τὸ πᾶν, νὰ τὴν πάρῃ γυναῖκα του.

— "Η Ζοζάννα ἀφησε κράυγήν:

— Νὰ μὲ πάρῃς γυναῖκα! . . .

— Βέβαια. . . Δὲν ἔβλεπα σέσενα τὴν ἔρωμένην, ἔβλεπα τὴν παντοτεινὴν σύντροφον τῆς ζωῆς μου, τὴν γυναῖκα μου.

— "Η Ζοζάννα ἔμεινε ἐμβρόντητος. Δὲν εἶχε συλλογισθῆ ἄλλο ἀπὸ τὸν ἔρωτα, καὶ οἱ λόγοι τοῦ Νοέλ ἀντὶ νὰ τὴν γεμίσουν ἀπὸ χαράν καὶ ὑπερηφάνειαν, τὴν ἔξαφνισαν. . .

— Εστήριζε τὸ νωπὸν ἀκόμη μάγουλό της ἐπάνω εἰς τὸ ἔνα χέρι τοῦ νέου. Μὲ τὸ ἄλλο χέρι δὲν Νοέλ τῆς ἔχαίδενε τὰ μαλλιά. . .

— Αὐτὸς σὲ δυσαρεστεῖ, ἀγαπημένη μου, ίσως;

— "Ω! εἶνε δυνατόν. . ."Αλλὰ δὲν εἶχα κάμει σχέδια ἐγώ! . . . Δὲν ἔβλεπα τὸ μέλλον. . .

— Σοῦ τὰ εἶπα ὅλα. . . Τόρα καὶ σύ, εἶνε ἡ σειρά σου. . . Μὴ μὲ κάμνης νὰ περιμένω περισσότερο. . ."Έχω δλίγην ἀγωνίαν, φύλη μου

... δμως ἐννοεῖς ὅτι σᾶγαπῶ καὶ ὅτι εἶμαι πολὺ καλός. . .

— "Η Ζοζάννα ἐφρικίασε σύσσωμος." Εψιθύρισε:

— "Ω! ἐγώ. . .

— "Η φωνή της ἥτον βραχνή. Εχαμήλωνε τοὺς ὕμους ὕσταν νὰ εἶχε αἰσθανθῆ βαρύνον ὑλικῶς ἐπάνω της τὸ ἀγωνιῶν βλέμμα τοῦ Νοέλ.

— Σοῦ διηγήθηκα πῶς ἐπανδρεύθηκα. . .

Τὸν ἀγαποῦσα τὸν ἄνδρα μου. . . Δὲν ἥτον βέβαια ἔνα πάθος βαθύ. . . ἥτον ἀγάπη κοριτσίστικη. . . Κέπειτα δὲν εἶχε τὰς αὐτὰς ἴδεας καὶ γοῦστα μέμενα. . . Μολαταῦτα, θὰ ἡμπορούσαμε μὲ δλίγην καλὴν θέλησιν νὰ εἰμεθα εὐτυχεῖς. . . Ξέρεις δμως ὅτι ἀρρώστησε, ἀρρώστησε βαρεία. . . Καὶ τὰ βάσανα τὸν ἔκαμαν νάλλαξῃ χαρακτῆρα.

— Τὸ ξέρω. . . Μου τὸ εἶπες, καὶ ἄλλοι μους ἔχουν πῆ. . .

— "Άλλοι;

— "Ο Φουκάρο. . . Μου ἐπανέλαβε πολλὲς φορὲς ὅτι ἔδειξες μεγάλο θάρρος, θαυμαστὴν ἀφοσίωσιν.

— "Εψιθύρισε, κρύπτουσα τὸ πρόσωπον της:

— "Οχι! "Οχι! . . . Μήν τὸ πιστεύετε!

— "Πῶς;

— Δὲν ἥμουν θαυμαστὴ ὅχι, ὅχι! . . . Δὲν ἡμπόρεσα νάφοσιαθῶ ἐξ δλοκλήρου, νὰ δυσιασθῶ ἐξ δλοκλήρου. . ."Ημουν νέα. Εἶχα ἀνάγκην εὐτυχίας. . . Καὶ ἡ ζωὴ ἥτον τόσο σκληρή, τόσο σκληρή! . . . "Ετσι. . .

— "Τί; Μίλησε! . . . γλύγωρα! . . .

— "Αγάπησα. . .

— "Επεριμενε μίαν κραυγήν, ἔνα στεναγμόν. . .

— "Εν τούτοις ἀντιμετώπισε τὴν σιωπήν.

— "Αγάπησα μὲ δλη μου τὴν καρδιά. . . Ναι, ἐνόμιζα ὅτι εἶχα τὸ δικαίωμα. . .

— Διεκόπη ὡς λιποψυχοῦσα. . ."Ησθάνθη τὸ χέρι τοῦ Νοέλ ἐπάνω εἰς τὸ μέτωπόν της. . .

— "Επειτα ἐμψυχωθεῖσα διαμιᾶς εἶπε μὲ γενναιότητα:

— "Καὶ παρεδόθηκα. . .

— Τὴν φορὰν αὐτὴν δὲν άνεπήδησε σύσσωμος.

— "Α! . . . Ζοζάννα! . . . Αὐτό. . . αὐτό πού ἐφοβόμουνα! . . . Θεέ μου! . . .

— Καὶ σιγαλότερα, ὡς νὰ παρεπονεῖτο:

— Δὲν ἐπίστευα ὅτι αὐτὸς θὰ μου ἔκανε τόσο κακό. . .

— Τρομασμένη ἡ Ζοζάννα ἀνωρθώθη ἐτόλμησε νὰ κυτάξῃ τὸν Νοέλ δ ὅποιος συνεκρατεῖτο ἀκόμη, καταδαμάζων τὴν λύπην του.

— "Νοέλ! . . . "Α! Νοέλ, εὐσπλαγχίσου με!

Θέλω νὰ μὲ καταλάβης. Ποιὸς ἡμπορεῖ νὰ μὲ καταλάβῃ καλύτερα σου; Δὲν πρέπει νὰ μὲ καταδικάσῃς δὲν πρέπει νὰ μὲ περιφρονήσῃς ἐσόν! "Υπῆρξα ἀσθενής ἐξ αἰτίας τῆς δυστυχίας. . . 'Αλλὰ ἐσκεπτόμουν ὅτι δὲν ἔβλαπτα κανένα καὶ διτούς διτούς.

— Τὴν ἐπῆρε εἰς τὰ χέρια του. . .

— 'Αλλὰ μήπως σὲ περιφρονῶ; Μήπως σὲ καταδικάζω; . . . Μήπως σου ὄμιλῶ γιὰ καθήκοντα καὶ δικαίωματα; . . . "Υποφέρω, αὐτὸς εἶνε τὸ πᾶν! Εἶνε ἄλογον, εἶνε ἥλιθιον! . . . Διότι, ἐπιτέλους ήμουν προσαρασκευασμένος. . . νάκουσω αὐτὸς ποὺ μοῦ εἶπες, νὰ εἶμαι βέβαιος γι' αὐτό, νὰ τὸ φαντασθῶ. . .

— "Η Ζοζάννα ἀφῆκε στεναγμὸν ἀπελπισμοῦ!

— "Νοέλ! δὲν θὰ μπορήσεις πιὰ νὰ μάγαπαξ! . . . Αγαπημένε μου, ἐτελείωσε πιά. . . Τὸ αἰσθάνομαι. . . Τὴν ἔχασα τὴν καρδιά σου. . .

— Κέπειτα ἐπρεπε νὰ προαισθανθῆς διτούς εἰς τὴν δικαιοσύνην σου, εἶτα τὴν εὐσπλαγχίαν σου. . . "Ηξενρα τὰς ἴδεας σου, ποὺ δὲν εἶνε σὰν τὰς ἴδεας τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. . . "Επανελάμβανα φράσεις σου, αἱ δρκίαι μὲ διεβεβαίωναν περὶ τούτου. . .

— Εξέσπασεν εἰς λυγμούς. Ο Νοέλ τὴν ἔσφιξε εἰς τὸ στήθος του. "Η Ζοζάννα ἥσθαντο τὰ κινήματα τοῦ στήθους του, τὸν παλμούν τῆς καρδιᾶς του, τὸ τρεμούλιασμα τῶν κεριῶν ποὺ τὴν ἔσφιγγαν. "Εκεῖνος ἀνεστέναξε:

— Ναι. . . ναι. . . πιστεύει κανεὶς τὸν ἔαυτόν του πολὺ δυνατόν, πολὺ ἐλεύθερον ἀπὸ προλήψεις. . . Όμιλει κανεὶς γι' αὐτὰ τὰ πρόγματα δρως γιὰ δλα τὰ πρόγματα, γιὰ τὴν δυστυχίαν, τὴν ἀρρώστια, τὸν θάνατον ἀκόμη, ἐπιπολαίως. . . Κέπειτα, δταν ἀνακαλύψη τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων κάτω ἀπὸ τὰς λέξεις, ἔξεγειρεται, πονεῖ. . .

— "Α! Νοέλ, υποφέρω περισσότερο ἀπὸ σένα!

— "Αμφέβαλλα, ναι, γι' αὐτὸς ποὺ ξέρω τόρα πλέον. . ."Ομως μέσα εἶς τὴν ἀμφιβολίαίναν ύπηρχε ἀκόμη μία ἐλπίς. . . Κατὰ βάθος ἐσυλλογιζόμουν: «Δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εἰν' ἀλήθεια. . .

— "Εξαφνα ἔσηκώθη, ἀνέπνευσε μὲ κόπον, ὃς ἄνθρωπος ποὺ πεθαίνει. . . Καὶ ἀρχίσε νὰ περιπατῇ, εἶς τὸ μεγάλο δωμάτιον, νὰ πηγαίνειρχεται ἀπὸ τὸ παραδύνορ εἰς τὴν θύραν. . . Κάποτε κάποτε ἐφερε τὸ χέρι εἰς τὸ μέτωπον, εἰς τὰ μάτια. . ."Η Ζοζάννα, εἶς τὸ διβάνι, δὲν ἔκινε

— Παρεδόθησ! Άλλα πότε καὶ πῶς;... "Όχι βέβαια ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν ὑποθέτω! Θὰ τὸν ἐγνώριζες ἀπὸ καιρού, αὐτὸν ποὺ ἀγαποῦντες; "Ηρχετο στὸ σπίτι σας! "Ητον δ φίλος τοῦ σπιτιοῦ, φυσικά!

— "Όχι, τὸν συνήντησα, ἄλλον, στὸ σπίτι μιᾶς κυρίας.. Δὲν ἥλθε στὸ σπίτι μου ποτέ.

— Καὶ τὸν ἀγαποῦντες;

— Ναὶ..

— "Ητον σοβαρὰ ἡ ἀγάπη;... "Οπως ἡ δική μας;... "Όχι, πές μου δὲν ἥτον ἔρως; "Ητον ἰδιοτροπία μῆπως.. ἀδυναμία .. περιέργεια...

Νοέλ! ... "Οχι τέτοιο πρᾶγμα, σᾶς δρκίζομαι! "Ημουν εἰλικρινής.. "Αγαποῦσα...

Ο Νοέλ ἔκαμε χειρονομίμων λύσσης. "Επειτα, ἐκ νέου κλίνας ἐπάνω εἰς τὴν Ζοζάνναν εἴπε ἀποτομώτερα:

— Σέγκατέλειψε;

— Ναὶ.

— Εἶνε καιρός;

— Δύο χρόνια.

— Καὶ ἔκτοτε.. δὲν ὑπάρχει συνέχεια; Δὲν τὸν ξαναεῖδες ποτέ;

— Δύο φοράς, τυχαίως, τὸν περασμένο χειμῶνα...

— Ποῦ;

— Στὸ δρόμο ..

— Σοῦ μῆλησε;

— Ναὶ.

— Καὶ συγκατένευσες νὰ τὸν ἀκούσῃς;

— Ναὶ.. διότι..

— Διότι τὸν ἀγαποῦντες ἀκόμη!

— Δὲν ἥξεν ρω.. 'Άλλ' ἀφότου σ' ἐγνώρισα Νοέλ, ποτέ...

— 'Επιτέλους ἔφυγε ἀπὸ τὴν ζωή σου, ἀπὸ τὴν καρδιά σου; Δὲν μένει κανένας δεσμός, καμμία ἀνάμνησις..

Προφέρων αὐτὰς τὰς λέξεις, εἶδεν ὅτι ἡ ὄψις τῆς Ζοζάννας ἐγίνετο ὠχρά, τρόπον τινὰ ἐσκελετώντο, προσωμοίαζε τὰς μορφὰς τῶν ἐτοιμοθάτων.. . Μία σκέψις ἀπρόσποτος, τρομερά, ἐβρόντησεν εἰς τὸ πνεῦμα του, ἔλαμψεν ἀποτόμως. 'Εκραγάσε:

— Ζοζάννα ..

Η Ζοζάννα ἀπλωσε τὰ χέρια πρὸς τὸ μέρος δπου ἐκοιμᾶτο τὸ μικρό της, κέμουρομούρισε :

— Μένει.. τὸ ἀγοράκι μου!

Καὶ δὲν ἐπαρακάλεσε καθόλου, δὲν ἔκλαυσε τὸ κεφάλι της ἐγγίστρησε ἀπὸ τὰ γόνατα τοῦ Νοέλ εἰς τὸ διβάνι.

Δὲν ἥτον λιποθυμημένη. Εἶχε μόνον τὸ ἔξα-

φνισμα ὅτι εὐρίσκεται ἀκόμη εἰς τὴν ζωήν. "Η φωνὴ τοῦ Νοέλ ἥρχετο ἔως εἰς ταῦτα τῆς ὁσάν ἀνάμεο' ἀπὸ νερὰ ποὺ πέφτουν.. . Ἔννοησε ὅτι τὴν ἐσήκωνε, τὴν ἔξαπλωνε, τῆς ἔβαζε ἐνα μαξιλάρι κάτω ἀπὸ τὴν κεφαλήν. Μία φουρκέτα τῆς ἐκεντοῦσε τὸν λαιμόν. "Ανοιξε ἐπὶ τέλους τὰ μάτια, καὶ ἔκλαυσε:

— Ήσύχασε λοιπὸν, δυστυχισμένο μου πλάσμα.

Ἐκείνη ἐξηκολούθησε νὰ κλαίῃ χωρὶς νὰ κινήται. "Ο Νοέλ ἔξαναρχισε νὰ πηγαινοέρχεται εἰς τὸ δωμάτιον. Μία καρέκλα τὸν ἐστενοχωροῦσε. Τὴν ἔβγαλε ἀπὸ τὴν μέσην. 'Απὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐψιθύριζε κάποιαν φράσιν τὴν δποίαν ἀφινεν ἡμιτελή.. .

Ο μικρὸς Κλαύδιος, τοῦ δποίου ἐτάραξαν τὸν ὑπνον, ἔφωναξε:

— Μαμά!

Η Ζοζάννα ἐστηκάθη, ἀμέσως, ἀλλ' ἐδίσταξε.. . "Ο Νοέλ τῆς εἶπε:

— Γιατὶ δὲν πᾶς νὰ ιδῆς τί θέλει τὸ μικρό;.. . 'Εξ αὐτίας μου μῆπως; .. "Έχεις ἀδικούν...

Ἐπῆγε ἔως εἰς τὸ κατώφλι τοῦ δωματίου δπου ἐκοιμᾶτο ὁ Κλαύδιος. Τὸ παιδί ἐξανακοιμήθη. Η Ζοζάννα παρετήρησε τὸ μικρὸ κρεββάτι, τὴν κουνουπιέραν. 'Ακουμβῶσα εἰς τὸ πλαίσιον τῆς θύρας ἥσθιανθη τὴν καρδίαν της νὰ σχίζεται κεδοκίμασε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ θανάτου.

Ο Νοέλ ἐπλησίασε:

— "Ακουσε, Ζοζάννα, δὲν πρέπει νὰ πελπίζεσαι.. . "Έχει θάρρος .. 'Εγὼ ἔχω θάρρος, καθὼς βλέπεις.. . 'Άλλα δὲν ἥμπορω νὰ διηλήσω.. . Τὸ κτύπημα ἥτον πολὺ ἀπότομον! Καλύτερα νὰ φύγω .. Θὰ ἔλεγα, ἀν ἔμενα, λόγια ἀδικα, πληγώνοντα, ποὺ θὰ μᾶς ἔκαμναν νὰ πονέσωμε καὶ οἱ δύο μας.. . Καὶ δὲν θέλω...

— Θεέ μου! Ποῦ πᾶς;

— Θέλω νὰ περπατήσω.. . Δὲν θέλω νὰ μείνω στενοχωρεμένος ἔτσι.. . Θέλω νὰ κινηθῶ, νάναπνευσο.. . Αὔριο, ναί, αὔριο, τὸ ἀπόγευμα, θὰ ξαναγρίσω.. . Πλάγιασε, προσπάθησε νὰ μὴ σκεφθῆς πλέον, νὰ κοιμηθῆς.. . Ξεκούρασου, σὲ παρακαλῶ, γ' ἀγάπη μου ..

— Νοέλ!

— Μὴ μὲ κρατῆς! .. "Ο κόπος, κάποτε, καρόνει τὸ μωαλό.. . Υποφέρει κανεὶς ἔτσι δλιγάτερο.. . Σ' ἀφίνω, Ζοζάννα!

.. Εἶχε φύγει! Τὸ φῶς τῆς λάμπας ἔχαμήλωνε. "Ενα μαξιλαράκι τοῦ διβανιοῦ ἐκείτετο χάμω καὶ ή Ζοζάννα δρυθή μὲ τὰ χέρια κρε-

μάμενα, ἀκίνητη ἤκουε τὰ βήματά του καθώς ἀπειμαρύνετο ..

ΚΣ

Οταν ἔφθασε ἡ Μαρία, ἀκριβῶς εἰς τὰς ὁκτώ, ἔξαφνίσθη καθὼς ενδρῆκε τὴν κυρίαν Βαλεντίνην ἔτοιμην νάναχωρήση.

— Κυρία, δὲν θὰ φάτε τίποτε! .. "Όχι .. Πῶς μπορεῖ ποτές .. Θέλετε νὰ πεθάνετε λοιπόν; .. "Άμα δουλεύει κανείς, πρέπει νὰ τρώῃ κι' δλας.. . "Εβαλα νὰ σᾶς κάνω σοκολάτα.. . Τί πρόσωπο ποὺ ἔχετε, κυρία ..

— Δὲν ἐκοιμήθηκα δλη τὴν νύκτα.. .

— Ο μικρὸς βέβαια, εἶπε ἡ Ζοζάννα μὲν πονεμένο χαμόγελο. Φρόντισε τον, Μαρία.. . Πρέπει νὰ βγῶ ἀμέσως.

— Καὶ ἡ σοκολάτα;

— Σοῦ είπα πῶς δὲν πεινοῦσα.

— "Α! κυρία, δὲν εἶνε σωστὸ πρᾶγμα.. .

Η Ζοζάννα δὲν ἥκουε πλέον τὴν φλυαρίαν τῆς Μαρίας. 'Εκάρφωνε τὸ βλέμμα ἔηρδον καὶ πυρετῶδες εἰς τὸ πράγματα τριγύρω.. .

Μήπως εἶχε ιδῆ δύνειρο; "Όχι, δὲν ἥτον ἐφιάλτης ἡ τρομερὰ σκηνὴ τῆς προτεραίας. Αὐτὴν τὴν καρέκλα εἶχε βγάλει ἀπὸ τὴν θέσιν της ὁ Νοέλ. Αὐτὸ τὸ μαξιλαράκι εἶχε γλιστρήσει κατὰ γῆς. Νὰ καὶ ἡ κτένα της πεσμένη ἀπὸ τὰ μαλλιά της ὅταν ἥτον λιποθυμημένη.. .

Εἰς τὸ διπλανὸ δωμάτιον, τὸ παιδάκι τῆς ἀρχισε νὰ γελᾷ.

Τὸ καθαρὸ γέλιο του, ποὺ κάθε πρωῒ ἐπροκαλοῦσε τὸ μητρικὸν φύλημα, ἀντηχοῦσε θλιβερὸ εἰς τὴν ψυχὴν τῆς Ζοζάννας τόρα.

— Ευσλλογίζετο:

— "Μοῦ στοιχίζεις πολύ, μικρό μου!.. . Καὶ μολαταῦτα σ' ἀγαπῶ!.. . Δὲν σ' ἀγαπῶ λιγώτερο παρὰ χθές».

Η σκέψις της ἐπέταξε εἰς τὸν Μαυρίκιον, ἐπληρωθῆ μνησικάκις καὶ μίσους.

— "Α! αὐτός.. . αὐτός! .. Μόνο δυστυχίες ἔφερε στὴ ζωή μου!.. . Γιατὶ τόρα πιὰ θὰ εἰμαι παντοτεινὰ δυστυχής καὶ ὁ Νοέλ μαζί μου .. Μοῦ ἐσυγχώρησε τὸν ἔραστην—ἀλλὰ τὸ παιδί;.. . Δὲν θὰ ἥμπορεση ποτὲ νὰ ἀνεχθῇ τὸν Κλαύδιον μαζί μας. "Ο Κλαύδιος, εἰκὼν ζωντανὴ τοῦ παραλόντος διὰ τὸ δποίον ὁ Νοέλ ηποφέρει.. . Καὶ δμως δὲν μοῦ εἶνε δυνατὸν νὰ ἔξιρισε τὸ παιδί μου ἀπὸ τὸ σπίτι μου, ἐναντίον τῆς εὐτυχίας μας, προλήψεις τὰς δποίας δ ἵδιος ἐσατύρισε τόσας φοράς, ἐμπροστά μου.. . "Υποφέρει, ἄλλοιμονον! εἶνε τόσο

Νοέλ θὰ ἔδεχετο νάνατρέφω, νάγαπω τὸ παιδὶ τοῦ συζύγου μου· γιατὶ δὲν ἥμπορει νὰ δεχθῇ .. "Α! εἶνε αἴ προλήψεις τῶν ἀνδρῶν, ἡ ἀλαζονεία τῶν ἀνδρῶν!.. . Η ζήλεια ίσχυροτέρα καὶ ἀπὸ τὸν ἔρωτα!.. .

Η στοργὴ της διὰ τὸν Κλαύδιον, πνιγομένη μέσα εἰς τὸ μέγα κῦμα τοῦ πάθους, ἐνεψυχώντο, ἔξωντάνευε ἐπαπειλουμένη. "Η Ζοζάννα ἔδισταξε νὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ Νοέλθα τῆς ἀπέσπα ἐνα κομμάτι της παρὰ τὸ δίκαιον τῆς φύσεως.. . Άλλα πάλιν τί θὰ ἔκαμμε δ Νοέλ δὲν ἡ παρουσία τοῦ Κλαύδιου, ή ὑπαρξίας ἀκόμη, τοῦ ἀπέβαιναν ἀνυπόφοραι;.. .

— Πρέπει νὰ μάθω τὴν σκέψιν του. Δὲν ἥμπορω πλέον νὰ ζήσω ἔτσι.. . Θέλω νὰ τὸν θῶ ἀμέσως.. .

Ητον ἀκόμη πολὺ ἐνωρὶς διὰ νὰ θῇ ή Ζοζάννα τὸν Νοέλ ἀλλ' ενδρῆκε εἰς τὴν φοβεράν ἐκείνην στιγμὴν εἰς κατάστασιν τόσο βιαίαν καὶ ἥτο τόσο ταραγμένη ὥστε δὲν ἥδυνατο νὰ ὑποφέρῃ τὴν προσδοκίαν καὶ τὴν ἀδράνειαν. "Εφυγε λοιπόν, ἀποφασισμένη νὰ πειταίηση, νάπαλλοχθῇ ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν της.

— "Εξω ἡ γλυκύτης ἡ πρωΐνη τῆς ἔκαμε ἐκπληξιν. "Ενα φῶς λεπτὸν φαιδόν καὶ κυανίζοντας μὲ τὶς καθαρές καμιζόλες των. Παντοῦ ἐπωλοῦσαν κόκκινα τριαντάφυλλα. Καὶ τὸ Παρίσι οὐφιάνετο σὰν πόλις νέα, ἔξυπνημένη εἰς τὴν δροσιάν τῆς γαλανῆς μᾶς ἥμερας ποὺ δὲν ἥτον ή λαμπροτέρα, ή θερμοτέρα, ή πλέον δλόφωτη ἀπὸ τὰς ἥμερας δλας τοῦ θέρος.. .

Η Ζοζάννα εἰς τὸ μαγικὸ ἐκεῖνο πρωΐ ἐπροκαρδοῦσε ἔνη ἀπὸ δλα, ὃσὰν μία ποὺ εἶχεν εἰσχωρήσει μὲ πένθιμον ἔνδυμα εἰς πανήγυριν.

Η κίνησις καθηγάσε τὰ νεῦρα της, ἔδωκε ἔνα εἰδός ουθμοῦ εἰς τὰς σκέψεις της. "Ελαβε θάρρος:

— "Ας περιμένω.. . δὲν ἀξίζει πάλι νὰ τρελαθῶ.. . "Ο Νοέλ εἶνας έξυπνος ἀνθρώπως δ ὁ δποίος δὲν θὰ ἐπικαλεσθῇ ἐναντίον μου, ἐναντίον τῆς εὐτυχίας μας, προλήψεις τὰς δποίας δ ἵδιος ἐσατύρισε τόσας φοράς, ἐμπροστά μου.. . "Υποφέρει, ἄλλοιμονον! εἶνε τόσο

φυσικόν... 'Αλλά θὰ μ' ἔννοήσῃ, θὰ ἡμπορέσω νὰ τὸν παρηγορήσω... »

'Εσκέπτετο, καὶ τοῦτο τὴν ἔκαμνε νὰ ἐλπίζῃ:

«Δὲν θὰ πέσω στὰ πόδια του νὰ τοῦ ξητήσω συγχώρησιν... Συγχώρησιν; 'Αλλὰ γιὰ ποιὸ πρᾶγμα; Διὰ τὴν σιωπήν μου; Ναι, ἵσως... » 'Ἐπρεπε νὰ τοῦ τὰ πῶ, πρὸν τὸν ἀφῆσω νὰ ἔννοήσῃ τὴν ἀγάπη μου... Εἶνε σφάλμα μου; . . . 'Οχι! » 'Αν ἔκαμα κανένα σφάλμα, τὸ σφάλμα μου αὐτὸ ἀπέβλεπε τὸν Πέτρον, ὅχι τὸν Νοέλ... Μόλις συνέληψε ἀπὸ τὸ πρῶτον ἔσαφνισμα διὰ φύλος μου, θὰ αἰσθανθῇ διὰ δοῦ δὲν ἡμπορεῖ νὰ μὲ καταδικάσῃ... »

'Ανεπόλησε τὰ λόγια τοῦ Νοέλ:

«Διατί ὑπάπαιτούσα ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀρετὰς τὰς δοπίας δὲν ἔχω; Δὲν θὰ μοῦ ἥτο δυνατὸν νὰ μὴν κάμνω ἀπιστίας εἰς μίαν γυναῖκα μὲ τὴν δοπίαν δὲν θὰ μὲ συνέδεε ἔρως πραγματικός... »

'Ανεπόλησε ἐπίσης τὸ συμπέρασμα τῆς *Ἐργάτιδος*...

Νὰ καταδικάσῃ τὴν Ζοξάνναν. 'Εν δύο μοι τίνος; 'Ο Νοέλ δὲν ἥτο χριστιανός, δὲν ἔθεωρει τὸν γάμον ὡς μυστήριον καὶ τὴν μοιχείαν ὡς ἀμάρτημα μανάσιμον. Δὲν ἔσβετο τὴν συνθηματικὴν ἥμικήν, ἥ δοπία ἔτεινε νὰ μεταμορφωθῇ. Βέβαια, ἔννοοῦσε τὸν ἀλτρονισμόν, τὴν ὑπομονήν, τὴν ἀνθρωπίνην σταθερότητα, ἀλλὰ ἀπεστρέφετο τὴν στεῖραν θυσίαν ποὺ εἶνε καθὼς ἔλεγε αὐτοκτονία—μία ἐνθάρρυνσις εἰς τὸν ἔγωγειμὸν τοῦ ἄλλου.

'Η Ζοξάννα ἥρχετο πρὸς αὐτὸν μὲ τὴν συντριβήν, ὅχι μὲ τὰ συναισθήματα Μαγδαληνῆς μετανοούσης, διότι, ἀληθινά, ἥ εἰλικρινῆς ὁδύνη της, αἱ θλιβεραὶ ἀναμνήσεις της δὲν ἥσαν μετάνοια... Δὲν κατώρθωνε νὰ πείσῃ τὸν ἔαυτόν της, διὰ εἶχε διαπράξει πρᾶξιν κακήν, καὶ διὰ μόνον μὲ τὴν μεταμέλειαν καὶ τὴν ταπείνωσιν θὰ ἔξεφευγε τὴν περιφρόνησιν. Δὲν συνησθάνετο κανένα εἴδος χειστιανικῆς συντριβῆς, δὲν ἥθελε νὰ τὴν ἀγαποῦν ἀπὸ οἰκτον. Εἶχε κ' ἔκεινη τὴν ὑψηλοφροσύνην της!

'Εμπῆκε εἰς τὸ σπίτι τοῦ Νοέλ, εἰς τὴν σκοτεινὴν σκιὰν τῆς πέτρινης σκάλας, καὶ τὸ κτύπημα τοῦ κουδουνιοῦ τῆς ἔκαμε ἀνω-κάτω τὴν καρδιά. 'Ενας ὑπηρέτης ἀνοιξε:

«Ο κύριος δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ σᾶς δεχθῇ. Εἶνε στὸ κρεβάτι. Ήλθε ἀργὰ τὸ βράδυ... »

'Η Ζοξάννα τοῦ εἶπε:

— Καλά. Θὰ περιμένω...

«Ο ὑπηρέτης ἐδοκίμασε νὰ διαμαρτυρηθῇ :

«Ο κύριος θὰ δυσαρεστηθῇ ἵσως... »

'Αλλὰ ἡ Ζοξάννα ἀπήντησε:

— «Οχι διὰ κύριος δὲν θὰ θυμώσῃ... Πρόκειται διὰ μίαν σπουδαίαν ὑπόθεσιν. Μὴ τὸν ἔαυτον ἔστε... Θὰ περιμένω δοῦ καὶ ἀν ἀργήσῃ... »

— Καὶ ποῖον ὑδάναγγελώ εἰς τὸν κύριον;

— Τὴν κυρίαν Βαλεντέν.

«Ο ὑπηρέτης ἔχαμογέλασεν ἀορίστως τόσα καὶ τόσα γράμματα εἶχε πάρει εἴς δονόματος τῆς κυρίας Βαλεντέν!

... 'Ητον μόνη μέσα εἰς τὸ σπουδαστήριον αὐτὸ τοῦ Νοέλ, τὸ δόποιον ἐπίστευε διὰ ἀναγνωρίζει. «Ολα τὰ πράγματα ἔκει τῆς ἔφαίνοντο γνώριμα ἀπὸ τὰς διηγήσεις τοῦ Νοέλ. Παντοῦ τὰ μάτια τῆς ἀπαντοῦσαν ἔπιπλα μὲ γραμμὰς ἀπλᾶς. «Ολο αὐτὸ τὸ εὐρύχωρο δωμάτιον ἦτο σκοτεινὸν καὶ θερμόν. Κανένα πρόστιχο στολίδι. Μερικὰ ὅπλα, μερικὰ σκεύη, φωτογραφίαι περιφήμων τοποθεσιῶν ἥ συμβάντα ταξιδιωτικά, μία λιθογραφία τοῦ Φαντὲν Λατούρ, ἐπάνω εἰς τὴν ἔστιαν, ἔνας μπρούντζινος Colleone τοῦ Βερρόκιο. 'Εφημερίδες, βιβλία, καὶ τὸ ἄρωμα maryland ἐπάνω ἀπὸ δλ' αὐτά... »

'Η Ζοξάννα ἀνέτνεε τὸ ἄρωμα αὐτό· ἔθιγε τὰ πράγματα αὐτὰ ὑερμὰ ἀκόμη ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ Νοέλ, τὰ πράγματα αὐτὰ ποῦ εἶχε συναθροίσει δλίγ' δλίγο, τὰ δοπία ἀγαποῦσε; τὰ δοπία ἔχορησιμοποιοῦσε καθημερινῶς. Καὶ καθὼς τὸν ἔφανταζετο καθισμένον εἰς τὸ γραφεῖο του, κοντά εἰς αὐτὴν τὴν λάμπαν, μὲ τὴν πέναν εἰς τὸ χέρι, τὸ σιγαρέττο κρεμασμένο ἀπὸ τὰ χείλη, δπως εἰς δλάς τὰς ὥρας τῆς ἔργασίας, ἐδοκίμασε ἔνα τέτοιον ἔφωτικὸν παροξυσμόν, παροξυσμὸν λύπης, τρέλλας, ποὺ δὲν ἥκουσε τὴν θύραν νάνοιςῃ.

— Ζοξάννα!... » 'Εχεις ὥρα ἔδω;... Γιατί δὲν εἶπες νὰ μὲ ξυντρήσουν ἀμέσως;

— 'Ησουν κουρασμένος βέβαια... Δὲν ἔτολμοῦσα...

— «Ω! φύλη μου, πολυαγαπημένη μου, τί καλὰ ποῦ ἔκαμες καὶ ἥλθες!... Μοῦ ἔφαίνετο διὰ δὲν θὰ σὲ ἔναντι βέβαια ποτέ... Τί σκληρὴ νύκτα!

Εἶχε φοβηθῆ καμίαν ψυχρὰν ὑποδοχὴν καὶ διὰ Νοέλ τῆς ἔσφιγγε τὰ χέρια, τῆς ωμοῦσε χωρὶς θυμόν, τὴν εὐχαριστοῦσε διὰ ἥλθε... » 'Εξαφνίσθη τόσο διὰ τὴν ἀποδόπτον εἰτυχίαν ποὺ τὰ δάκρυα ἀνέβηκαν εἰς τὰ μάτια της. 'Έλησμόνησε τὰ λόγια ποὺ εἶχε προετοιμάσει, καὶ ἀνέμενε βουβή, παραποροῦσα τὸν Νοέλ, δπως ἡ Μάρθα καὶ ἡ Μαρία παρετήρουν ἀλλοτε τὸν Λάζαρον ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν.

'Επιτέλους τοῦ εἶπε:

— «Α! Νοέλ, ἀν ἥξερες!... »

— Κασύμηνη Ζοξάννα, ἥθελα νὰ ἥξερα...

«Εχεις πολλὰ νὰ μοῦ πῆς, εἶμαι βέβαιος, καὶ χθὲς δὲν πολυάκουγα... Εἶνε σὰν μία τρύπα μαύρη εἰς τὰς ἀναμνήσεις μου... » 'Έχασα τὴν μνήμην καὶ τὸν λόγον γιὰ λίγες στιγμές... Σὲ ἀφῆσα, ἐπερπάτησα πολύ. «Οταν εὑρέθηκα στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ μου ἥμουν ἀποχαυνωμένος ἀπὸ τὴν κούραση. » 'Ημουν πολὺ δυστυχής.

— Κέγω!...

— 'Αλλὰ ἥμουν γαληνιώτερος, μέσα εἰς τὸ χάος τῶν στοχασμῶν μου ἔλαμπε κάποιο φῶς! «Ελεγα μέσα μου: «Πρέπει νάκούσω τὴ Ζοξάννα, νὰ τὴν ἔννοήσω, νὰ προσπαθήσω νὰ εἶμαι δίκαιος καὶ καλός... »

— Α! Νοέλ, σὲ ἔναντιρρίσια τὸν ἰδιον! Σεύλογω γι' αὐτήν σου τὴν λέξιν!. . . Εσο δίκαιος, ἔσο καλός. Η ευτυχία μας κρέμεται ἀπὸ σένα, δοκίμασε νὰ ἔννοήσῃς.

— Αυτὴ εἶνε ἡ μόνη μου ἐπιθυμία: νὰ καταλάβω!.. . . «Α! δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ζητήσῃς νὰ δικαιολογηθῆς. Θάνακαλύψω μόνος μου δικαιολογίας γιὰ σένα... » 'Αλλὰ εἰς τὴν χθεσινὴν διήγησιν ποὺ διεκόψαμε ὑπῆρχαν ἀντιφάσεις σκοτάδι!.. . Δὲν ἔξεφράσθης καταλλήλως... Καὶ εἶηρέθηκα πολὺ γλίγωρα... Διότι ἐπιτέλους, Ζοξάννα, δὲν εἶνε δυνατὸν μία γυναῖκα δπως ἔσου...

— Η φωνή του ὑψώνετο, χωρὶς νὰ θέλῃ. Εφαίνετο πάλι προσπαθῶν νὰ συγκρατήσῃ κάποιαν βιαστήτα. 'Αλλ' ἀμέσως:

— 'Ακόμη φοβισμένη! Κάθισε κοντά μου, σ' αὐτὴ τὴν πολυθρόνα... » 'Ας μιλήσωμε... Θὰ εἶμαι λογικός... Θὰ προσπαθήσω νὰ σ' ἀκούσω ὥστα νὰ μὴν ἔνδιαφερόμουν, σὰν ξένος. Κέτσι δὲν θὰ παύσωμε βέβαια νὰ εἶμεθα λυπημένοι αὖλλα ὡς ὑποφέρωμε δλιγάτερο δένας κοντὰ εἰς τὸν ἄλλον.

— Θέλω νὰ τὸ ἐλπίζω, Νοέλ...

— Καὶ πρῶτα-πρῶτα πές μου... Δὲν ἔπαραπονέθης ἀπὸ λεπτότητα, ἥ ἀπὸ σεβασμὸν πρὸς τὸν νεκρόν... δὲν ἔνδρας σου δὲν σου ἔφερετο καλά; Σὲ ἀδικοῦσε;

— Κανένα αὖλκημα δὲν ἔχω νὰ τοῦ κατηγορήσω, σὲ βεβαιῶ. Σου τὸ εἶπα χθές...

— Ο χαρακτήρος του;

— Ο χαρακτήρος του ἥτον δύσκολος καὶ κάπως παραγορίας. 'Άλλὰ πρὸς ἀρρωστήση διὰ Πέτρος ἥτόν σὰν τοὺς πολλούς. Τίποτε ἔξαιρετικόν. » 'Οχι πολὺ μεγάλα ἔλαττωματα. Κάπως αὖλκημετος, κάπως μικρολόγος! Εἶχε μεγάλα προτερήματα... Μάγαποῦσε! Μάγαποῦσε πάρα πολύ!

— Γιατί παρὰ πολύ;

— Διότι... τοῦ ἄρεσα πολύ, εἶχε ἔνα πάθος φυσικὸν τὸ δόποιον ἔσβυσε ὅταν ἀρρωστήσε... ὅταν ἐπίστευσε τὸν ἔαυτόν του ἔλαττωματαν καὶ ὅταν ἥσθιανθη τὴν ἀδιαφορίαν μου... τὴν ἀποστροφήν μου...

— Εκοκκύνισε.

— Μὴ μὲ κάμνεις νὰ διηγοῦμαι τὰ βάσανά μας, τὴν λύπην ἥ δοποία μὲ καθίστα ἀσθενῆ.

— Ναι! εἶπε ζωηρὰ διὰ Νοέλ, μαντεύω, καὶ αὐτὸ μοῦ κάμνει κακὸ νὰ σκέπτωμαι τί θὰ ἐτραβοῦσες... Πές λοιπὸν καθαρά: δὲν ἀγαποῦσες πλέον τὸν ἄνδρα σου...

— Γιατί δὲν τὸν ἀγαποῦσα; » 'Ισα ίσα ποὺ τὸν ὑπάποῦσα; Ισα ίσα ποὺ τὸν ὑπάποῦσα, δχι μὲ ἔδωτα πλέον, τὸν δυστυχισμένον τὸν Πέτρο... Είχα πανδρευθῆ ἔτσι στὰ στραβά, βιαστικά, καθὼς δλες οἱ νέες Γαλλίδες σχεδόν... Τί έξει κανεὶς ἀπὸ τὸν ἔρωτα στὰ δεκαοκτώ του χρόνια; 'Αγαπᾷ κανεὶς γιὰ νὰ τὸν ἀγαποῦν δίδει τὴν καρδιά του εἰς τὸν πρῶτον τυγχόντα ποὺ ψιθυρίζει δραῖα λόγια, τὰ λόγια ποὺ διειρεύνεται νάκούση. Κέτσι γιὰ δλη τὴ ζωή. Μπάλωμα ποὺ δὲν ξυλώνεται ὑπογράφει ἔνα συμβόλαιον κανεὶς τοῦ δοποίου ἀγνοεῖ τὸν κυριώτερον δρον!... Κέπειτα ἀλλάζει. Γίνεται γυναῖκα ποὺ δομοίζει δλίγον ή καὶ καθόλου πρὸς τὴν νεάνιδα τὴν πρὸ δλίγον. Αποκαλύπτεται εἰς τὸν ἔαυτόν της, σιγὰ σιγά. Καὶ κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ δ ἀνδρας ἀλλάζει ἐπίσης. » 'Εξελίχθη κ' αὐτὸς ἀλλὰ κατ' ἄλλον τὸδόπον. Παρατηρεῖ δένας τὸν ἄλλον ἔξαφνα βλέπει τὴν διαφορὰν ποὺ τὸν χωρίζει ἀπὸ τὸν σύντροφον ποὺ δένελέξε διὰ τὴν ζωὴν καὶ λέγει: «πῶς ἥμπορεσα». Εἶνε ή κοινὴ καὶ ιραγικὴ ιστορία τὸσων καὶ τόσων γάιων... » 'Αλλ' ἐφύτωσε μεταξὺ τῶν συζύγων κάποιος δεσμός, συμφέροντα στὴ μέση, ξέεις, κάποια συμπάθεια ἀκόμη... » 'Εγεννήθησαν παιδιά... »

— Σὺ δὲν εἶχες παιδὶ πρὸς τὸν Κλαύδιον.

— Εἶχα τὸν ἄνδρα μου... » 'Ενας ἀρρωστος ποὺ περιποιεῖται κανεὶς, ποὺ προστατεύει, τὸν δοποίον καθημερινῶς προασπίζει ἀπὸ τὸν πόνον, τὸν δοποίον νανουρίζει μὲ διάφορα δνειρα παρηγορίας, εἶνε σχεδόν παιδί, Νοέλ... Η σύντροφός του τὸν υιοθετεῖ αὐτὸ τὸ παιδί, ἀφοσιώνεται, φυσικά, ἀπλούστατα, καὶ δσο ἐνοχλητικὴ ἀν εἰνε ἡ θέσις της, δὲν σκέπτεται καθόλου νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ σπίτι... Αὐτὸ θὰ

ἥτον χυδαιότερον, σκληρότερο, ἀνανδρότερον
ἀπὸ τὴν μοιχείαν. . . Δὲν ἥμπτοροῦσα, δὲν ἥθελα
ἀκόμη νάφησω τὸν ἄνδρα μου.

Ἐσπόγγισε τὰ μάτια της

— Μοῦ είχαν μάθει ότι ή εύτυχία εύρισκεται εἰς τὸ νὰ λησμονήσῃ τὸν ξαυτόν του κανείς, εἰς τὴν αὐταπάροντιν... Εἶνε ἡ χριστιανικὴ ἥθυκὴ... ἀλλὰ δὲν εἶνε δυνατὴ αὐτὴ ἡ ἥθυκὴ παρὰ διὰ τοὺς πιστεύοντας τὴν χριστιανικὴν πίστιν, καὶ δὲν ἐπίστευα... Μοῦ είχαν μάθει ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ότι κάθε ἀνθρώπινον πλάσμα ἔχει δικαίωμα νάναπτύσσεται σὰν ἔνα φυτὸ ποῦ ἀνθίζει, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ζῇ τὴν ζωὴν του πρὸν γεράσῃ καὶ πρὸν ἀποθάνῃ...

— Ναι, εἶπε ὁ Νοέλ

— Τὸ καθῆκον τῆς ἀφοσιώσεως εἰς τοὺς δυ-
στυχεῖς καὶ τοὺς ἀδυνάτους, τὸ προσωπικὸν
δικαίωμα τοῦ νὰ ζῇ κανεὶς καὶ νὰ ζητῇ τὴν
εἰτυχίαν, αὐτὸ τὸ δίδυμον ἰδανικὸν καὶ τὸ ἀν-
τιφατικὸν ἐγέμιζε τὴν νεότητά μου δλην..
Δὲν ἡμπόρεσα νὰ ἔκλεξω. Μιὰν ἡμέρα, ὕστερ' ἀπὸ
χρόνια σκοτεινῆς πάλης, ὕστερ' ἀπὸ τόσην δυστυ-
χίαν, τόσας ἀπογοητεύσεις, ἥ ἀπελπισία μὲ κατέ-

λαβε... Ἡμουν εἰκοσιπέντε χρόνων.. Οι γονεῖς
μου εἶχαν ἀποθάνει, τὸ πρῶτο μου παιδί εἶχε ἀπο-
θάνει, ὁ ἄνδρας μου ἐσιγοπέθαινε κι' αὐτός..

Δὲν εἶχα φίλους, δὲν εἶχα χρήματα· δὲν ἦμουν προικισμένη μὲ κανένα φυσικὸν δῶρον, κανένα ἔξαιρετικὸν τάλαντον, καὶ τὸ μέλλον ἥνοιγετο ἐμπρός μου σὰν ἔνας δρόμος ἐπίπεδος, βουβός, ἔρημος ποῦ ὠδηγοῦσε. . . δὲν ἤξεναρα ποῦ! . . . "Εκαμνα ὅλες τὶς δουλιές τοῦ σπιτιοῦ, ἔδιδα

μαθήματα πιάνου, ἐκρατοῦσα τὰ βιβλία κάποιου μικρεμπόρου ..

— Κακόμοιρο πλάσμα! ..

— Ἔνοσταλγοῦσα πολὺν καιρὸν τὴν εὐτυχίαν, ἐνόμισα δtti τὴν συναντῶ. . . Ἐνας νέος μάγαπτησ. . . Ἡτον ἔξυπνος καὶ ἐφαίνετο δtti εῖχε τρυφερὰ αἰσθήματα. . . Ἐπίστευσα, καὶ τὸ πᾶν ἐφαίνετο ὡς νὰ μὲνδυναμώνη εἰς τὴν πίστιν μου αὐτῆν, δtti εἰς τὴν σκοτεινήν μου ζωὴν καὶ τὴν θλιβεράν, ἔνα φῶς, μία γλύκα, μία ἀνάπταυσις θὰ ἥτον αὐτὸς δ νέος Ἐπίστευσα δtti θὰ εὑρισκα ἔναν προστάτην τῆς ἀδυναμίας μου, διότι καὶ ἡ πλέον δυνατὴ γυναικα ἔχει ἡμέρας ἀδυναμίας. Ἐπίστευσα. . .

[Ἀκολουθεῖ

[Μετάφρ. Α. Κ.]

MARCELLE TINAYRE

ΠΑΡΑΤΑΞΙΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΜΑΧΗΝ ΤΩΝ ΠΛΑΤΑΙΩΝ

ΥΠΟ Θ. ANNINOR

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Εθνική Μετεωρολογία

Π ΟΙΟΣ θά ἔλεγε, μέσα εἰς τὸ δυνατὸν ἀκόλαστον φῶς καὶ τὸ καῦμα τοῦ Ἡλίου τῶν ἡμερῶν αὐτῶν, ὅτι πρὸ ἐνὸς μηνὸς ἐξάμναμεν χιονοπόλευμον εἰς τοὺς δρόμους τῶν Ἀθηνῶν, ὅτι ἐγράφαμεν ἄγνωστα διὰ τὴν «λευκὴν νύμφην τοῦ Βορρᾶ» καὶ οὐτὶ ἐποσποιούμεθα τοὺς βορείους, ὅπως προσποιούμεθα τόσα ἄλλα, μὲ τὴν ἀδειάτητα καὶ τὸν κωμικὸν τόνον, ποὺ ἔχουν οὐδα μας αἱ προσποιήσεις! Τὸ χιόνι σκεπάζον τὸ βόρειον τῆς ὁδοῦ Σταδίου, δὲν είνει βέβαια συνιδιομένον πρᾶγμα εἰς τὰς Ἀθήνας, κατὰ γενικὴν δὲ γνώμην δὲν τὸν ἐνθυμοῦνται οὔτε οἱ γεροντούροις, καὶ ἐπειδὴ κανεῖς δὲν ὑέλει νὰ περνᾷ μὲ τοὺς γεροντούροις, δὲν τὸ ἐνθυμεῖται κανεῖς, οὔτε δὲ φίλος μου κ. Κονδύλης. Τώρα ἀπὸ τὸ λευκόν ὄνειρον δὲν ἀπέμειναν παρὰ δόλιγα λευκά στύγματα εἰς τὰς κοινοφάσι τῶν βουνῶν, δόλιγες χιονίστρες εἰς τὰ χεριά μας, δόλιγα κόκκινα οὐτιαὶ ὑπὸ τὸν Ἡλιον, πολλαὶ οιβυσμέναι θερμάστραι, ἀγορασθεῖσαι ὑπὸ τὸ κράτος ψυχολογικῆς βίας καὶ πολλὰ μαῦρα σημάδια εἰς τοὺς πίνακας τῶν τοιχοκολλήσεων, ἀπὸ προσκλητήρια ἐγγύονων καὶ δισεγγύονων διὰ τοὺς διστυχισμένους γέροντας, ποὺ τοὺς ἐθέρισεν δὲ ἔξαφνικὸς χειμώνας.

Τώρα φαίνεται διτή η ἀποκορητά τοῦ χειμῶνος ἐπέ-
ρασεν. Αἱ προσωπίδες μὲ τὶς κόκκινες μύτες ἔχαδη-
καν. «Οὐ Ήλιος θριαμβεύει εἰς τὸ στερέωμα καὶ ἔξα-
νγιναμένει μεστημβρινοί. Δόξα σοι τῷ Θεός! Οὐ μπε-
κάτεσσες δὲν ἔχονται πλέον νὰ κτυποῦν μὲ ἀφέλιαν
τὰ τέξαμα τῶν παραθύρων μας, τὰ κοτύνια δὲν κα-
τεβαίνουν νὰ καθίσουν μουδιασμένα ἐπάνω εἰς τὶς
γλάστρες τῶν περιβολῶν μας, οἱ στοιχγίτες πετοῦν
ἔλευθεροι στὰ νεφράμιδα μας, καὶ τὰ τάγματα τῶν γε-
ρόντων, ποὺ ἔγιντωσαν τὴν θεομηνίαν, ἐμφανίζονται
εἰς τὸν δρόμον, μὲ ήδονικά τριψίματα χεριῶν, φλερ-
τάροντα μὲ τὸν Ἡλίον.

Καὶ ὅμως ὁ "Ηλίος αὐτός, ποὺ πυρώνει τώρα τὴν ράχιν μας καὶ καταγίνεται νό θεραπεύση τὰ τελευταῖα μας κυνολογήματα, θεωρεῖται νός μία ἀπὸ τὰς σπουδαιότερας αἵτις τῆς ἐθνικῆς μας κακοδιαμονίας, τῆς νωδρότητός μας, τῆς ἀδιαφορίας μας, τῆς ἀβύνουλας μας καὶ τῆς φιλετικῆς μας δυσκινησίας. Αὐτός δὲ "Ηλίος εἶνε νό μεγάλη πρόφασις. "Αν δὲ "Ελλην δὲν ἔργαζεται, πταίει δὲ "Ηλίος. "Αν δὲν διαβάζει, δὲ "Ηλίος. "Αν δὲν είνει συνετής εἰς τὰς ὑποχρεώσεις του, πάλιν δὲ "Ηλίος. Ο "Ηλίος τὸν κάμψει νά ψεύδεται, διότι τοῦ ἔξαπτει τὴν φαντασίαν. Καὶ νά κλέπτῃ κάποτε, πάλιν δὲ "Ηλίος. Διότι φαντασία καὶ ἀργία κακά... τοία. Ο "Ηλίος εἶνε δὲ μέγας ἔχθρος τῆς φιλῆς μας. "Αν μᾶς ἔλευπεν αὐτήν η λιακάδα θά ειμένθα διαφορετικοί ἀνθρώποι, σᾶς λέγουν δόλοι. "Ακόμη πρὸ δλίγων ήμερῶν. ἔνας ιατρός, «ἀρτοὶ ἀφικόμενος ἐκ Γερμανίας» καὶ διεκδικῶν ἔδραν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, μοῦ ἔλεγεν ἐπάνω εἰς μίαν μεγάλην κλειστήν κάσσαν, περιέχουσαν βιβλία, κατὰ τὴν διμολογίαν του: «Βρές ἀδελφέ, πῶς θέλεις νά ἐγγασθῇ κανείς εἰς αὐτὸν τὸν τόπον, μὲ τέτοια λιακάδα. Εἰς τὴν Γερμανίαν ήμουν ἄλλος ἀνθρώπος. »Έχω δύο μῆνες ἔδω καὶ δὲν βρίσκω τὸ δάρδος νάνοιξαν αὐτή την κάσσα. Που σὲ ἀφίνει δὲ "Ηλίος νά διαβάσῃς». "Εσυμβούλευσα τὸν νεαρὸν σοφόν νά μήν ἀνοίξει καθόλου τὴν κάσσαν τῶν βιβλίων. Ο "Ηλίος ἔκτος τοῦ δριτοῦ δὲν σὲ ἀφίνει νά

διαβάσης, ξεθωριάζει καὶ τὰ ἔξωφυλλα τῶν βιβλίων.
Κ' ἐσυμφώνησα καθ' ὀλοκληρίαν μαζί του: "Αν δὲν
ἀλλάξῃ τὸ κλῖμα τῆς Ἑλλάδος, δὲν ὑπάρχει καμμία
προκοπή." Ετελείωσε.

Δι' αυτὸν μία ἔξαφρική εὐχαριστησὶς μὲ κατέλαβε
ὅταν εἶδα τὰ πρῶτα χιόνια τοῦ Ἰανουαρίου. Τί διά-
βολο! Μέσα σὲ δεκαπέντε ημέρες, πού ἔξηφανίσθη «Ἀλ-
πεις, κάτι θά γίγνη, είπα, εἰς τὸν δυνστυχικὸν αὐτὸν
τόπον. Καὶ ὅτι δὲν ἀλλάξουν τὰ πράγματα, τὸ φαινόμε-
νον θὰ μᾶς χρησιμεύσῃ τούλαχιστον ὡς πείσμα. Καὶ
ἄρχισα νὰ παρατηρῶ. Εἶχα ἀναθέσει μίαν ἐργασίαν εἰς
κάποιον, ὃ ποτος μ' ἔβασαντος ἔντι μῆνα, χωρὶς νὰ
μοῦ τὴν τελειώσῃ. Τὸν ενδῆκα ποδὸ δύλιγων ἡμεροδι-
«Ε! πᾶς πάει ή δουλειά; «Ετελέωσε;» Ο ὑπαντοστός
«Ἐλλην μ' ἔκπτταξε μὲ ἀποίαν. »Αστειεύεσαι, μοῦ
είπε. Μ' αὐτὰ τὰ κρύα ποιὸς μπρόσει νὰ δουλέψῃ;
«Ἄφισε νὰ βγῆ λιγαρι ὁ Ἡλίος.» Τὸν ἄφηκα κ' ἔφυσα
μὲταπλεύσαντος. Επῆγα σπίτι μου κ' ἔγραψα τὸ ἔβδο
μον γράμμα εἰς ἔνα φύλον μου, ζητῶν δὲν ἔβδομην φο-
ράν μίαν ἐπείγουσαν πληροφορίαν. Μετά δύο ημέρας
λαμβάνω ἔνα δυσανάγνωστον δελτάριον. «Που νὰ σοῦ
ἀπαντήσω, ἀδελφέ, μ' αὐτὰ τὰ χιόνια; Δὲν μπορῶ νὰ
κρατήσω τὴν πένη στὰ δάκτυλα μου ἀπὸ τὸ κρύο.
Μήποτε ἔβγηκα καὶ ἀπὸ τὸ σπίτι νὰ μάθω αὐτὸ πού
μ' ἔρωτάς; Περίμενε νὰ καλουσινέψῃ...» Τὸ ἐπήρο
ἀπόφασιν καὶ περιμένω ἀκόμα. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ γραμ-
ματοκομιστής μου φέρνει μερικά γράμματα μὲ χρο-
νολογίας παλαιοντολογικάς. Πηγαίνω εἰς τὸν φύλον
μου κ. Βελλιανήτην νὰ διαμαρτυρηθῶ. Ο ἀγαπητός
μου φίλος, διορθωεῖ τὰ γαλιά εἰς τὴν μάτην του, μὲ
χαιδεύει εἰς τὸν ὄμονον καὶ μοῦ λέγει: «Μ' αὐτὰ τὰ
κρύα, δὲν λέξ πᾶς τάλαβες καὶ τώρα! Δὲν ἥξενός ει-
λοιπόν πᾶς δῆλοι αἱ ὑπηρεσίαι ἐπάργωσαν;» Εφυγα καὶ
ἀποκεῖ, περιμένων νὰ ἔβγῃ ὁ Ἡλίος, ν' ἀναλύσῃ τὰς
παγωμένας ἑπτάρεσίας, ὅπως ἀναλύει εἰς τὴν Ρωσίαν
τὰ λόγια ποῦ παγώνουν τὸν χειμῶνα εἰς τὸν ἀέρον καὶ
ἀκούονται τὴν ἄνοιξιν, κατὰ τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ κοι-
νοῦ μας φίλουν καὶ ἀειμνήστουν Ἡρακλέους Βλάση-
κυνηγοῦ λευκῶν ὄρκων εἰς τὸν Καύκασον. Απελπι-
σμένος ἀπὸ τὴν τρομερῶν θεομητίναν ἔστειλα νὰ εἰ-
σποάξω μερικά δριψιλόμενα χρήματα. Κ' ἔδω δὲν
ὑπῆρξε εύτυχέστερος. Μοῦ ἀπήντησαν αὐθαδέστατα,
ὅτι μὲ αὐτὰ τὰ χιόνια δὲν πληρώνουν οἱ ἄνθρωποι.
Απεφάσισα εἰς τὸ τέλος νὰ τοὺς συγχωρήσω δῶλους.
Τὸ πρῶτα μέρος τοῦ ἔπιπττακτον εἰς τὴν «Ἐλλάδα, οἱ ἄνθρωποι
δὲν ἔχουν ζήσει εἰς τὰ βρύσαια κλίματα, ἐσκέφθηκα,
κ' ἐπὶ τέλους δεκαπέντε ἡμερῶν γερμανικὸν ψύχος δὲν
εἰπυπορεῖ νὰ κάμη τοὺς «Ἐλληνας Γερμανούς.» Αφεύκτωσ-
διμως, είπα μέσα μου, δι φίλος μου δὲ υποψήφιος κα-
θηγητής, δι «ἄρτι ἀδικούμενος ἐν Γερμανίᾳ» θὰ είναι
ἐνθουσιασμένος. Επῆγα νὰ τὸν συναντήσω καὶ νὰ τὸν
συγχωρῶ. «Ε! τώρα βέβαια θὰ είσαι ἐνθουσιασμένος.
Μᾶς ἔφερες τὴν Γερμανίαν εἰς τὴν «Ἐλλάδα». Ο φί-
λος μου μ' ἔκπτταξε, ως νὰ μὴ μ' ἔννοοῦσε. «Τώρα θά-
νοιξες βέβαια τὴν κάστα μὲ τὰ βιβλία καὶ θὰ τάκα-
μες ἀνω-κάτω σὲ δεκαπέντε ημέρες!» Ο φίλος μου
μ' ἔκπτταξε ἀπόργυμνος. «Τί λέσε, ἀδελφέ μου, Μ' αὐτά
τὰ χιόνια, ποῦ νὰ πάσης βιβλίο!..» Τὸν ἐμέτηρσα
ἀποπάνω ἔως κάτω «Καὶ σὺ Βροῦτε;» ἥθελησα νὰ
μοις είποτε μὲ τὸν τραγικώτερον τόνον. Δὲν τοῦ είπα
διμοις τίποτε.

ἐνῷ ἔσερνα τὰ πόδια μου, ναρκωμένος ἀπὸ μακαριότητα, ἐσκεπτόμουν μὲ δὲ ληγη μου τὴν ἄνεσιν, χωρὶς κανένα πάθος:

Υ. Γ. Μετὰ τὰς ἀλκυονίδας ἡμέρας, ποὺ ἔδωκαν ἀφορμήν εἰς τὰς ὁντωτέρω γραμμάς, ὃ οὐρανὸς φαίνεται ὡς νὰ θέλῃ νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ πειραμα τῶν χιόνων, "Ἄς ίδούμεν. "Αν καὶ αὐτὴν τὴν φοράν δὲν ἐπιτύχῃ, δὲν τοῦ μένει πλέον παρα τὸ πῦρ καὶ τὸ θεῖον.

II. Nβ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Γερμανική Σχολή 3^η Ιανουαρίου 1907.—Ο διευθυντής της Αντρωπικής Σχολής κ. Ἐβρεδάου διώλησε περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ πρὸ μικροῦ ἀποθανόντος προσταμένου αὐτοῦ "Οθωνος Βεννδοφφ, ἐξάρας ἰδίως τὴν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βιέννης δωδεκαετή διδασκαλίαν αὐτοῦ καθ' ἥν ἀνέδειξε μαθητὰς λίαν διακερδιμένους καὶ ἐπέτυχε νά ἀναλάβῃ ἡ αὐτοτριακή κυβέρνησις τῆς δαπάνης τῆς ἑξερευνήσεως τῆς νοτιοδυτικῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῶν ἐν Ἐφέσῳ ἀνασκαφῶν: Ἡ πρώτη σπουδαία ἀρχαιολογικὴ μελέτη αὐτοῦ ἦτο ἡ περὶ τῆς Νίκης τῆς Σαμοθράκης, ἐν ᾧ ἀνέτυχε πρωτότυπον καὶ εὐστοχωτάτην θεωρίαν περὶ τοῦ ἴματού σιού τῶν ἀρχαίων ἀγάλμάτων καὶ ἀναγλύφων, ἐν δὲ τῷ μεγάλῳ περὶ τῆς νοτιοδυτικῆς Μικρᾶς Ἀσίας συγγράμματι, ὃς καὶ ἐν τῷ περὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ ἀνασκαφῆς, ἔγραψε τὸ πρῶτον μέρος, ἤτοι τὸ τοπογραφικόν. Ο Βεννδοφφ ὑπῆρξε προσέτι ἰδρυτής τῶν δύο ἐν

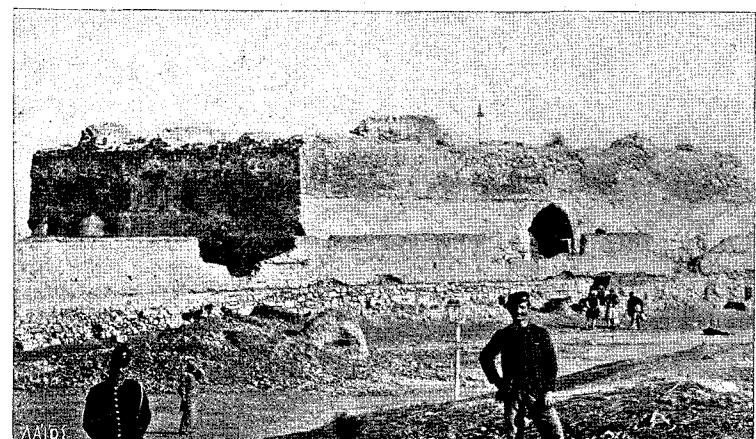
ΦΙΛΕΤΑΙΡΟΣ ΦΡΑΣΙΔΗΜΟΥ

Τὸ Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον Λαρίσης

ΩΣ γνωστὸν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία, ἐξακολουθῶν
θυσίας τὴν ἀπὸ δεκαετηρούδων δράσιν τῆς ύπὲρ
τῶν ἀρχαιοτήτων, Ἰδιως τὸν ἐπαρχιών, ὑδροσεν εἰς
διαφόρους ἐπαρχιακοὺς πόλεις, ὅπου συνήχθησαν αἱ
διεσταμέναι ἀρχαιότητες, δεκαέξι Μουσεῖα.

σταδίου αὐτοῦ διορισθεὶς καθηγητής ἐν ἑπαρχιακῷ τινα γυμνασίῳ τῆς Γεραινίας ἔσχε μαθητῶν τὸν ἐπίσημον φιλόσοφον Νίτον. ἐν Ζυγίᾳ δὲ ὡς καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου ἦν τὸ διά στενῆς φιλίας συνδεδεμένος πρὸς τὸν ἐπισημότατὸν χειρουργὸν ἐν ταῦτῃ δὲ καὶ μουσικὸν Βίλλορ, τὸν Ριχάρδον Βάγγεο καὶ τὸν ζωγράφον Μπατζίλιν. Ἐν Βιέννῃ διὰ τῶν παραγγελιῶν, ἃς ἔδιδεν εἰς ἐφοριστάσια λιθογραφίας καὶ φωτοτυπίας, καὶ τῶν δόηγιῶν, ἃς παρετέχεν εἰς τοὺς τεχνίτας, συντέλεσε πολὺ εἰς τὴν πρόοδον τῶν τεγνῶν τούτων.

Κατόπιν δύ ς. Δαΐζωφελδ, ἀφοῦ πρῶτον εἶπε τινὰ πρὸς ἔπαινον τοῦ Βέννδορφ, ὅμιλησε περὶ τῶν ὑπὸ αὐτοῦ ἐνεργουμένων ἀνάσκα- φῶν ἀντὶ Λευκάδη, ἦν ὡς ψαυτὸν νομίζει ὅτι εἶνε ἡ Ὁμηρικὴ Ἰ- θάκη. Κατὰ πρῶτον εἶπεν ὅτι ἐ- δημοσιεύθησαν περὶ τοῦ ζητήμα- τος τούτου πρὸ μικροῦ πολλαῖς πράγματειαι, αἱ μὲν δεχόμεναι τὰς γνώμας αὐτοῦ, αἱ δὲ ἀποδο- κιμάζουσαι αὐτάς, ἐκ τούτων δὲ φαινεται ὅτι ἡ νέα αὔτη περὶ Ὁ- μηρικῆς ίθάκης θεωρίᾳ δὲν δύ- ναται νὰ θεωρηθῇ κάταδικα-

‘Η Ἀιρόσπολις τῆς Λαρίσης ὅπου θὰ ἴδουνθῇ τὸ Μουσεῖον

Μεταξὺ τῶν πρώτων Ἰδρυμησομένων τοιούτων Μουσείων καὶ ἐν τῶν μεγαλυτέρων ἐπαρχιακῶν θά είναι τὸ τῆς Λαρίσης.

Πρός τούτο ὁ Ἐφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων τῆς Θεσσαλίας κ. Ἁρβανιτόπουλος, διατρίψας ἐνταῦθα ἐπάδειφ· 15 ήμερῶν, μεταβαίνει μετὰ τὸν μηχανικοῦ κ. Ἀγγελίδου εἰς Λάρισαν, διὰ νάν καταρθίσουν τὸ σχέδιον καὶ ἀρχίσουν μετ' ὀλίγον τὴν ἔργασίαν.

Τὸ Μουσεῖον Λαρίσις θά̄ ἴδρυθῆ κατὰ πᾶσαν πιθα-
νότητα εἰς ὁραιοτάτην θέσιν τῆς πόλεως, ἐπὶ τῆς ἀρ-
χαίας δηλ., ἀκροπόλεως τῆς Λαρίσης, δύποθεν εἶναν
θαυμασίαν ἢ ἀποψίς του ὑπερέφηνας ὑψουμένου Ὄλυμ-
που καὶ Κιούβου, τῆς ορῆς τοῦ ποιητικοῦ Πηγειοῦ καὶ
τῆς ἔκτασεως τῆς μεγάλης Θεσσαλικῆς πεδιάδος.

Ἐπί τοι Μαντίνειον ἀρχαὶ πολλές εἰσιν.

Είς τὸ Μουσεῖον τοῦτο θὰ συγκεντρωθοῦν αἱ ἄρχαι
ότιτες τῆς Πελασγώτιδος καὶ Περραιβιάς· πρὸς τοὺς
παρὸν ὑπάρχει ἀξιολογωτάτη Ἀρχαιολογικὴ Συλλογὴ¹
ἐν Δαρέων, εἰς τὰ ὑπόγεια καὶ τὸν κῆπον τοῦ μεγά-
ρου τῶν Δικαστηρίων. Τάς μάλλον ὑποκειμένας εἰς
φυσιόραν ἡ κλοπὴ συνεκέντρωσην ὁ κ. Ἀρβανιτόπουλος
εἰς τρία δωμάτια καὶ τὸ προαύλιον τοῦ Δημαρχείου
τὰ δόπια προθύμως παρεχόθησεν δὲ Δήμαρχος καὶ
Ἀστεριάδης καὶ τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον Λαρίσιας.

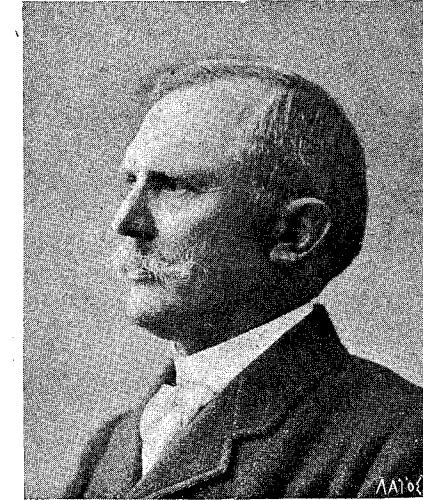
Ἐν Θεσσαλίᾳ θά διρρύθωσι καὶ ἄλλα Μουσεῖα, ἀσφαλῶς ἐν Ἑόντι Βόλῳ καὶ πιθανῶς ὅλο ἐν Ἀλμυρῷ καὶ ἄλλο ἐν Τυρνάβῳ.

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ

Γουλιέλμος Δαΐρπφελδ — Wilhelm Dörpfeld —

Τὸν Ἰανουάριον τοῦ ἔτους τούτου συνετηρώθη εἰς κοσμεταετία τῆς ἐν τῷ γερμανικῷ ὀρχαιολογικῷ ἱνστιτούτῳ τῶν Ἀθηνῶν δράσεως τὸν περιφανοῦν διευθυντού αὐτῆς Δαΐστρεφελ. Σπανίως ἀνὴρ τῆς ἑταίρης εἶχε τὸ εὐτύχημα τόσον νέος ἔτι νά ἐργαστήρα την εἰκοσιεπταηρίδα τῆς πρώτης αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ πεδίου, λαμπρὸς πλέον, ἐμφανίσεως Διότι, ἂν ταῦτα τὸ 1882, τιμῶμενος ἡδη διὰ τὰς ἔξοδος χρους εἰς τὴν ἐπιστημονικὸν ὑποτελείαν, ἀνέλαβεν ὑψηλῆς θέσεως ἐν τῷ ἱνστιτούψῃ, περιβληθεὶς τὸν χάριν αὐτοῦ δημιουργογένετα τότε τίτλον τοῦ «δευτέρου γραμματέος» ἥτοι συνδιευθυντοῦ τοῦ στουδιοιάτου τούτου ἰδρυμάτος, ἀλλὰ τὰς πρότας του δάφνας ὡς ἐπιστήμων ἡδη πενταετίαν πρότερον εἶχεν ἀρχίσει νά δρεπτή. Εἰς τὴν στήλην τούτη παρέχομεν βραχυτάτην μόνον ἐπισκόπησιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἀνδρός, τοῦ δόποντος Γερμανίαν ἐγέννησε, ἀλλ' ἡ Ἑλλάς ἐν τῇ ἐπιστήμην ἀνέψεψε και μέγαν κατέστησε.

‘Ο Δαιροφελέδ’ ἐσπούδασεν εἰς τὴν πολυτεχνικὴν τοῦ Βερολίνου ὀκανθημάν, τὸ δὲ 1877 προσελήνθη φυῖ μετὰ τῶν ἄλλων ἀρχαιολόγων ὡς ἀρχιτέκτων εἰς τὰς ἐν ‘Ολυμπίᾳ ἀνασκαφὰς τῆς γεραικονῆς κυβερνήσεως.’ Ἐκτοτε ἀρχίζει τὸ λαμπρόν αὐτοῦ στάδιον, ἐν τῷ διοιώ κάθε τον βῆμα σημειώνει μια νέαν κατάκτησιν ὑπέρ τῆς ἐπιστήμης. Προσικισμένο μὲ τὸ μοναδικόν, αὐτὸν ἔξιν χωρὶς διακρίνονταν χάροισμα δεινας ποιατηριακότητος καὶ διαυγοῦς ἀντιλήψεως ἐστορεψε τὴν προσογόνην τῶν ἀρχαιολόγων εἰς ζητήματα τὰ ὅποια ὑπ’ αὐτοῦ πρῶτον ἐτέθησαν καὶ ὑπ’ αὐτοῦ ἐλυθήσαν. ‘Αλλὰ καὶ ὅσα προτίτευσα ποικιλοτόπων ὑπ’ ἄλλων, καὶ δεινᾶν μάλιστα ἀνδρῶν, είχον ἔξετα σιη, ὑπ’ αὐτοῦ κυρίως, εὑρῆκαν δὲν δίολον νέα διαφόρισιν καὶ τελειωτικά λύσιν. Μετασχὼν δὲ πάσῃ ἀπὸ τοῦ 1877 ἐπικειμενίσης ἀρχαιολογικῆς ἐργασίας ὑπὸ ἀλλοδαπῶν καὶ Ἑλλήνων καὶ νέας μεγαλομερείας ἐσοιήνας δὲ ἴδιος ἐγκωνίσας, ἀρχότων μάλιστα τὸ 188

Γουλιέλμος Δαῖρπφελ

ἀνέλαβε καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἰνστιτούτου, ἐν ᾧ θέ
σει πάντοτε ἔκτοτε διαιμένει, μὴ θέλων μήτε ἀπὸ αὐ
τοῦ μήτε ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος νὰ ἀποχωρισθῇ, ἕνεσι
τὸ θεμέλια τῆς ἑταίρημονικῆς ἐργασίας, τῆς ὄντοιας
ἐφαμίλλος συναγωνιστῆς οὐδείς μεταξὺ παντὸς ἔθνους
διαπρεπῶν ἀνδρῶν παρουσιάσθη μέχρι σήμερον πρό
αιτόν.

Ἡ κοιλοσσιαία ἐργασία τοῦ Σλήμαν εἰς τὴν Τρφάδα, εἰς τὰς Μυκήνας καὶ εἰς τὴν Τίρυνθα, τὸν ἀλληθνόν νόν αὐτῆς ἐρευνητὴν εὑρῆκε κυρίως μόνον ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Δαῖτροφελδ. Ὁ Σλήμαν ἀπεκάλυψε, ἀλλά δὲ Δαῖτροφελδ ἡρεύεται καὶ ἐν τοῖς σωζόμενοις θαυμαστοῖς λειψάνοις τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἐργασίας διεφώτισε μυστήρια κεκρυμμένα τοῦ κόσμου ἐκείνου Τρφαῖα διηγησικὸν ἄλλως Ἰλιον, ἥτοι ἡ λεγομένη ἔκτη πόλις ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Ἰσσαράλικ, εἰνε ἀνακαλύψις αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Δαῖτροφελδ. Ἡ Ὀλυμπία παρέδοξην ὥσταύ τως ὑπὸ ἀρχιτεκτονικήν ὅψιν θαυμαστᾶς ἀποκαλύψει μόνον δι' αὐτοῦ. Κατόπιν αἱ ἐργασίαι εἰς τὸν Παρθενῶνα, ἡ ἐρμηνεία τῶν μεγαλοπρεπῶν ἐφειτῶν τῇ Ἐλευσίνος, ἡ ἀνακαλύψις τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ἡ ἐρμηνεία τῆς πολὺ πλούτου ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ Ἑρεχθείου, τῶν Προσπολιάτων καὶ ἄλλων τοῦ Ἱεροῦ βράχου κτισίων, εὑρῆκε τὸν ἔξοχον ἐργάτην αὐτῶν πάλιν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Δαῖτροφελδ. Σειρὰ μαρού πρωγματειῶν περὶ τῶν ἀντικειμένων τούτων λαμπρύνουσι τὰς σειλίδας παντὸς τοῦ πολεμού Ἀνακοινώσεων τοῦ Ἰνστιτούτου ἀπὸ εἰκοσιπενταετίας.

Μετοξῦ πασῶν τούτων τῶν ἐργασιῶν δύλος
ἀνωτέρων θέσιν κατέχει ἡ ἐπὶ δεκάδας δύο ἑτῶν
νέα καὶ νέα πάντοτε μυστήρια τῆς τέχνης ἀποκαλι-
πτοντα μεγάλη αὐτοῦ ἐρευνα περὶ τοῦ ὁρχαίου θεό-
τος.

Μετά σειράν μακριών οργηικελεύθων ἐργασιῶν προδεκαετίας ήδη ἔξεδόθη τὸ πολύτιμον σύγχρονα το Δαιοπτφελδ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ποικιλοτρόπως ἔκπτωτε διὰ νεων παραπτηρήσεων πλούτισθε τὰς δύποιας αἵ πολλάκις ἐγερθέσαις ἀλλὰ νικηφόρω πάντοτε ὑπὸ αὐτοῦ καταπολεμηθεῖσαι ἀντιρρήσει προσκαλέσαν. Διότι καὶ τοῦτο πρέπει ίδιαιτέρω περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ίδιότητος τοῦ ἀνδρός νὰ ομειωθῇ: εἰνὲ καταπληκτική, δικαταγώνιστος ἡ πειθῶ τῶν λόγων του, καὶ ἡ σαφήνεια, μὲ τὴν δοπιάν ἐνθέτει πᾶσσαν του ίδεαν, καθιστᾶ εἰς πάντα ἀναμφισβήτη

τητον τὴν ἀλλήθειαν καὶ αὐτῶν τῶν παραδόξων κατ' ἀρχὰς φαινομένων ἵσχυρισμῶν του. Αἱ γνῶμαι του ἔχουν πάντοτε τύπον ἀξιωμάτων.

Αἱ περὶ τῆς Ἐννεακορύσου ἐργασίαι τοῦ ἀποτελοῦσιν ἐν τῶν σπουδαιοτέρων ἀντικειμένων τῶν ἐρευνῶν του, αἵτινες δεκατίας ἔφθασαν εἰς τὸν ὑπατονόβαθμον τῆς ἀναπτύξεως των. Ήτις οὐ τελευταῖα ἔτη τὴν προσοχήν του ἔστρεψεν ἀνθίσι εἰς τὸ μέγα δημητριόκλων ζῆτημα, τοῦ διποίου ἐν μικρόν μόνον μέρος εἶνε ἡ περὶ τῆς θέσεως τῆς Ἰθάκης τοῦ Ὄδυσσεως νεωτεριστική ὀλως διόλου ίδεα του. Τῆς ἐρευνῆς ταύτης τὰ νήματα συνάγει ὁ οργικεύενθυς ὀρχαιοδόφικός πρός ἄλλο κέντρον, πρὸς τὴν βεβαίωσιν περὶ τῆς ἀληθείας καὶ πραγματικότητος διλοκήρου σχεδόν τοῦ ποιητικοῦ δημιουροῦ κόδσου. "Οσον δὲ ἀνατρεπτικαὶ παλαιῶν δαᾶσισιν, οἰζωμένων βαθύτατα εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου, καὶ ἀν εἰνε αἱ γνῶμαι του, ἡ τελευταῖα κρίσις περὶ αὐτῶν ἀκόμη δὲν ἔξηνε χθῇ Τίς οἰδε, ἀν καὶ εἰς αὐτὰς δὲν τοῦ ἐπιφυλάσσεται μία τελικὴ ἐπιτυχία, εἰς τὴν διοίαν ὁ ἴδιος ἄλλως ἔχει ἀπόλυτον πεποίθησιν.

Προσόν τὸν ἔκτακτον τοῦ ἀνδρός εἶνε καὶ τὸ ἄκρως ἐπαγωγὸν τῶν λόγων του. "Οπως τὰ ἐπί τῶν ἀρχαίων μνημείων καὶ" ἔτος ἐπαναλαμβανόμενα μαθήματά του, τοιουτούρθως καὶ αἱ ὁμιλίαι του ἐν τῷ ἴνστιτούτῳ εὑρῆκαν ἀνέκαθεν θαυμαστάς καὶ θαυμάστας ὅπως οὐ δενὸς ἀλλου ἀρχαιολόγου. Πᾶσα του λέξις εἶνε καθαρὸν νόημα καὶ πᾶσα ἔννοια τῶν λόγων του γεννᾷ ἀμεσον σαφῆ ἀντίληψιν καὶ εἰς τοῦ τελευταίου ἀκροατοῦ τὴν ψυχήν.

τοῦ εἰν̄ φύχην·
Ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἀνδρικῆς του ήλικίας εὐνισκόμενος, ἀκαταπόνητος ἐρευνητής καὶ συγγραφεύς, ὑπόσχεται δεκάδων ἀκόμη ἐτῶν ἀκμαίαν δρᾶσιν. Ἑλλήνες λόγιοι καὶ ἔνοι ταύτην τοῦ εὔχονται δλοψύχως κάρον τῆς ἐπιστήμης, ὑπὲρ ἣς τόσον καρποφόρως πάντοτε ἡγωνίσθη.

Νικόλαος Γ. Πολίτης

Νικόλαος Γ. Πολίτης

ΤΗΝ παρελθοῦσαν Κυριακὴν περιεβλήθη τὴν χρυ-
σῆν ἀλυσίν καὶ ἀνέλαβεν ἐπισήμως τὴν Προντα-
νείαν τοῦ ἔτους τούτου. Ἡ στιγμὴ εἶνε κατάληλος
νὰ παρουσιάσωμεν τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ κ. Νικολάου
Πολίτου, μολονότι καὶ εἰς πᾶσαν στιγμὴν ὅταν
φύσαμεν νὰ τὸ κάμιομεν, διότι ὁ νέος Πρύτανις τοῦ
Ἐδικού Πανεπιστημίου εἶνε ἐκ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων,
οἱ δόποι οι διαρκῶς κινοῦν τὴν προσοχὴν καὶ ἀπασχο-
λοῦν τὸν κόσμον τῶν γραμμάτων.

Καὶ ἄλλοι ἀπὸ τοὺς σοφῶν μας, τοὺς ἐργαζομένους πολὺν, ὀνομάσθησαν ἑκάστοτε χαλκέντεροι ἀλλὰ νομίζω, ὅτι τὸ ἐπίθετον δὲν ἀρμόζει εἰς κανένα δσον εἰς τὸ κ. Πολίτην. Ή φιλοπονία του εἰνε κάτι ἐκπληκτικήν, καὶ μόνη αυτῆ τὴν ἡτο ἵκανη νὰ διαφένει τὴν φήμην περὶ τῆς νωθρότητος την. Ἐλλήνων λογίων. Γράφει, τυπώνει καὶ διεχετεοιάνει ἔνα τόμον ὄγκωδή ὃς λεξικόν, μὲ δσην εὐκολίαν ἡμεῖς οἱ ἄλλοι δὲν είμιτοοῦμεν νὰ γράψωμεν ἔνα διηγηματάκι ἢ νὰ ἐκδόσωμεν μίαν συλλογήν ἀπὸ ἕκατον στίχους. Καὶ τί τόμον! Γεμάτον σοφίαν, γεμάτον παραπομάς εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου, ἔνα τόμον ποὺ καὶ τὸ ἀπλούν φυλλομέτρημά του εἶνε ἵκανον νὰ προξενήσῃ Ἰλιγγον. Τοιαῦτα βιβλία σωρεύει δλοὲν ὁ κ. Πολίτης, μελετώμενα ἀπὸ τοὺς εἰδικούς, ἐπαινούμενα ἀπὸ τοὺς ἔνοντας σοφῶν, θαυμάζομενα ἀπὸ ὀλίους, πολιτογραφοῦντα τὴν Ἐλλάδα μεταξὺ τῶν πολιτισμῶν ἐθνῶν, διαφωτίζοντα τὴν ἐθνικὴν ψυχήν, καὶ φυλλομετρούμενα ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς βεβήλους μὲ σεβασμὸν καὶ

με δέος.
Καὶ γεννᾶται ἡ ἀπορία πότε λαμβάνει καιρὸν νὰ τὰ γοάφῃ. Διότι ὁ κ. Πολίτης δὲν εἶνε κανένας ἐρη-

σας εἰπῆ πᾶν δι τοῦ ἐγράφη περὶ αὐτοῦ εἰς κάθε γλῶσσαν καὶ εἰς κάθε ἑποχήν. Τὸ θέμα σας εἰμπορεῖ νὰ είνει ἀδιακρίτως μυθολογικόν, λαογραφικόν, ἴστορικόν, φιλοσοφικόν, γλωσσολογικόν, δι τοῦ νέλετε. Δι' ὅλα δ Πολύτης είνει ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ δῦνγρος, ὁ γνωμῶν περισσότερα ἀπὸ τοὺς εἰδίκους. Ἐνθυμοῦμαι, ὅταν τὸν εἴχαμεν περισσότερον εἰς τὸν κύκλον μας, ὅταν συνειργάζετο εἰς τὴν «Ἐστίαν» καὶ ἐπὶ τινὰ χρόνον τὴν δημόθινην μετὰ τοῦ Δροσίνην: Ποίους ἀπὸ δύον τοὺς λογίους, τοὺς παρακαλούνθοντας εἰδικῶς τὴν νεωτεραν φιλολογίαν, ἤξευρε νὰ πληροφορῇσῃ καλλίτερα ἀπὸ τὸν Πολύτην διὰ τὰ νέα ἔργα, τὰς νέας ἰδέας καὶ τὰ νέα γεγονότα τοῦ φιλολογικοῦ κόσμου; Ἡ παγκόσμιος φιλολογικὴ κίνησις, ὅτας συνωμψίετο καθ' ἔβδομαδά ἀπὸ τὸν Πολύτην εἰς τὸ δελτίον τῆς παλαιᾶς «Ἐστίας», ἥτο γεγαίσαται θαυμαστή, δύμοια τῆς δόπιας δὲν ἐφάνη ἔκπτε εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰς κανὲν πειοδικόν

Αἱ μελέται του ἐπὶ τῆς συγκριτικῆς Μυθολογίας, ἡ καθηγεσία του, αἱ λαογραφικά του ἔργασίαι, τὸν ἀπέμακρων αἱδίλγον καὶ ὀδίλγον ἀπό τὴν «Ἐστίαν» καὶ ἀπό τὸν φιλολογικὸν μας κύκλον. Ἐκέρδιμον ήν «Ἐπιστήμη, ἀλλ᾽ ἐξημάνθη ἡ φιλολογία μας. Λόγιος μὲ τόσας γνώσεις, μὲ τόσην σοφίαν, μὲ τόσην ειδικότητα, ἀφίσειν εἰς τὸν περιοδικὸν τύπον ἔνα κενόν, τὸ διποῖον δὲν ἐπληρώθη ἀκόμη. Ἡτο δὲ καὶ ὑπὸ ἄλλην ἐποψιν πολύτιμος ἢ μετὰ τῶν φιλολογικῶν συνεργασία του, διότι ὁ Πολίτης εἶνε ἄνθρωπος τῶν νέων ἦδεν, αὐταὶ δὲ αἱ ἕδει, ὑποτετηρούζομενα ἀπό σοφὸν τῆς περιωτῆς του, τοῦ κύρους του, θά ἐκέρδιζαν ἔδαφος εὐκολώτερο.

Πρόδης τὸν Πολίτην τρέφουμεν τὸν σθεβασμὸν, τὴν ἐκτίμησιν, τὸν θαυμασμόν, τὸν διποῖον κάθε ἀνθρώπος τῶν γραμμάτων τοῦ ὄφειλει. Ἀλλ' ὑπάρχει ἐν περιστατικῷ τῆς ζωῆς μου, τὸ δυτικὸν μοῦ τὸν κάμψει ἰδιαιτέρων συμπλέκει καὶ ἀγαπητόν: Τὰ πρότα τρχήματα, τὰ δόπια ἔκερδισα ἀπὸ φιλολογικὴν ἔργασίαν, μοῦ τὰ ἔδωσεν ιδιοχείρως δὲ Πολίτης. Ἡτο τότε διευθύντης τῆς «Ἐστίας», κ' ἐγὼ εἰχα δώση πρόδης δημοσίευσιν τὴν «Μητριάν». Εἰχα ἔξοδεύσει δλον τὸ φοιτητικόν μου μηνιάτικο... Ἐνα δράδῳ, εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ περιοδικοῦ, μὲ δῆλην τὴν δειλίαν τοῦ νέου συνεργάτου, κατώρθωσα νά... ἔκστοιμος: «Μοῦ ζριαζεται ἔννα ἔκατοστάρικο... Μπορει νά μοῦ τὸ δώσῃ ή «Ἐστία» ἀπέναντι τῆς «Μητριάς»; — Ο Δροσίνης ἐμόρφωσε βραδέως καὶ κατένευσε. Ο Πολίτης ἀπήντησε: «Βεβιάστατα!» Καὶ ἀμέσως ἔβγαλε τὸ πορτοφόλι του, ἐτράβηξεν ἔννα σιδερωμένην ἔκατοστάρικο καὶ μοῦ τὸ ἐνεγκιλισεν. Εἴκοσι καὶ χρόνια ἐπέσθασα ἀπὸ τότε. Κ' ἔπειτε νά φροέση τώρα δὲ Πολίτης τὴν ἄλλυσιν τοῦ Πρωτανέως καὶ νά μοῦ ἀναθέσουν τὰ «Ιαναθήναια» τὴν φυσιογνωμίαν του, διὰ νά μαθῇ ὅτι μοῦ ἐπροξένησης μίαν ἀπὸ τὰς εὐχαριστήσεις ἔκεινας, η ἀνάμηνσις τῆς δόπιας εἰς τὴν ζωὴν του ἀνθρώπου δὲν ἔξαλειφε τοι τοτέ!

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΕΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Η μάχη τῆς Χαιρωνείας—338 π. Χ.—

ΕΙΣ τὸ τελευταῖον τεῦχος τῶν Παναθηναίων ὁ κ. Χατζημιχάλης, συγγραφεὺς ἀρδηδίσου περὶ τῆς μάχης τῆς Χαιρωνείας, ἀναφέρεται καὶ εἰς τὴν ἐμήν τε περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ἐργασίαν, τὴν δημοσιεύεσσαν εἰς τὰ Athenische Mitteilungen τοῦ 1903 σελ. 301—330. Δέν ὑπάρχει κανεὶς λόγος νὰ μεταφράσω ἔλληνι στὶ τὴν μελέτην μου ἐκείνην χάροι τοῦ κ. Χατζημιχάλη, ὅστις δὲν τὴν ἐμελέτησε ἐξ ἀγνοίας τῆς γερμανικῆς οὐτε ἡγέλησε κατ' ἄλλον τρόπον νὰ ἐπωφεληθῇ. Αλλ' οὔτε καὶ οἱ ἀναγνώσται τῶν Παναθηναίων! Ήδη μοι γνωρίσουν χάροιν, ἐδὸν ἐπανέλθω εἰς θέμα ἐξ ιντεληθὲν πολὺ ποὺς ὁ κ. Χατζημιχάλης γοσάνη τὸ

άρθροιδίον του, καὶ δὴ τελειωτικῶς διασπρήθὲν δι-
τῆς παρὰ τὸν Κηφισὸν ἀνευρέσεως τοῦ Πολυανδρίου
τῶν Μακεδόνων. Ἐπειδὴ ὅμως δὲ κ. Χατζημιχάλης
καὶ μεθ' ὅσα προφορικᾶς ἀλλοτε τοῦ ἔξηγης περ-
τοῦ θέματος, ἐπιμένει μὲν σοβαρότητα νὰ ἀναμηγνύνεται
εἰς ζητήματα, τὰ δοπία δὲν θὰ ἐλύνοντο μὲν συγγραφῆται
ἀρθροιδίων καὶ ἂν ἔξηκολούνθουν μέχρι τῆς σήμερον
νὰ είνει ἄλυτα, σημειώνων ἐνταῦθα τινὰ μόνον πράγ-
ματα χάροιν τῶν ὀλίγων ίσως, οἱ δοποὶ πρώτην φορά
λαμβάνουσι γνῶσιν τοῦ ἀντικειμένου τοῦ τῶν ἐν τοῖς
«Παναθηναϊός» κρίσεων τοῦ κ. Χατζημιχάλη. Ἀπο-
βλέπω δὲ μόνον εἰς τὸν χάρτην τῆς μάχης του καὶ ὅχ
εἰς τὰ γραφόμενά του, διότι ταῦτα δὲν παρέχουν ἀπό-
λύτως καμμίαν ἀφορμὴν διὰ νὰ συζητηθῇ κανεὶς ἐπι-
στημονικῶς, μόνον δὲ ὁ χάρτης δίδει τούλαχιστον
μίαν ἀπλῆν ιδέαν περὶ τοῦ τι φορών δὲν ἐν τῇ ἐφημε-
ρίδι. Στοιχῶ συγγραφεὺς περὶ τῆς μάχης

λοιπού Στρατών υπόγειωφεν λεπτή της μοχλής.
Λοιπού εκεῖ δύο θέτει τὸν Αἴμονα ὁ κ. X. εἰναι
γνωστὸν ἀπὸ τὸν Πλούταρχον δύο ἔφορεν δὲ Μόλος
Σήμερον λέγεται ἡ μικρὰ κοιλὸς Καραμέτ, τουφοκιστὴ¹
ἀντὶ Καρά Αχμέτ ή Καρά - Μεγκέτ. Παραπέμπτο τὸ
βουλούμενον εἰς Πλούταρχον Σύλλαν 17 καὶ εἰς τὴν
ἐμὴν προσαίσθεαν περὶ τοῦ Ἡρακλείου τῆς Χαιρω-
νείας, τοῦ Αἴμονος καὶ τοῦ Μόλου ἐν Athen. Mittei-
lungen τοῦ 1905 σελ. 115

Δεύτερον οι Μακεδόνες δὲν ἦλθον πρὸς τὴν Χαιρώνιαν ειδοῦ ἐπὶ σημερινοῦ πόρου τῆν Ἀταλάντην μονοπατίου (διπισθεν τοῦ Ἀκονίου), ἀλλὰ ἀπὸ τὴν πεδιάδα τῆς Φωκίδος, παρὰ τοὺς Παραποταμούς, διπερ ἄγνοει ὁ κ. Χ.

Τοίτον δύοι οἱ σοφοὶ ἐπίστευαν πρωτίτερα ὅτι οἱ Ἑλληνες ἐστήριξαν τὸ ἀριστερὸν κέδρας (Ἀθηναῖοι εἰς τὴν πόλιν Χαιρώνειον, ἔγῳ δὲ ἐδειξα τοὺς λόγους διὰ τοὺς δόπιους ἀδύνατον εἶνε νά ἔγινεν ἡ σύρραξις Ἀθηναίων καὶ Φιλίππων πρὸ τῆς πόλεως Χαιρώνειας. Κανεὶς διμως δὲν ἓπτρισε τόσον ἀπλοῦς, ὥστε νὰ πιστεύῃ ποτὲ ὅτι οἱ Ἑλλήνες, ἐγκαταλείποντες τὸ μόνον δσφαλές στήριγμα τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγός των, τὸ δη, εἴτε πρὸ τῆς πόλεως Χαιρώνειας εἴτε ἀνατολικῶτερα πρὸς τὸν Μόλον καὶ τὸ Θούριον, ἐστάθησαν ὡς τυφοί οι καὶ ἀνόντοι εἰς τὸ μέσον τῆς πεδιάδος, ὅπως παραδόξως θέλει ὁ κ. Χατζημιχάλης, διὰ νὰ κυκλωθοῦν καὶ σφαγοῦν εἰς τὴν πρώτην στιγμὴν ὑπὸ τῶν πολυαριθμοτέρων Μακεδονῶν.

πολεούσαν μα τεράν την πατέραν σαν
Δι' ὅλα αὐτὰ τὰ πρόγαματα ἡμίποδει, ὁ ἐπιθυμῶν νὰ
μάθῃ κατί, νὰ συμβουλευθῇ καθε δὲλληνικὴν Ἰστορίαν
ἢ νὰ συμβουλευθῇ κανένα γνώστην αὐτῆς, ἔαν δὲν θέλῃ
νὰ περιπτέῃ ἐξ ἀγνοίας εἰς παραδοξόλογίας, αἱ
δοπῖαι δὲν ἔχουν νὰ κάμουν τίτοτε οὔτε μὲ τὴν ἐπι-
στήμην οὔτε καν μὲ τὴν κοινὴν λογικήν.

Καὶ ὅσα ὑποθέτει ὁ Χ. Σκέπη στρατοπεδείας καὶ τάφων πρὸ τοῦ στρατοπέδου, δυστυχῶς ἐφαρμόζονται μόνον εἰς χωματία στρατόπεδα, ὅχι δῆμως εἰς Ἑλληνικά. Μόλις κατὰ τὴν μάχην τῆς Σελλασίας (221 π.Χ.) ἀναφέρονται πρώτην φοράν καὶ χαράκωμα εμπροσθέντες ἐλληνικῆς παρατάξεως ἀλλὰ καὶ τούτῳ ἔμεινεν ὀντωτός διόλου ἄχρηστον διὰ τὴν συγκρότησιν τῆς μάχης. Οὐδὲ Ἐλληνες ἀπὸ τοῦ Μαραθῶνος μέχρις Ἰσσοῦ ἤξευναν νά παρατάσσουν τοὺς στρατοὺς των ὀλως διόλου διαφορετικά παρὰ δότως φαντάζεται ὁ Χ. Χατζημιχάλης. Περὶ τούτου τὸν ἡμπορεῖ τὰ δέοντα νά διδαχθῇ καὶ ἔξι
επτάτης ἥσπαστος τοῦ Πατραρχείου

αντικείμενης τραχείας κορυφή¹ του κ. Χ. δὲν είναι δυστυχώσας τόθούριον, ἀλλ' αὐτός οὗτος διέπειρε τοῦ Πέτραρχος, ἡ ἀκόρνης δηλαδὴ τῆς Χαιρωνείας, μὲν ὅλα της τὰ τείχη, τὰ ὅπια δὲν είδε ὁ κ. Χ. ἢ ίδων δὲν ἔπειρόσεξε. Τὸ Θούριον είναι κατά τὸν Πλούταρχον τὸ βραχῶδες βουνόν, τὸ ὑπεροκείμενον τοῦ Μόλου, εἰς τὰ Λεβαδίτικα Κέρατα, τὸν ἀρχαῖον Όροθόπαγον.

γραφίζονται μὲ κάριν καὶ ἐνέργειαν οἱ ἄγγλοι ἡθοποιοί καὶ συγγραφεῖς, καὶ ἀναλύεται ἡ ἀξία τοῦ συγχρόνου ἄγγλικοῦ θεάτρου καὶ τὸ περιβάλλον αὐτοῦ. Εἰδικῶς ἐπαινεῖται ἡ ἀκρίβεια μὲ τὴν ὅποιαν διαγράφονται ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ τὰ ἰδεολογικά ρεύματα τῆς ἀγγλικῆς δραματογραφίας: τὸ ἡθολογικὸν θέατρον μὲ τὸν H. Jones, τὸ ἰδεολογικὸν θέατρον μὲ τὸν Shaw, τὸ φιλολογικὸν θέατρον (Swinburne), τὸ μυστικοπαθὲς θέατρον (Jeats).

Oἄγγλος ἐκδότης Mathews ἔξεδωκεν εἰς ἓν τόμον «Τὰ ἀσματα τοῦ Σίδι Χάμμο». Τὰ ποιήματα τοῦ περιφήμου αὐτοῦ μαρτυτανοῦ ποιητοῦ, τὰ ψάλλουν ἀκόμη καὶ σήμερον αἱ φυλαὶ τοῦ μεσημβρινοῦ Μαρόκου, εἶναι δὲ ἡ πρώτη φορά καθ' ἓν δημοσιεύονται εἰς γλῶσσαν εὐρωπαϊκήν.

Tὸ περίπλοκον ζήτημα τῆς περιγραφῆς τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου ἀποτελεῖ τὸ θέμα ἡ τοῦ μεγάλως ἐπαινουμένης μονογραφίας τὴν ὅποιαν ἔξεδωκε ὁ καθηγητής G. Harrison ὑπὸ τὸν τίτλον. «Αἱ ἀρχέγονοι Ἀθῆναι, ὅπως περιγράφονται ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου».

K. II.

EΔΗΜΟΣΙΕΥΘΗΣΑΝ ἐπιστολαὶ τοῦ Γαμβέττα αἱ ὅποιαι δείχνουν τὸν μεγάλον πολίτην ὑπὸ νέαν ὄψιν:

Πρὸς τὴν μητέρα τοῦ ἔγραφε τὴν 1 Ἱανουαρίου 1863. «Ἐίμεθα οἱ δύο μας ἐν ἀτομον μὲ δύο διαφορετικάς ὄψεις. Ἐσύ πονμ' ἐγένησες, ἐγὼ ποὺ ὁφείλω νά παρατεύω τὴν ζωήν σου μὲ θωπείας, μὲ ὄφοσίων. Τὴν ησυχίαν, ποὺ τόσον τὴν ἀξίεις, θὰ σοῦ τὴν δώσω, μίαν ἡμέραν, δοξασμένην, χαρούμενην, πλήρως».

Πρὸς τὴν γυναῖκα τοῦ ἔγραφε τὸ 1879: «Σ' εὐχαριστῶ πολὺ πολὺ ποὺ κάθε ἡμέραν προσθέτεις εἰς τὴν ἀγάπην μας μεγαλεῖον καὶ ἔμορφα. "Ετοι πάντα ἐπόθησα θερμάν' ἀγαπήσω καὶ ν' ἀγαπηθῶ. Νὰ συναντήσω μιὰ τέτοια γυναῖκα, νὰ τῆς ἀφιερώσω τὴν ζωήν μου, νὰ τῆς ἀνοίξω τὰς μυχίας πτυχάς τῆς ψυχῆς μου, νὰ εἰσδύσω κ' ἐγὼ εἰς τὸν ἀγνότερον βωμὸν τῆς καρδιᾶς της, νὰ καταλάβω δλην τὴν θέσιν ἐτοιμος νὰ ὑποταχθῶ καὶ νὰ ἐμμείνω ἐκεῖ. Τὸ ὄνειρόν μου ἐπληρώθη διὰ σοῦ καὶ διὰ σὲ καὶ ἡ κατάκτησις αὐτῆς ἔγινε τὸ ἀγαθόν ἀστρον τῆς ζωῆς μου...»

O. Georges Delaquays γράφων εἰς τὸν «Mercure de France» περὶ τῆς Ἰσαδώρας Δέγκαν λέγει: «Ἐμελέτησε τὰς κινήσεις τοῦ παιδιοῦ, τῆς ἀγάπωσης γυναικός, τοῦ ἀνδρός ποὺ πονεῖ, καὶ κάθε φοράν ποι ἡθέλησε νὰ ἐπφράσῃ αὐθημα εὐχάριστον, τρυφερὸν ἢ αἰσθημα πικρίας, ἔχρησιμοποίησε τὰς παρατροφήσεις τῆς.» Καὶ παρακάτω: «Διὰ μᾶς προσπαθείας, ἡ ὅποια ὄμοιάζει μὲ τὴν προσπάθειαν τοῦ συγγραφέως ἡ τοῦ ἡθοποιοῦ ὁ ὅποιος ὑποδύεται ἔνα χαρακτήρα, λαμβάνει μίαν ὑπόστασιν ψυχικήν, τῆς ἐκλογῆς της. Λίσθανεται πραγματικῶς τὴν γλυκύτητα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ γέλωτος μέσα εἰς τὸ φῶς τοῦ ἥλιου καὶ στὴν πρασιάδα τῆς χλόης».

Τὸ μόνον ἀδύνατον σημεῖον ποὺ εὑρίσκει ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἀριθμοῦ, εἶναι ὅτι ἡ τέχνη τῆς Μίς Δέγκαν δὲν εἴλαν ταῦτοχρονος μὲ τὴν ἐμπνευσιν. Ο Μπετόβεν καὶ ὁ Σοπέν π.χ. ἔδωκαν τελείαν τὴν ἔκφρασην τῆς σκέψεως των, χωρὶς ν' ἀποβλέψουν εἰς καμμίαν πλαστικὴν στάσιν, ἐπομένως δὲν ἀφῆκαν θέσιν εἰς τοιαύτην ἀπόδοσιν. Διότι διὰ νὰ ὑπάρξῃ ἀρμονία εἰς δύο διαφορετικάς τέχνας, χρειάζεται ἐνότης σκέψεως, τὸ ὅποιον λείπει εἰς τὴν ἀπόπειραν τῆς Δέγκαν.

Ο ΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Προσεχῶς ἐκδίδεται ὑπὸ τῶν «Παναθηναίων» ἡ Παγὰ Λαλέουσα τοῦ κ. Παύλου Νιφάνα, εἰς κομψὸν τομίδιον.

Εἰς τὸν «Συμβουλίδειον» ίατρικὸν διαγωνισμὸν τῆς Κυριακῆς 21 Ἱανουαρίου ἐβραβεύθη τὸ ἔργον τοῦ κ. Σ. Α. Γαβαλᾶ «Περὶ λέπρας, ίδιως τῆς ἐν Ἑλλάδι».

Τὴν Κυριακὴν 15 Ἱανουαρίου δὲ νέος Πρύτανις κ. Ν. Γ. Πολίτης ὠμήλησε περὶ τοῦ «Ἐθνικοῦ Ἐπους».

Λέγεται διτὶ τὸ Ἀχίλλειον τῆς Αύτοκρατείρας Ἐλισάβετ ἐν Κερκυρᾷ όπου γίνη σανατόριον.

Ἡ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Διαδόχου Επιτροπῆς τῶν Ολυμπιακῶν Ἀγώνων συνέστησε τμῆμα ἴδιατερον πρὸς εἰσαγωγὴν τῆς σκοποβολῆς εἰς τὰ ἐκπαιδευτήρια. Τὸ τμῆμα ἔτεθη ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κ. Σπ. Στάη δ ὅποιος καὶ εἶχε τὴν πρωτοβουλίαν.

Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἄγγλου ίατροῦ Ἀλλανδ τὰ παιδιὰ κατὰ τὴν ἀνάπτυξίν των ἔχουν ἀνάγκην 10 ὥρῶν ὑπον., 9 τὸ ἐλάχιστον. Η στρέρησις τοῦ ὑπονου ἐπιβραδύνει, ἀν δὲν ματαίνῃ, τὴν φυσικὴν καὶ διανοητικὴν των ἀνάπτυξιν. Οἱ ἐνήλικοι ἔχουν ἀνάγκην 7—8, ἐνίστε καὶ 9 ὥρας ὑπον.

Ο Ἀμερικανός ίατρὸς Τώρκ ἐφεῦρε μηχανῆμα πρὸς φωτογράφησιν τοῦ στομάχου. Η φωτογράφησις γίνεται ἐσωτερικῶς εἰσαγομένου τοῦ μηχανήματος εἰς τὸν στόμαχον.

Η «Ἐλληνικὴ Καλλιτεχνικὴ Ἐταιρία» Ἀθηνῶν προκηρύσσει τὴν πρώτην καλλιτεχνικὴν τῆς ἔκθεσιν διὰ τὴν 25 Μαρτίου προσέχοντας.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ασκληπιεὺς καὶ Ασκληπιεῖα ὑπὸ Αρ. Π. Ἀραβαντίνου, ίατροῦ.

Ζητήματα ἀγροτικῆς οἰκονομίας ἐν Θεσσαλίᾳ ὑπὸ Ν. Δ. Πάπτου. Ἀθῆναι 1907, τυπογρ. Πετράκου.

Περὶ τοῦ Ἐθνικοῦ ἔπους τῶν νεωτέρων Ἐλλήνων. Λόγος ἀπαγγελθεὶς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ τὴν 14 Ἱανουαρίου 1907 ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1907.

Πρακτικαὶ τῆς Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Εταιρείας τοῦ ἔτους 1905 Ἀθήνησιν ἐν τῷ τυπογραφείου Π. Δ. Σακελλαρίου 1906.

Θουκυδίδου Ξυγγραφὴ ἐκδοθεῖσα μετὰ σχολίων ὑπὸ Γεωργίου Μιστράτου. Βιβλίον Πέμπτον. Τόμος Πέμπτος ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1907.

Δόγος περὶ τῆς κοινωνίας ὡς στοιχειώδους στρατιωτικοῦ παράγοντος ὑπὸ Γεωργίου Ἀντωνοπούλου. Ἀθῆναι 1607 τυπογ. Π. Ε. Πετράκου

Cérebraux par Fernand Divoire, Paris fr. 2,50.

Sur le point de fusion des hydrocarbures homologues du méthane, par D. E. Tsakalotos — Comptes Rendus de l' Académie des Sciences—Extrait.